

DISSERTATIO INAUGURALIS
De
J U R E
Æ T A T I S
P E R S O N A R U M
Quam sub
P R Æ S I D I O D I V I N O

Ex Decreto

Amplissimi JCtorum Collegii

P R O

*Summis in utroq; Jure Privilegiis
more Majorum ritè consequendis*

Solenni Eruditorum disquisitioni submitto

FRANCISCUS ANTONIUS ECKENBERTUS
WIGANDT, Herbipolensis.

Die Francisci 4. Octob. M D C C I.

H. L. Q. S.

ARGENTORATI,

Literis JOHANNIS WELPERI.

DISSERTATIO INAUGURALIS
De
J U R E
Æ T A T I S
P E R S O N A R U M
Quam sub
P R Æ S I D I O D I V I N O

Ex Decreto

Amplissimi JCtorum Collegii

P R O

*Summis in utroq; Jure Privilegiis
more Majorum ritè consequendis*

Solenni Eruditorum disquisitioni submitto

FRANCISCUS ANTONIUS ECKENBERTUS
WIGANDT, Herbipolensis.

Die Francisci 4. Octob. M D C C I.

H. L. Q. S.

ARGENTORATI,

Literis JOHANNIS WELPERI.

TRIUNO.

C. D. B.

Proæmium.

Uum disquisitionum inauguralium intentio videatur, ut quod cujuscunque demum sint facultatis studiosi hinc legitime tentati atque examinati Candidati ex Collegiis hauserunt, in tentaminibus declararunt, in examinibus demonstrarunt, ejus publico jam auditorio specimen aliquod edant, ex quo de ipsorum studiis progressibus & profectibus constet; idcirco quo specimina inauguralia aliis sunt præcellentiora, eò magis cautè agendum est circa Thema aliquod summis in utroque jure privilegiis & honoribus dignum eligendum atque deducendum. Quoniam verò non omnibus idem scopus est, dum alii Theoriæ magis se dedicant quam praxi, alii materias practicas tanquam aureas aut magis auriferas contemplationi subjectis præferant, alii verò ut par est parilem Theoriæ & praxi operam navent, thema ex horum mente arbitratus sum esse eligendum. Cum autem horum thematicum non pauca hætenus sint pertractata, tale eligere placuit, quod suos ramos tam per Jus publicum, quam privatum, tam Canonicum quam Cæsareum & Feudale, tam Naturale quam Gentium in amplissimos fructus expanderet. Est illud

Jus Ætatis Personarum.

Hoc quippe ita comparatum est, ut licet à pluribus tractatum sit particulatim, vix tamen ab uno quoad omnes ætates

conjunctim, nec tamen destinatur æquitate naturali, nec voluntate populorum positivâ. Ut igitur illud ordine tractem non pertractem (cum animus sit conscribendi disputationem non integrum tractatum) methodum quâ sum usus hanc observabo ut sectiones faciam duas, primam generalem juxta genera causarum dispositam, secundam specialem juxta tria juris objecta dirigendam.

S E C T I O I.

De jure Aetatis Personarum in genere.

Circa hanc materiam quatuor erunt expedienda quid nimirum primò sub nomine harum trium vocum intelligam, 2dò quid jus illud & quotuplex sit, 3tiò unde hoc jus, quidnam ad illud impulerit, perquos administretur & quo tendat, 4tò Cui hoc jus administrandum, ex quibus principiis, in quibus rebus, & quomodo, quid inde fiat, quomodo tollatur, & quæ ei affinia sint.

C A P U T I.

Quid sub nomine juris Aetatis Personarum intelligatur?

S. I. **C**Um tria hujus capituli declaranda sint nomina, nempe *Jus*, *Ætas*, & *Persona* à juris vocabulo incipio; Varios autem juris significatus nobis declarat *Paulus* lib. 14. ad *Sabin.* L. 11. ff. de *just. & jur.* Notat namque primum quod æquum & bonum est, quo referas jus Naturale, deinde quod civitati utile est quo pertinet jus Civile cum Honorario etiam cum iniquè decernitur, significat & locum unde
Tit.

Tit. integ. in Pandect. *de in jus vocando* h. e. locum ubi jus dicitur. Pro nostro hoc scopo illud nos accipimus, prout eum nobis significatum suggerit Justinian. *pr. inst. de just. & jur.* verb. *jus suum* h. e. potestate aut facultate aliqua, quo sensu etiam usurpatur in *l. 3. de his qui sui vel alieni juris* h. e. potestatis sunt, ita pariter accipitur *pr. 1. de servit. prœdior.* quatenus iter actus, via cum servitutibus aliis per vocem juris definiuntur.

§. II. *Ætatis* vocabulum Latinis quidem satis tritum est, sed forsan è Græciâ deductum, & terminatione quadam additâ in civitatem latinam assumptum. Dicitur *Ætas* quasi *Ævitas* mediâ syllabâ sublatâ, *Ævitas* autem ab *Ævo* quod à Græco *αἰών*, quasi *αἰεὶ ὄν* h. e. semper existens, quod ætas duret atque existat, non equidem quod eadem gradu maneat, sed tanquam qualitas aliqua per gradus ascendat, dum ex foetu partus, ex infante pubertati accedens, ex adulescente juvenis, ex viro senex fiat. Aliqui *Ætatis* denominationem deducunt à Græco *ἔτος* quod annum notat moti scripturâ veterum qui ætatem per simplex E. Exprimebant vid. Bechman. *de orig. Latin. Ling. voc. Ævum.* Sed hæc deductio mihi videtur particularis, cum etiam partus aliquot mensium qui nondum annum complevit, *Ætatem* aliquam obtineat. Sumitur quoque vox illa generaliter quatenus tribuitur non solum personis sed etiam rebus; sic leguntur ædes *Ætatis* senio concussæ in *L. 16. Cod. de Oper. publ.* sic *Ætatem* temporis observamus ab Ulpian. in *L. 26. §. 12. ff. de Condict. indeb.* Aliquando accipitur *Ætas* specialiter ut in themate nostro quando solis applicatur personis in oppositione ad res alias, atque hunc sensum *Ætatis* in variis textibus reperimus: ubi rursus sub distingui posset inter *Ætatem* indefinite sumptam, ut quando personæ, cujuscunque demum sint *Ætatis*, reperiuntur restitui in integrum ob metum, ob dolum, ob causas alias; vel definite pro aliqua *Ætatis* specie aut gradu, sic impuberes puberes dicuntur si suæ *Ætatis* facti sint *L. 3. C. de testam. tut.* sic qui XXV. annum impleverunt suæ quoque *Ætatis* esse dicuntur *L. 27. pr. ff. de Neg. gest.* ut sicut priores puberes hoc ipso liberantur à tutela, incipi-

unt facere testamenta, ita majores sine Curatoribus negotia etiam extra judicialia possunt suscipere ; & quando in pænalibus Ætati succurrendum esse asseritur in *L. 108. ff. de R. I.* non de omni sed de certa Ætate hoc intelligendum est. Legitur etiam vox Ætatis vel Ævitatis pluraliter apud Cicer. in *lib. 3. de LL.* quo : *Censores populi*, ait, *ævitates &c. censendo.* Ætas tandem aliquando accipitur pro Ætate longissima centum nempe annorum quam sæculum vocant, vid. *Conan. lib. 1. Comm. Jur. Civ. cap. 10. n. 6.* ab Ætate dicuntur quoque coætanei qui propter Ætatem eandem juribus gaudent paribus nisi circumstantia quæpiam extrinseca, veluti primogenitura duorum eodem tempore natorum gemellorum alteri plus alteri minus juris tribuat.

§. III. Explicandum restat vocabulum *Personæ*. Dicitur verò Persona quasi res (rationalis) per se una, & significat tam hominem, quam hominis qualitatem & conditionem, etiam abusivè notat figuras eminentes in ædificiis ex quarum rostris aquæ salire solent, prout hanc significationem adfert Ulpianus in *L. fundi. de Act. empt.* Notat aliquando vox Personæ speciem saltem exteriorem prout Senecæ Persona vocatur, cum præ se fert aliquid quod non est. Nobis notat Persona subjectum aliquod tam consideratum in se quam relativè ad dignitates, officia atque munera ; descendit hinc vocabulum *Personale*, quod variis tribuitur, veluti pactis, cum Persona adjicitur à qua non petatur *L. 7. §. pactorum. ff. de pact.* quæ in Personam dicuntur concipi *L. 21. §. 1. & 57. §. 1. d. r.* & in Personam dirigi *L. 40. pr. eod.* leguntur etiam constitutiones Personales quæ non trahuntur ad exemplum *L. 1. §. 2. ff. de Const. princ.* munera Personalia quæ cum corporis labore & animi sollicitudine ac vigilantia principaliter pertractantur *L. ult. §. 1. ff. de Muner. & honor.* beneficia Personalia quæ cum Personis extinguuntur arg. *L. 12. ff. soluto matrim.* servitutes Personales *L. 1. ff. de servitut.* Legata Personalia arg. *L. 14. §. 1. ff. de Aliment. legat.* Atque hæc de nominibus.

CAPUT II.

Quid & quodplex hoc Jus?

§. I. **C**UM dictum in capite præcedenti quod nobis *Jus* notet potestatem seu facultatem, *Ætas* vero aliquam durationem, *Persona* ipsum hominem (sub quo & spem hominis comprehendimus) facile hinc colligi potest quid sit *Jus Ætatis Personarum*. Est nempè *Potestas seu facultas ex duratione temporis hominibus concessa*. Dum *Potestatem* dico aut *facultatem* tam activam quam passivam intelligo, si quidem *Personæ* sub *Ætate* constitutæ aliquid leguntur agere, facere, veluti si de puberibus sermo est testamenta facere, heredes instituere, substituere, & porrò; quædam verò pati, veluti si *Personæ* impuberes sunt sibi dari tutorem, sibi substitui pupillariter, ex heredari, legatis destitui, & porrò *arg. §. 4. I. de hered. qual. & diff.* Quod facultatem & potestatem conjungo majoris dilucidationis causa fit, ut si cui non adeò de facultatis sensu constet, mentem ex potestatis voce haurire queat & si cui potestatis vocabulum non arri-deat, claritatem ex facultatis assequi valeat; licet non ignorem potestatem vi suâ quodammodo latius patere quam facultatem, cum facultas à faciendo dicta magis activum, potestas verò insuper passivum obtineat significatum, sed cum LL. etiam testamenti factionem passivam agnoscant *arg. d. §. quid indè nocumenti si facultatem & potestatem hoc loco ponamus pro iisdem?* Idem accidit in definitione Jurisprudentiæ §. 1. *I. de Just. & Jur.* ubi notitia & scientia junguntur: in definitione tutelæ §. 1. *I. de Tutel.* ubi vis & potestas. Dum dixi *durationem temporis* respicio non solum ad tempora annis minora, sed ad tempus quoque fætûs in utero prout hujus rei usum in possessione ventris nomine *Lex. Cornel. de Sicar.* & alia Juris loca demonstrant, non equidem nescio nonnullis ætatem esse *tempus humanæ vitæ annorum interstitiis distinctum, suisque terminis à lege definitum*; Cum ipsis tamen dissentire cogor tam ob rationem ante allatam, quam

quod legamus partum septimestrem *L. 12. de stat. hom.* partum V. mensium *L. 3. §. fin. de suis & legit.* imò aliquot dierum *arg. l. ejusd.* Dixi tandem *hominibus* nec addidi qualibus cum hominum jura pro diversitate personarum verarum vel fictarum concessa ad sectionem magis specialem sint reducenda.

§. II. Antequam in certas species jus nostrum dividamus, non inconueniens erit ætatum gradus recensuisse: siquidem Ætas conditio est sine qua non jus nostrum intelligi potest. Aliter diuiserunt eam Medici habitâ ratione temperamenti humani, quod juxta Ætatis gradus variat, Aliter diuiserunt Historici & Philosophi pro negotiis à qualibet Ætate suscipiendis, aliter LLatores, horumque interpretes JCTi pro administratione causarum judicialium vel extrajudicialium. Hippocrates namque Ætatem hominum in septem dividit Classes: Prima Ætas est τῶν νέων, id est juvenum melius forsan infantum, nisi aliter vocem juvenis medicis, aliter JCTis accipi velis, hoc enim toto primi septennii tempore παιδίον h.e. parvulus vocatur, cum verò statim natus est βρέφος, quem nos in specie infantem dicimus. quando autem Ætatis progressu X. annum puer attigit, à Græcis appellabatur μελλόπαις, tota siquidem impuberum Ætas ὄνηβοι καὶ σπότεριχες i. e. sine pilis qui habitâ relatione ad infantiam postquam grandiores evaserant vocabantur πρεσβύτεροι. Tertia Ætas erat τῶν μετρηκίων, i. e. Adolescentulorum quæ usque in XXV. annum protrahebatur. Quarta νεανίσκων seu juniorum, prior appellabatur pubertas, hæc juvenia. Quinta vocatur καθεσκηκία quæ inter juventutem & senectutem mediâ ponitur & constans. Sexta dicitur ἀνδρεία seu Ætas virilis. Ultima τῶν γερόντων h. e. senum, qui γέροντες παρὰ τὸ γεγεῖσθαι appellabantur, quod honore & præmiis afficiebantur. Galenus verò Ætatem ultimam ab Hippocrate allatam tripartitò divisit *Lib. 5. de tuendâ sanitate* primam dicit eorum esse, qui ὁμογέροντες h. e. viridi senectute præditi dicuntur quod Civilia negotia obire possint & Consilio valeant, incipiebat ab anno L. & se extendebat ad LX. quæ senectutis pars forsan aliquid contribuere poterit

terit ad decidendam quæstionem de matrimonio viri sexagenarii & mulieris quinquagenariæ. Secunda classis Galenicæ *Ætatis* exordium capit à LX. & extenditur in LXX. unde forsan excusatio septuagenarii à tutelâ. Tertia reliquum *Ætatis* conficit atque eorum est qui πέμβολοι, dicuntur, quasi eorum funebris pompa sensu Ethnicorum jam orco dimmittenda sit.

§. III. Varro dividit *Ætatem* in V. gradus & horum unumquemque rursus præter extremum in annos XV. Constitutos in primo gradu usque ad annum XIV. (melius forsan XV.) pueros dicit, quod sint puri i. e. impuberes: comprehensos in secundo usq; ad annum XXX. ab adolescendo adollescens: positos in tertio gradu ad XLV. annos juvenes, eò quod rempublicam in re militari possint juvare: subsequentes in quarto usque ad LX. seniores quod tunc primum corpus senescere incipiat; ultimos usque ad finem vitæ unicujusque senes quod ea *Ætate* corpus senio laboret. Hæc Cenforinus *lib. de die nat. cap. 14.* Xenophon *Ætatem* quatuor in partes distribuit: alios enim appellat παῖδας quibus dat annos XVI. alios ἐφήβους, quibus assignat decem, alios τελέους ἀνδρας, quibus relinquit XXV. annos, & alios τὰς ὑπὲρ σεπτὰμνητικά ἐτη γεγονότας, quibus reliquam senectutem elargitur, prout reperire licet in Lexico Juridico Calvinii.

§. IV. Romani habitâ forsan officiorum ratione ab initio *Ætatem* faciebant duplicem: Juniorum quorum *Ætas* post cœptam militarem usque ad XLV. ad annum se extendebat, & seniorum post annum XLV. teste Hotomanno *lib. 4. ex Dionys. Halic.* Servius Tull. Populi Rom. Rex ut refert Gellius *lib. 10. cap. 28. Noct. Attic.* *Ætatem* in tres gradus divisit: pueritiam juventutem & senectutem. Pueros existimavit minores annis XVII. decimum verò septimum annum superantes, quos Reipubl. idoneos arbitrabatur, militiæ adscripsit, & eos usque ad annum XLVI. Juniores, supra eum annum seniores appellavit. hanc divisionem in quibusdam secuti Jcti, in quibusdam subdistinctionem subjunxerunt & gradus *Ætatis* sequentes instituerunt: primum nempe anno-

annorum VII. à nativitate inchoatorum quem nominant infantiam *L. si infanti C. de Jur. deliber.* ex qua interpretanda est *Lex si infans § 5 ff. de usufr.* Secundum ad annum XIV. producunt (ratione habitâ ad masculos) quo anno pueritia terminatur à Jctis & incipit pubertas *pr. l. quib. mod. tut. fin. l. 1. C. de Carb. edict.* tertium usque ad XXX. annos extendunt, ut bis septem anni huic Ætati attribuantur & adolescentia totum id tempus appelletur, quo exacto media & constans Ætas incipiat, hos XIV. annos in tres subdividunt partes. Quatuor primos annos adusque XVIII. dant pubertati plenæ *§. ult. l. Quib. ex caus. manum. non lic l. adrogato §. 1. de Adopt.* quæ Ciceroni ineuntis adolescentiæ nomine venit in *Catone*, eo namque anno ultimo causas agere incipiebant. *L. 1. ff. de postul.* quippè cum anno XVII. completo prætextâ depositâ virilem togam sumebant & in forum ad causas agendas descendebant; Septem XVIII. insequentes continuos usque ad annum XXV. adolescentiæ completiori attribuunt, siquidem per id tempus forum & judicia frequentabant, rerum maximarum spectatores erant, reliquum tempus Ætati constanti conferunt, quia tunc virilis vigor completur prout *Ulpian. in l. 1. de Minor.* ubi incipit Juventus quæ modò Ætas robusta, modo justa, modo Legitima & perfecta nominatur. *L. 15. §. lex Julia ff. de Adulter. l. 2. pr. ff. de vac. mun. l. 16. ff. de Jur. fisc. l. ult. 6. de his qui ven. Ætat. §. 6. l. de Attil. tut.* rationem cur Juventus appelletur assignat *Marcell. in l. 69. ff. de Legat. 3.*

§. V. Atque hæ sunt diversæ diversorum Ætatis divisiones, ex quibus consequenter Personæ & Jus Personarum dividi deberent, sed quia in Jure quædam occurrunt, quæ Ætatem Embryonis tangunt h.e. foetus in utero jam formati, Ætas nobis aliter dividenda erit, potissimum cum etiam hominibus variæ dignitates & munera obveniant pro diversitate Ætatis, qua propter Ætatem dividimus in absolutam & relatam. Absoluta est quæ nullum respectum ad officia, munera, vel dignitates habet, sed saltem hominem in se spectat. Relata verò quæ ad dignitates summas vel summis subordinatas & munera publica respicit. Ætas abso-

absoluta rursus duplex facienda est, alia Embryonis *in utero* postquam foetus conceptus est formatus, alia *extra uterum*, ubi partus in lucem editus atque natus est. Hæc demum posterior dividi debet in *pueritiam*, quarum duæ partes, infantis usque ad annum VII. completum *L. si infanti. C. de Jur. delib.* & infantiam major in foeminis usque ad XII. in masculis ad XIV. *pr. I. Quib. mod. tut. fin. Pubertatem* minus plenam in foem. XIV. in masculis XVIII. *Adolescentiam* in utrisq; ad an. XXV. completum. *arg. pr. I. de Curat.* Licet enim puberes sint, eam tamen *Ætate* sunt, ut negotia tueri non possint. *Juventutem* communi sensu usque ad annum XLV. completum & *Senectutem* usque ad *Ætatis* finem.

§. VI. Quotuplex igitur hinc apparet *Ætas* esse, totuplices quoque erunt *Personæ* sub certo *Ætatis* gradu comprehensæ, nam licet dubitari possit an Embryo seu foetus in utero formatus *Personæ* nomen mereatur, cum nondum absolute positus sit extra suas causas; attamen cum locus in quo recumbit uterus nim. maternus rem non variet, partes porro essentielles anima & corpus organicum etiam in Embryone reperiantur, Embryonem quoq; sub nomine *Personæ* comprehendo, cum quo asserto conferri possunt ea quæ Ill. Schilterus noster habet in *manuduct. Philosoph. moral. ad jurispru. cap. 4. §. 29. & seqq.* licet enim nondum signa hominis edat, in sua tamen essentia homo est. Cui planè non repugnat quod saltem *spes hominis* dicatur foetus in utero, cum talis deductio non deneget hominis essentiam, sed respiciat saltem ad nondum plenam extra uterum exclusi existentiam.

§. VII. Inferimus hinc quod *Jus Ætatis Personarum* sicut *Ætas* duplex, sit aliud absolutum, aliud verò relatum. Absolutum est quod cuilibet *Ætati* pro diversitate annorum aut melius loquendo temporis est concessum. Relatum est quod intuitu officiorum & dignitatum Civilium, Militarium atq; Ecclesiasticarum *Ætatis* certis *Personis* est assignatum. Vi juris absoluti aliud est Embryonum quo referri ea possunt, quæ de occiso foetu circa *L. Cornel. de Sicar.* moventur, & quæ quondam circa partum V. vel VI. mensium in altercatione

deducebantur arg. L. 12. de Stat. hom. L. 3. §. fin. de suis & legit. aliud, Pupillorum L. 9. de Acquir. & omittend. hered. & vi hujus aliud infantum arg. §. 10. I. de inut. stip. aliud infantiae proximorum arg. d. §. aliud proximorum pubertati §. 18. I. de Obl. quæ ex delict. nasc. aliud puberum minus plenè arg. pr. I. quib. mod. tut. fin. aliud plenæ pubertati proximorum arg. §. 7. I. cui & ex quib. caus. aliud plenè puberum arg. §. 4. I. de Adopt. aliud reliquorum minorum arg. l. 44. de Minor. consideratorum intuitu veniæ Ætatis quoad sexum fæm. juxta annum XVIII. secundum genus masculinum juxta an. XX. aliud minorum, his annis majorum arg. §. 4. I. de Fur. Pers. & §. 7. cui & ex quib. caus. aliud majorum seu Ætate perfectorum l. fin. C. de his qui ven. etat. impetr. aliud senum l. 69. in fin. de Legat. 3. Jus verò Ætatis Respectivum aliud est tutorum arg. verb. fin. I. de fid. tut. aliud militum arg. eorum quæ circa Ætatem dicta sunt. aliud decurionum & tutelam deponentium. arg. §. 13. I. de Excus. tut. & t. t. C. de his qui Ætat. aliud clericorum t. t. de Ætate & qualitat. & ordine presic. x. & in VI.

CAPUT III.

*Unde ortum sit Jus Ætatis Personarum
quidnam ad illud impulerit, per quos admini-
stretur, & quo tendat?*

§. I. **C**Uilibet apparet ex ipsa capitis inscriptione quod acturi simus de Causis Juris nostri externis, ubi primò disquirendum undè originem suam Jus hoc nostrum deducat; circa quam disputationem aliquid deferimus Juri Naturali, aliquid Juri Positivo, cum enim nullum Jus Positivum esse debeat, quod non fundamentum in naturâ habeat, nec in nuda opinione & potentioris placito consistere debeat vid. Andr. Gerhard. Exerc. 1. Q. 3. & Ludw. Exerc. 1. Th. 10. l. e. etiam Jus nostrum ex æquitate naturali ortum suum videtur fundamentaliter traxisse, res forsan exemplo altero atque altero fiet Clarior: Juris Naturalis est

est libertas. §. 2. *I. de I. N. G. & C.* Custodia & defensio vitæ L. 3. ff. *de just. & jur.* L. 1. §. 27. ff. *de vi & vi armat.* L. 45. §. 4. *ad L. Aquil.* Sed cum libertas in æstimabilis res sit semelque data non retractetur §. 6. *I. ex quib. Caus.* Jus Positivum certos annos quondam tam manumissis arg. §. 3. *I. de Libertin.* verb. *nullo nec ætatis manumissi ut antea habitâ ratione.* quam manumittentibus verb. *nec domini manumittentis &c.* sicut ante observabatur. Pariter & custodiam & defensionem naturalem Jus Civile stabilivit §. 6. *I. de Attil. tut.* ubi ratio hæc datur, quod impuberes in tutelâ esse Jure Naturali conveniens sit, ideò ut qui perfectæ ætatis non sint, alterius tutelâ regantur. His addi potest quod ipsa natura lapsu temporis ætatem augeat atque promoveat, & hinc aliud debilibus, aliud firmioribus, aliud Personis Aetatis justæ, aliud senibus Jus velit administratum, cum porrò natura augmenta ætatis suggerat & pro firmitate aut debilitate cujuslibet ætatis, pro judicii aut corporis teneritate, aut valore & robore, prudentum desideret arbitrium, qui certos annos determinent, certamque pro annorum cursu Jus constituent, profluit hinc quod etiam Jus Positivum fundato huic in naturâ Juri suum suppeditet, cum vero illud positivum aliud sit Gentium Ant. Fab. *ad tit. de I. N. G. & Ludw. Exerc. I. th. II. lit. a.* aliud Civile, disquirendum est num quid Jus Gentium huic Juri contulerit, vix tamen est, ut ullam ei partem assignemus; sit enim quod apud omnes Gentes fiant conceptiones, gestentur in utero foetus atque embryones, excludantur partus, gignantur infantes, excrescant pueri cum puellis, adolescant adolescentes, fiant juvenes, fiant viri, fiant senes, dentur infantibus tutores, minoribus curatores, ordinentur à majoribus procuratores, nullum tamen his omnibus Jus idem ordinatum est; siquidem cum non omnium regionum, harumque incolarum eadem sit conditio, corporis & virium accretio, judicii acumen atque promptitudo, roboris perduratio, aliud atque aliud Jus deprehenditur, nullatenus Juris Gentium titulis debet insigniri. Arbitramur hinc principalem Juris nostri determinationem à cujuslibet populi liberi, vel qui suæ Monarchiæ præest Monarchæ, aut qui Aristocrati-

am moderantur procerum profluere potestate & dispositione, cum verò præ omnibus aliis Juribus rationum pondere prævaleat Jus Romanorum adeò, ut vocabulo Juris Civilis absolutè posito hoc intelligatur §. 2. I. de I. N. G. hinc inquirendum primum erit quis apud Romanos Jura Aetatis constituerit.

§. II. Notum verò est Imperium Rom. aliud fuisse ab an. U. C. usque ad translationem Carolo M. factam, aliud verò post Carolum M. non essentiâ sed diversi subjecti existiâ ne plures quam quatuor Monarchias statuamus. Hinc inquirendum quis in Statu primo, quis in secundo Jura Personarum juxta ætatem disposuerit. cum rursus primus Status per X V I. ferè sæcula duraverit, inque tres Classes se dispertiatur, Regum per duo sæcula cum dimidio, populi liberi per quinque, Cæsarum per reliquum tempus usque ad Augustulum Momyll. de quibus Godofred. in *aur. manual. Jur. 1. Part. de Hist. Jur.* Juxta omnes has Classes Jus hoc erit deducendum. Afferimus igitur in Statu Regio Jus hoc ab initio dependisse à Regis manu atque arbitrio, quo omnia tum temporis gubernabantur L. 2. §. 1. ff. de O. I. Contulisse hinc suum etiam XXX. curias in quas civitas erat distributa §. seq. Nec finit nos hac de re dubitare Lex 2. de mort. inferend. quæ unica forsan ex LL. Regiis nobis restat. Agitur in hac de eo ne mulier gravida mortua sepeliatur, priusquam constet de fœtu in lucem emisso aut exsecto. quid aliud verò hoc est quod embryoni Jus aliquod assignare ratione ætatis?

§. III. In Statu populari potestas Jura Personis ex ætate dandi erat penes populum, quippè penes quem summa tunc temporis existeret potestas, unde cum Scipio sufficientem justam functioni ætatem nondum habebat, ad populum fiebat recursus asserendo: *Scipio sat annorum, si populus Romanus volet, habebo* vid. Gœddeus ad L. 21 n. 20. de V. S. cum verò tum inter populi magistratus antè dictatores duo Consules essent, his quoque concessum erat Jura Personis ex ætate dandi, cum verò legantur inter alia veniam ætatis concessisse decretis quasi ambitiosis L. 3. pr. de Min. aliquando grati-

gratiosis arg. L. 4. ff. de Decret. ab ordin. faciend. Concludimus indè Consulum potestatem magis usurpatam, quam hac in re stabilitam fuisse, eo ferè modo quo Prætores quondam ex speciali gratia populi vi legis Attiliæ *pr. inst. de Attil. tut.* tutores dederunt, subsequenti verò tempore consuetudine gratiam specialem in propriam dandi tutores jurisdictionem converterunt arg. §. 4. I. d. t. verb. *sed hoc jure utimur &c. ut Prætor secundum suam jurisdictionem &c. tutores crearet.* ita ut si tacitam populi voluntatem à Consulibus seponas, Consules non tam suo Jure Jus Aetatis, quam tanquam primaria populi instrumenta concessisse, ubi namque ambitioni aliquid adscribitur, benignius loquendo non suo sed alieno Jure rem expediri observabis.

§. IV. Cum tandem populus per bella intestina, seditiones & conjurationes atque infinitam inter Cæsarem & Pompejum æmulationis ambitionem ad incitas fermè redigebatur, res eò devenit ut per L. Regiam forsan sub Augusto coeptam & sub quolibet Imperatore ferè repetitam, omnem suam potestatem imperatori concederet; factum hinc ut ipsimet Imperatores ceu Jura derebus aliis ita & Jura Aetatis Personis constituerent: tale quid observari licet ex §. 7. j. quib. ex caus. verb. *nos mediam quodammodo viam eligentes non aliter minori XX. annis libertatem intestamento dare servo suo concedimus, nisi XVIII. attigerit.* colligi pariter potest ex tit. j. de fiduc. tutel. ubi circa finem tutores legitimos tunc demum admittit Imperator, si perfectæ sint ætatis verb. *quod nostra constitutio præcepit.* & rursus ex pr. j. quib. mod. tut. fin. verb. *nostra Majestas sanctâ constitutione promulgatâ pubertatem in masculis post XIV. annum completum illicò initium accipere debere.* Ut plura exempla ex quibus hoc inferri queat tanquam Jure Clarissimum non adducam, sufficiat dicere quod Princeps legatur circa Aetatem elementiam suam exercuisse L. 1. C. de his qui ven. atat. suum auxilium Imperiale communicasse L. 2. C. eod. suum beneficium elargitum esse L. 2. C. de temp. integr. restit.

§. V. Postquam porrò per Imper. Occidentalium aliquando teneram ætatem, aliquando belli imperitiam, ali-

quando tutorum Imperialium perversitatem, aliquando ducum belli cum hostibus collusionem & propriam quandam Imperatorum luxuriam eò res devenerat ut Heruli sub Odoacro Romæ potirentur atque Imperium Augusti in Augustuli territorio finirent, hi verò à Gothis (in specie Ostgothis) denuò depellerentur, Ostgothi per Imper. Orientalem (Justinianum) supprimerentur ordinatis Exarchis, hi rursus à Longobardis in eas angustias redigerentur, ut spe ab Imperatore Orientis mittendi auxilii deposita Pontifex à populo sollicitatus contra Desiderium Pipini & Caroli M. copias auxiliares teneretur desiderare factum hinc ut an. 800. S. N. sæculo U. C. ultra decimum quintum dimidio Carolus M. connivente Irene, adstipulante Nicephoro Augustus Rom. Imperii Rector declararetur, qui eo ipso dum belli pacisque in Imperium Occidentale suum accipiebat arbitrium, quin leges cuique ætati jura sua tribuentes statuendi potestatem acceperit dubitandum haud est. Frustra discurrem an tum Carolus M. tanquam Rex Francorum natus, Rex German- & Longobardorum factus hæc jura condiderit? Sufficit quod illud exercuerit tanquam Imperator potissimum cum non modo unumquodque suorum regnorum sed & Imperium ipsum separatim administraverit, nec nisi summâ necessitate postulante, Francorum, Saxonum, Italicorum consilium & auxilium in comitiis & conciliis simul expectaverit.

§. VI. Disquirendum porrò quis nunc in Imperio nostro Jura Ætatis ordinandi potestatem habeat, pro quaestione hac solita decisione distinguere placet inter Jura Ætatis Universalia & Particularia. Universalia Jura quæ per totum Imperium vigere debent, cum ab omnibus simul statibus dependeant, in comitiis universalibus fieri debent ex ipsius Ferdinandi II. asserto ad Legatos circuli Franconici ann. 1629. 28. Aug. verb. *Es erinnern sich Ihre Kayserliche Majestätt / daß in denen Sachen da man neue Constitutiones und Gesetze auffrichten wolte / dem in Reich herkommen nach solche in gemeinen Reichs Versamlungen constituiret werden sollen.* Qui plura desiderat adeat
Magnif.

Magnif. Dn. Schewderum *part. spec. sect. 1. cap. 25. §. 2. p. 579. & 580. in introduct. ad Jus Publ. Impr. Tubing. an. 1681.* Quoad jus vero particulare unusquisque status subditis sui territorii certos annos valet constituere & ex annorum cursu personarum jura elargiri, si vera sit regula : *tantum valere statum in suo territorio, quantum Imperator possit in Imperio.* Cum enim his superioritas territorialis communicata sit potissimum per infeudationem Reichs Abschiedt de an. 1521. *Ordin. des Landfriedens sub tit. Handhabung des Friedens §. darauff befehlen verb. auch bey verlust Gnaden/ Privilegien und Rechten die ihr von uns und den Reiche habet.* Adeo ut contra jura communia inconsulto etiam Imperatore, quoad Jus Ætatis statuta non solum promulgare possint sed & actu inter suos promulgent. Knich. *de Jur. territ. cap. 1. n. 139.* Reinking. *de Regim. Secul. & Eccles. lib. 1. Class. 5. cap. 6. n. 9.* Gail. *lib. 1. Obs. 36. n. 1.* Quod tamen ita intellectum velim, ut juxta cujuslibet statûs conditionem hæc Jurium Ætatis fiat determinatio, si enim Imp. solus statibus inconsultis novum jus obtruderet, non posset nec Elector Electoratûs subditis, nec Princeps Principatûs civibus, nec Caput civitatis Imperialis membris invitis imponere.

§. VII. Non solum autem Imperatorem sed & Electores Principes & civitates Jura ex Ætate determinare posse, sed actu præscripsisse Exempla confirmant. Ut unum & alterum tangam, quis nescit Carolum IV. in Aureâ Bulla Electoribus annos XVIII. præscripsisse. vid. A. B. C. 7. ut taceam Wenceslaum qui an. 1300. specialiter ætatis veniam concessit Ottoni Brunsvigensis Ottonis filio. Quis rerum publicarum adeo ignarus, qui nesciat Maximil. I. an. 1503. Udalrico Duci Würtenbergico Ætatis Jus supplevisse, nil minus præstitit Rudolphus II. an. 1588. Carolo Lotharing. Duci Card. & Episcopo. Obtinuit Ætatis Jura ab eodem Imperatore Christianus IV. Rex Daniæ nomine Ducatûs Holsatici Aeræ Christianæ an. 1593. Nec è memoria elapsa est ætatis venia à Leopoldo M. data Archiepiscopo Coloniensi, & Episcopo Osnabrugensi. Sed cum reperiamus

mus Maximilianum I. anno XIII. Ætatis Jus plenæ administrationis dedisse Ludovico Regi Hungar- & Bohemiæ Dubrav. in *Hist. Boh.* l. 33. Nec non ante Maximil. Carolum IV. eodem anno ætatis administrationem concessisse Carolo VI. Delphino Imperii Vicario Bodin. *de Republ.* L. 2. C. 9. Num Imperator extero quoque jus aliquod ætatis reddere poterit? ad quod respondeo, certum quidem esse, neminem extra territorii sui terminos jus reddere debere, *arg. L. f. ff. de jurisd. L. un. C. qui pro suâ jurisd.* Si strictum jus sequamur; æquitatis tamen articulum in duobus his exemplis aliquid potuisse cooperari, si nam que Bohemia quondam feudi jure ab Imperio dependit, imò afferente Suedero *introd. ad j. P. part. gen. c. 4. §. 29. pag. 107. edit. supra all.* Propter Archipincernatûs & Electoratûs dignitatem, aliaque ibi adducta argumenta, vi hujus in Ludov. ob Bohemiæ regnum tale quid accidere potuisse vix addubito, atque ex eadem æquitate ætatis jus concessum Carolo VI. Delphino à Carolo IV. propterea quod Imperii Vicarius legatur constitutus, cui forsan non dissonum foret hanc rationem subjungere, quod regnum quondam Burgundicum ad Imperium Romanum spectaverit, si quis tamen datis his rationibus nec dum contentus sit, non nocebit recurrisse ad supremam inter reges Christianos exercitam potestatem in Rom. Imperialem.

§. VIII. Imperio regulariter ob casû mortis propter expressa Auræ Bullæ verba, T. I. §. Cum autē interdum ob resignationem, interdū ob depositionem vacante, cum vel Vicarii administrarent, imo aliquando aquilæ volatum vivente adhuc Imperatore Rex Rom. moderetur, num pariter illi atque hic ætati certa tempora præponere aut determinata applicare poterunt? Ratio dubitandi ex eo oritur quod facile excessum aliquis mandatæ suæ potestatis ita committere possit, hac tamen non obstante utrisque Jura Ætatis determinanda concedimus & quidem generalia, tum, si ea habitis tempore interregni vel absentis Imperatoris comitiis ordinent; specialia verò modo liberiori siquidem tum non tam nova jura condunt, quam condita (investiendo scil. atque

atque ætatis veniam concedendo) applicant & administrant.

§. IX. Electores atque Principes Jura Ætati præscripsisse specialia atque administrasse jura demonstrant Electoralia & Provincialia, qui horum exempla desiderat adeat præprimis jus Elect. Bavar. Jus Elect. & Duc. Saxonicum & quod his locis propinquum est jus Würtenb. *Fürstliche Würtenb. Land-Recht/ part. 2. tit. 27. pag. 314.* Cum verò sede vacante Principum Ecclesiasticorum jura exerceat Capitulum, Principum verò nondum majorennium vices sustineant tutores & curatores; num etiam capitulis & Principum secularium curatoribus aliquid juris circa ætatem administrare reliquum erit? quod specialia veluti restitutionis jura decernere possint, apparet ex *Cap. cum olim. 14. & cap. hisque 11. X. de Major. & obedient.* Siquidem sede Episcopali vacante Jurisdictio potestasque, quæ Episcopo competebat tam in spiritualium quam temporalium administratione, ad capitulum spectat, curatorem vel tutorem eadem exercere posse inferre nos jubet, *L. 1. C. de off. Vic. l. 2. C. ejus, qui vic. alter. admin.* Quinimò necessitate id exigente generalia quoque jura, modo in præjudicium Principalis non fiat, eos ordinare posse intercedentibus debitis requisitis non vereor asserere, cum tam capitulorum quam curatorum sit partes administrationis suæ legitimè explevisse.

§. X. Civitates tandem Imperiales ætatis jura ordinare & ordinata administrare demonstrant tam harum statuta quam facta juxta eadem judicia. De Civitate Lubecensi, quæ tamen in quibusdam à jure communi parum recedit, videri potest *Art. 6. tit. 7. jur. statut. Lubec. de statutis Noricis Reformat. Noric. tit. 39. de Hamburgensibus statut. Hamburg. lib. 1. Art. 1.* Et quorsum excurro cum primo loco nominare debuissim quondam Imperii nunc ab Imperio liberam Argentinam, quæ aliam ætatem majorennibus præfigit, eamque minorem quam jus commune nempe an. XX. Referente Magnif. Dno. Schiltero *ad tit. de Curat.* Novum exoritur dubium ex eo, quod quædam ci-

vitates in Imperio sitæ nullum in comitiis votum nec sessionem habeant & tamen per privilegia jus statuendi obtineant, interdum in nullo cum municipalibus concurrant veluti Brema usque ad seculum hoc XVIII. interdum aliquid cum municipalibus commune habeant ut Hœxtera ad Visurgim, an his quoque jus ætatem ordinandi, ordinatæ jura subjungendi facultatem exercere queat? & nihil verendum arbitramur concludere quod omninò possint, quousque utrarumque civitatum termini privilegiati se extendunt, licet enim non exerceant superioritatem territorialem imperialem in se talem, obtinuerunt tamen aliquam huic analogam, quibus assertis subjungo, si certi adhuc pagi imperio immediate subjecti freye Reichs-Dörffer/ ut Susselheim / Godramstein / die freye Lüte uf lütlicher Heyde geseßen / die in Dörffe zu Niedern Ingelheim wohnende Schultheissen / Schöffen und Burgere/2c. quos adducit Ill. Dnus. Schilter. in *Inst. I. P. L. 1. t. 23. §. 4.* Jurisdictione gaudeant, illos quoque ætatem inter se & suos posse determinare. Nec non eos qui bona possident allodialia subditis repleta tanquam veros bonorum istorum moderatores atque Dominos.

§. XI. Quoniam & in nostro Imperio reperiuntur nobiles immediati, qui quondam equidem curiæ comitum subjungebantur, successu verò temporis præsumptivè ob intermissam comparitionem excludebantur, licet spe lactati idem jus hodiè desiderent; num & hi intra se & subditos suos Jura Ætatis condere queant, disquisitione non indigna est quæstio? & cum in certa corpora dividantur nempe *Suevici* in quinque loca, *Franconici* in sex, *Rhenani* in tria (de quibus vid. *Schvvederus in Introd. part. spec. Sect. 2. cap. 18. §. 4. pag. 776. & 777.*) quin in suis collegiis talia condere, condita administrare valeant non difficile foret diducere ex ipsorum inter se factis ordinationibus & sententiis. Difficilior forsan decisu quæstio est, si vi juris communis, imperii recessuum, juris justinianei, Canonici, feudalis longobardici certa Ætas sit præfixa, alia verò Ætas præfinita jure provinciali vel feudali à Domino mediato, quodnam tunc

tunc jus debeat præponderare, videtur equidem quod quæ omnium consensu in medium fuerunt proposita, communi deliberatione examinata, communi Consilio Conclufa, communiter debeant observari, eo ferè modo quo gentes gentiũ Jura, siquæ sint, inter se observare obligantur, sed his non obstantibus, cū generi derogetur per speciem & specialia derogent generalibus, si specifica sint ad specialiora recurrendũ erit, vi eorum quæ Ill. Dn. Schilter habet circa quæstionem an Princeps juxta ordinationem sui territorii judicari debeat vel juxta Jus Commune; & cum pro speciali videatur decernere eandem quæstionis decisionem ambabus amplectimur. videat qui volet ejus *Instit. I. P. Rom. Germ. pag. 28. 29. usque ad 33.*

§. XII. Sed causa hujus Juris effectrix hætenus à Jure Romano puro & Rom. Germanico satis ut arbitror deducta est, subjungendum est, quid Canones, Concilia & Capitula Pontificia huic rei conferre queant, quam quæstionis speciem ut probâ decisione determinemus, distinctione expediendam censemus, aut enim sermo est de Nostræ religioni addictis qui Pontificem Ecclesiæ caput agnoscimus, & piaculo nostrorum cuipiam foret ætatem determinandi potestatem sedi Apostolicæ denegare, aut semel introductam administrare non posse, cum toto die videamus ætates ordinandorum tam accuratè esse distinctas tam Jure veteri quam Concilio Tridentino, nullumque extra istam ætatem citra specialem dispensationem ad ordines sacros multò minùs ad sacerdotium inferius aut superius admitti. vid. *t. t. de et. qual. & ord. pres. in 6to* & quæ eidem ex Concilio Tridentino adjunguntur; aut loquimur de protestantibus quibus vi Pacis religiosæ an. 1555. & vi Instrumenti Pacis Westphalicæ an. 1648. privilegia circa res Ecclesiasticas disponendas concessa fuerunt, his quidem liberum erit nova eorum ministris Jura Ætatis præscribere, non tamen abs re foret deductas ex sacro fonte ætates circa Personas potissimum in altiori gradu positas in Jure Canonico observari; sed cum penes eos Jus Canonicum non tam ex præcepto quam recepto observari videamus, ab omni-

moda Juris Pontificii observatione se declarabunt immunes. Placet hoc loco discurrere si sub Principe Romanæ religionis vivant Protestantes, vel sub illorum obsequio Catholici, libero tamen utrinque gaudentes religionis exercitio quis Jura Ætatis ibi ordinare, vel juxta quæ casus incidentes debeant judicari? Non sine causa dixi *libero gaudentes religionis exercitio*: hoc dum in vigore suo est, suæ quisque magis religionis Jura sequetur, ne libertas servitutis jugum videatur subiisse.

§. XIII. Ad tertium Jus in Imperio usitatum, feudale nim. accedimus atque in triplici differentia constitutum reperimus; aliud namque est quasi commune sub nomine consuetudinum Longobardicarum veniens, aliud speciale & in duas quasi species excurrens Alemannicum nempe & Saxonicum, aliud specialissimum in quolibet Principatu constitutum, omnes hæ species suum nobis in Jus Ætatis influxum præbent. Non adeò pupillorum obliti fuerunt Longobardi ut à feudis eos excluderent, ita ut feuda antiqua, modò intellectum habeant suis Vasallis renovando possint elargiri II. f. 3. & II. f. 26. §. *si minori*. tutorum non tam necessitatis quam securitatis causâ adhibitâ autoritate II. f. 3. *in pr.* sic pupillus penes ipsos ad feudum acquirendum admittitur aliquo loco sui ad servitia Personalia subordinato d. §. *si minori*. Minori vero XXV. annis concesserunt feudum sibi per se solum acquirere II. f. 55. *in fin. pr.* Conditores porro Juris Alemannici suum Juri Ætatis Personalis contulisse demonstrat caput XLIIIX. si Dominus moritur relicto minore. XLIX. de Infeudatione rei pupillaris L. de termino annorum. LI. si minor in Judicio feudali convenitur. LII. Minor quando investituræ capax. LIII. de Minoribus Dominis LIV. de Vasallis impuberibus, de usufructu tutelari & cætera plura. Saxones nec Ætatis Juri quid denegasse ex multis deduci posset, sufficiant nobis cap. VII. §. 14. quod de renovatione investituræ in minori ætate agit verb. *Cum morietur Dominus filium relinquens heredem Vasallus intra annum discretionis domicelli non debet à superiori Domino investiri* & cap. 18. §. 2. *puerorum terminus in annis*

annis constat esse tredecim & sex septimanarum ab eorum ortu, tamen indigent accipere tutorem dum fuerint intra annos discretionis qui terminantur annis XXI. & hoc si quis voluerit feudum coarctare quo referas & Cap. 26. verb. Wenn das Kind binnen seinen Jahren belehnet wird &c. Infinitum foret Jus Marchicum, Württembergicum, Hassiacum feudalìa adducere circa ætatem, facile enim disquisitio hæc in aliquem tractatum excresceret.

§. XIV. Quod circa causam Juris Ætatis Personalis ex antecedentibus est deductum extendendum etiam est ad alia regna & Principatus superiorem non recognoscentes, sic Rex Galliæ Jus hoc in suis constitutionibus & decretis exercet vid. Rebuff. in regeſt. de libr. Baptism. Art. 1. Gloss. 1. n. 27. sic idem exercent Ordines Batavici ætatem ordinando, juxta istam judicando & veniam ætatis indulgendo de qua singulare præjudicium habet Jac. von der Graeff. cap. 19. n. 1. an. 1637. die 21. Nov. Regem pariter Poloniæ tam ætatem ordinasse quam circa istam ex indulgentiâ decrevisse testis est Andreas Lipskius. obs. 10. n. 7. cent. 2. non prius Ætatis Jura concedendo, quam factâ inquisitione & aspectu morum, ingenii & prudentiæ, promptitudinis rerum gerendarum aliorumque.

§. XV. Vidimus originem nostri Juris, videndum nunc quid LLatores impulerit ad certam Ætatem Personis determinandam & tam diversa Jura constituenda. Impulerunt verò rationes variæ, cum enim primam ætatem consilii deprehenderent expertem, pubertatem alicujus intellectus capacem, juventutem fortio rem animo & corpore, senectutem verò non tam debilem quam debilitatam; hinc ne in primis annis constituti ab aliis læderentur, vexarentur aut deciperentur certos annos præscripserunt, intra quos imbecillibus, imperitis, insidiis atque captionibus obnoxii alii assisterent tanquam tutores & curatores, alii de bonis & tutoribus prospicerent substituendo heredes, dando bonorum administratores, lubrica enim pupillorum ætas facile alias cum bonis vitâ caderet. Quod verò adolescentibus ampliorem aliquam propter ampliores annos concesserint

serint potestatem , movit LLatores naturæ augmentum ,
Judicii accretio , & quod minorum quoque quibusdam ,
Jus majorum dederint bona opinionis spes, mores decentes,
ingenium politum & aliquando acre , animi probitas, men-
tis solertia *L. 2. C. de his qui ven. etat.* cui accessit laudabilis
conversatio & ad altiora aptitudo. Quod rursus juvenibus
& viris omnem omninò rerum dispositionem reliquerint ,
impulit eos quod horum ætas , si corpus spectes, sit robustis-
sima , si mentem fortissima. ut verò senibus aliquid indul-
gerent causa extitit impellens ex longis annis acquisita pru-
dentia , in aliis labore & defatigatione fractarum virium
imbecillitas.

§. XVI. Promovent atque Ætatis Jura administrant
aliquando Personæ Majestaticæ ipsæmet, si namque pupilli-
litem habeant, eandemq; tractare velint coram Imperatore,
olim Imp. suam eis non denegabat audientiam. *L. un. C.*
quand. Imp. int. pupill. quod in exteris regnis & apud inferio-
res Status hodiè observatur *Carpz. L. 2. R. 19. n. 15. & tit. 3.*
art. 6. n. 4. non etiam in Camera *Gail. L. 1. O. 1. num. 40. &*
Carpz. in Resp. n. 18. potissimum si venia ætatis in disquisi-
tionem veniat , de qua supra adductum Regis Poloniæ ex-
emplum hic repeti posset. Præter Principem Jura Ætatis
administrant & jam constituta applicant Magistratus pro
diversitate causarum. Aliquando majores, veluti in resti-
tutione in integrum Prætores, horumque mandatarii *L. ult.*
C. ubi & apud quem &c. Aliquando minores ut in testamen-
tis pupillorum nomine factis *L. 8. & 11. de bon. possess.* Ho-
diè omnes qui jurisdictionem habent Civilem *Giphan. ad L.*
fin. de restit. in integr. Principes illud administrant in suis
Cancellariis, Civitates Imperiales in suis judiciis pro cau-
sarum diversitate aliquando in Ecclesiasticis, ut si de libris
Baptismalibus agatur ex quibus ætas probari debet , ali-
quando in secularibus uti si tutor dandus , Curator con-
stituendus *arg. §. 1. I. de Attil. tut.* Concesserunt & aliquan-
do Imperatores Personis quibusdam excellentioribus co-
gnitionem Juris Ætatis ex gratia singulari ob egregia &
præclara merita , sic Bartholus de se gloriatur (cujus opi-
niones

niones Majero in Theatro gloriæ Apollinis oracula dicebantur) in Tractatu de testamentis : Imperatorem Carolum IV. se suosve descendentes (quoscunque legum Doctores esse contigerit) inter plura privilegia & illo ornasse , ut per universum Rom. Imperium servatâ legibus præscriptâ formâ ætatis veniam cuicunque concedere valeant. Tempore interregni Vicarii hoc exercent vel in suis Aulis, vel in Camera de quib. plura vid. apud Publicistas sic olim ratione ætatis Romæ senatorum filii dijudicabantur à Præfecto Prætorio, plebejorum proles Romæ à Prætoribus , in provinciis à provincialium Rectoribus *L. 2. §. 2. C. qui ven. etat.* Hodie prius causæ ætatis tractantur eorum immediato donec res devolvatur ad superiorem vid. Bocer. de Regal. cap. 7. n. 133. §. 14.

§. XVII. Finis hujus Juris est, ut unicuique suum ætati convenienter tribuatur *arg. pr. I. de Inst. & Jur.* & ne quis re suâ facile abutatur. *§. 2. I. de his qui sui. vel alien. jur.* & ne facile alicui concedatur officium ad quod propter ætatem nondum est idoneus *L. 2. §. fin. ff. de Reg. Jur.* Sic dum fœtus in utero est, nec sibi ipse quid acquirere potest Imperator pro eo intendit alimenta atque agnitionem. *t. t. ff. de Agnos. & alend. liber.* Prætor verò bonorum possessionem ventris nomine *tit. ff. de ventre in possess. mittend.* Pariter dum semetipsum pupillus defendere non poterat ad defensionem ejus collimabant LLatores per tutores *§. 6. I. de Attil. tut.* dum ipsis Status quæstio movebatur, Prætores *t. t. de Carb. Edict.* dum verò adolescebant minores, nec succrescente judicio abutebantur, LLatores respiciebant ipsorum utilitatem dando curatores *pr. I. de Curat.* Sed ne & his ipsis damnum inferrent, inhibebant rerum immobilium sine decreto alienationes *tit. ff. de Reb. eor. qui sub. tut. vel Cur. &c.* si ingenii atque judicii præstantiam in aliquo observabant, intendebant ipsos adjuvare atque ætatis veniam concedebant *t. t. C. qui ven. etat.* ne tamen rebus suis caderent, immobilium alienationi interdicebant *L. 2. §. 1. & L. 3. C. d. t.* Porro quod beneficii loco ipsis concedebatur, in rebus onerosis majorum nomine non comprehendebantur
L. fin.

L. fin. C. d. t. Circa majores verò juvenes & viros hanc intentionem fovebant ut liberam eisdem (nisi aliundè ex potestate, sexu, vel conditione inhibeantur) & plenam inter vivos administrationem atque propriam de hereditate post mortem dispositionem permitterent, quia observabant hanc ætatem judicio sufficienti esse munitam, ut gaudeant negotia per se vel per alios administrare, officia publica subire & negotiis tam pacis quam belli propter corporis robur subesse vel præesse, quod verò senectutem à quibusdam oneribus exemerint, ad id videntur respexisse quod horum corpus imbecille & judicii aliquando vires satis deprehendantur in multis debilitatæ. Canonistæ in diversa ætate ordinandorum eò videntur collimasse, ut dum officium sacrum alterum altero majus est, per gradus quis inferioribus assuefiat, antequam superius possit obire cum rerum sacrarum summum non solum sit momentum, sed & nexus observari debeat per majoritatem & obedientiam de quo. *t. t. x. de Major. & obedientia.*

C A P U T IV.

Cui hoc Jus administrandum, ex quibus Principiis, in quibus rebus, & quomodo, quid indè fiat, quomodo tollatur, & quæ ei affinia sint?

§. I. **P**ERlustravimus Personas quarum est Jura Ætatis ordinare, nec non eas quibus competit illa administrare. Dispiciendum nunc de istis quibus administrari & reddi debeant: reddi verò debent omnibus horum Jurium capacibus. Dico *capacibus* quia frustra quis juxta Jus Romanum peregrino, qui observantiæ expers est, administraret; sic Jus hoc ordinatur pro iis qui in ventre sunt *arg. pr. l. de ingenuis. verb. qui in ventre est pupillis arg. T. T. varior. potissimum de Tutel. de substit. pupill. de bonor possess. de Edict. Carb.* tam infantibus qui planè non intelligunt quid agant

agant *L. 14. ff. de sponsal. arg. L. 1. §. 2. de Admin. & peric. tut. L. 18. pr. & §. 4. C. de Jur. deliber. §. 6. I. de Curat. verb. si pupillus vel infans sit. quam infantiae vel pubertati proximis 10. I. de inutil. stipul. §. 18. I. de obl. quæ ex delict. nasc. tam adolescentibus pr. I. de Nupt. & in fin. princ. quib. mod. tut. fin. L. 18. & 20. C. de Nupt. t. t. ff. de Min. quam majoribus non solum juvenibus & viris, sed & senibus §. 13. I. de Excus. tut. tam extra dignitatem constitutis quam in dignitate positis, id quod non solum elucet ex ætate quæ vacationem à muneribus concedit decurionibus, sed etiam exemplis eorum qui veniam ætatis impetraverunt, quorum quia supra in causa effectrice mentionem fecimus, eos hic repetere non necessarium putamus. Silentio verò non prætereundi sunt ii qui ex ætate officia Ecclesiastica subeunt, sive sint in ordinibus minoribus, sive altioris sint ordinis, Sub-Diaconus, Diaconus, Presbiter, Episcopus. Verbo tam puberes quam impuberes, tam nascituri quam nati.*

§. II. Materia circa quam hoc Jus versatur sunt omnes res quæ Personis ratione ætatis competunt, sive sint singulares, sive Universales *arg. tit. ff. de Min. sive corporales, sive incorporales arg. tit. I. de Reb. Corpor. vel incorporal.* Sive mobiles sive immobiles, non tamen sine distinctione *arg. t. ff. de Reb. eor. qui sub tut. &c.* modò sint in patrimonio, in rebus namque extra patrimonium licet aliquis eorum usus pluribus pateat, Jus tamen in iis certum privatis non est assignatum, nisi quis suo modo huc referre velit territoria, Comitatus, & Principatus, in quibus Personis venia ætatis est concessa.

§. III. Principia ex quibus Jura hæc non solum desumuntur, sed etiam dijudicantur sunt ipsæ constitutiones tam Civiles quam Canonicae, tam Juris Communis quam singularis ex Statutis & consuetudinibus addiscendi, tam Provincialis quam Feudalis, tam privati quam publici. Tacebo fugitivas ut vocant Leges hinc indè occurrentes, sufficiat hic allegare ex Institutis titulos subsequentes: *Ex quib. caus. manum. non lic. à §. 4. usq; ad fin. Tit. de Nupt. Quoad princ. de Adopt. Quoad §. 4. integr. Tit. de Tutel. Quib. mod. tut. fin.*

de Curat. quib. alien. lic. vel non. quoad §. 2. Quibus non est permiss. sacer. testam. §. 1. , de Exheredat. liber. §. 1. & 2. t. t. de Pupill. substit. de inoffic. testam. à §. 2. usq; ad fin. , de Legat. §. 26. 27. 28. , quib. mod. re contrah. obl. §. 1. , de inutil. stipul. §. 9. & 10. , Quib. mod. toll. obl. §. 3. , de Obl. qua quasi ex contract. nasc. §. 2. de obl. ex delict. §. 18. Ex Pandectis præprimis huc pertinent T T. de Adopt. 1. de Min. Ex quib. caus. major. de jur. jur. de Condict. indeb. in quib. caus. pign. vel hypoth. tac. contrah. de usur. & fruct. Tit. de sponsal. de Rit. nupt. de ventr. inspiciend. & integer. Liber 26. & 27. tit. de Liber. & posthum. de bon. possess. infant. surdo &c. compet. de ventre in possess. mittend. de Carb. Edict. Ex Codice omnes tituli qui restitutionem minorum continent & veniam ætatis, item alii cum prioribus T T. Digestorum concurrentes, quibus addi possunt tit. Qui ætate. & tit. de Decur. Ex Jure Canonico Themati nostro serviunt Tituli de Ætat. qual. & ordn. præficiend. de sponsal. & matrim. de Desponsat. impub. de Delict. pueror. de Infant. & languid. exposit. Quod Jus Feudale attinet tam Longobardicum quam Alemann- & Saxonicum recurri potest ad superius adducta cap. anteced. §. XIII. de Jure Publico huc spectant ea quæ de ætate Electorum disponunt.

§. IV. Forma hujus Juris ex definitione colligi potest, quod sit aliqua facultas ex constitutionibus legum, harum titulis & Articulis profluens atque impetrata. Cum verò constitutionum aliæ sint generales quæ omnes tangunt, aliæ speciales quæ fiunt per modum vel decreti inter Personas de Jure altercantes vel rescripti in gratiam vel odium alicujus concepti; forma quoque nostri Juris in quibusdam generalis est, ut videre est in iis quæ tangunt nuptias, tutelam, substitutionem pupillarem. Alia specialis, quam observare licet tanquam decreta in restitutionibus de Minoribus XXV. annis & ex quibus causis majores in integrum restituantur, & rursus tanquam per rescriptum in personis, quæ veniam ætatis impretrarunt. Modus accidentalis consistit in computatione annorum cuilibet ætati concessorum, computatur autem tempus in favorabilibus de momento in momentum uti in restitutione in integrum ubi quis na-

tus anno bissextili non solum XXIV. sed & XXV. die restituendus est *L. 98. pr. de V. S.* aliquando verò ita ut dies ceptus habeatur pro completo veluti in testamento facto ab impubere qui nondum ultimum puerilis ætatis diem implevit, de quo in parte speciali.

§. V. Multa adhuc addenda forent de hujus Juris effectibus, sed cum pars specialis per tria Juris objecta hos deductura sit, benevolum lectorem eò remittens paucis tango, quod alii sint generales, alii speciales, Jus enim Ætatis facit ut posthumis & qui in utero sunt quoad tutelas §. 4. *I. de Tutel.* & §. 5. *I. qui testam. tut. dar. poss. & verb. fin. de fiduc. tutel.* generaliter provideri queat, quod ipsorum nomine à patre qui eos in potestate habet possit disponi *arg. tit. de substit. pupill.* quod si impuberes sint modò infantiam superaverint sibi possint acquirere §. 9. & 10. *I. de inutil. stipul.* aliis verò non ita ex contractu obligari *pr. I. de Auth. tut. in delictis*, quod loco ordinariæ sentiant extraordinariam *arg. §. 18. I. de Obl. quæ ex delict. nasc.* speciales sunt qui per decretum vel rescriptum ut restitutio vel veniæ obtentio impetrantur *tit. de Min. & de His qui ven. etat.* Aliquid adjungendum videtur de interpretatione Juris hujus, quæ prioribus adjicienda est; sed cum favorabilia sint extendenda, odiosa verò restringenda, quomodo ista adhibenda sint ex sectione 2da clarum evadet.

§. VI. Inter contraria referre licet ipsum ætatis progressum, nam quando infans sit hac ætate superior vel pubertati proximior, aliud atque aliud Jus accipit, ut cum non possit sponsalia inire, jam possit nuptias. Si ex puero sit pubes modò sui sit Juris, quod cum invitus debebat habere, jam curatorem accipiat volens. Et cum ex minore major sit, quod perdat Jura minorennitatis restitutionem nempe, incipiat gaudere ampliori dispositione & administratione. Si ex viro fiat senex, quod incipiat immunis esse ab oneribus modo debitam senectutis ætatem impleverit.

§. VII. Affinia Juris nostri sunt jura præscripta ex certo tempore rebus ut in Usucapionibus triennialibus, possessionibus longi temporis decennialibus & vicennialibus, &

actionum præscriptionibus annuis, qualis observantur in actionibus prætoriiis, pænalibus, quinquennialibus ut in querela inofficiosi testamenti, tricennialibus ut in actionibus regularibus nec non XL. aut L. annorum, licet quoad posteriorem saltem unicum actionis contra Aleatores competentis Exemplum observari licuit.

S E C T I O I I.

De jure Aetatis Personarum in specie considerato juxta tria Juris objecta.

C A P U T I.

De Jure quoad Personas.

§. I.

INcipimus hanc tractationem non ab infantia, ut alii forsitan facerent, cum deprehendamus ætatem infantiam adhuc antecedentem, nempe foetus in utero quæ Græcis dicebatur *Εμβρυον*, prout reperire licet in Legibus Solonis apud Galenum *εἰ ζῶν τὸ κατὰ γαστήρ*, significat foetum in utero. Foetus enim conceptus est & formatus, nondum tamen in lucem editus. Cum itaque Personæ vel sui juris sint, vel alieni: *tit. de His qui sui vel. alien. jur.* & rursus qui alieni juris vel in Potestate Patria vel Dominica, qui verò sui juris vel in tutela, vel in cura, vel neutro jure teneantur, in omnibus his ferè aliquod Jus Aetatis reperimus. Si enim talis foetus in utero sit personæ, quæ libera erat tempore conceptionis, liber quoque erit, licet ab ancilla postmodum demum nascatur, quia non debet calamitas matris nocere

nocere ei qui in ventre est. *pr. l. de Ingenuis.* Pariter si ab ancilla fuerit conceptus, & medio tempore liber erit, si libera rursus ante partum facta, ex mente Martiani, cum sufficiat ei qui utero est liberam matrem vel medio tempore habuisse. Quod favore libertatis contra communes regulas (inter quas, *quod ex meo nascitur meum est*) receptum est. Uti multa alia respectu libertatis ejusdem §. 4. *l. de Donat.* Multò magis liber erit si ab ancilla conceptus nativitatem exspectet à matre libera interim facta. Dum enim illa manumittitur, etiam pars ejus libertatem obtinebit. *pr. l. de ingen.* Sunt verò homines liberi vel ingenui vel libertini. num igitur talis partus ex ancilla aliquo tempore libera productus ingenuus erit vel libertinus? asserimus ingenuum, licet mater tempore partus ancilla sit, qui statim ut natus, est liber *d. l. si verò conceptus fuisset ab ancilla*, quæ per totum tempus gestationis talis mansit sine dubio servus nasceretur, cum partus extra legitimum matrimonium natus sequatur ventrem, suberit igitur tunc suo Domino, nec sub tutela unquam constituetur. Si verò jam liber est, & in legitimo matrimonio conceptus, sub P. P. constituetur, non tam quoad coercionem quam acquisitionem, si forsan ipsi aliquid legetur, aut si heres instituatur. Hic si quondam prodibat ante V. vel VI. mensem fiebat sui juris tanquam illegitimè conceptus *arg. l. 12. de stat. hom. & l. 3. §. fin. ff. de suis & legitim.* nisi immaturus nascebatur. Caranz. *de Partu Cap. 9. n. 38.* Si verò post 182. dies, adeoque in principio VII. mensis, constituebatur sub Patris viventis potestate *d. §. fin.* multò magis mense septimo *d. l. 12.* cur non VIII. & IX.? Novo jure autem, licet primo aut secundo mense post nuptias nascatur, legitimus & P. P. subiectus erit. *l. 9. C. de Nat. lib.* si verò prodibat post patrem mortuum mense IX. vel X. adhuc legitimè conceptus & bonis paternis dignus habebatur *l. 2. §. pen. C. de suis & legit.* Talis quoque si non legitimè conceptus poterit legitimari per subsequens matrimonium *l. 5. C. de Nat. lib. C. tanta. in Gto. qui filii sint legit.* cum concubina contractum §. 2. *de Heredit. qua ab int. deser.* Nov. 89. c. 8. 11, 12. §. 4. etiam in mortis

articulo *arg. l. 30. de Reg. Jur. l. 10. 11. C. de Nat. lib. nuptiali-*
bus instrumentis confectis §. fin. l. de Nupt. & si in utero legi-
timatur nomine legitimorum in statutis venit Ein ehrlich
geboren Kind. Carpz. 2. D. 236. n. 12. Gail. O. 141. n. 2. pa-
tris consequitur dignitatem d. §. fin. accipit literas natalitias
Germ. Geburts-Brieff / quod ex legitimo thoro & honestis
parentibus natus sit. Carpz. 2. const. 6. D. 15. in fin. prodest
matri ne prægnaans supplicio afficiatur donet pariat, l. 18.
de stat. hom. arg. l. 5. b. 1. l. 3. ff. de Pœnis. Eximit eandem à
quæstionibus d. l. 3. impedit ne manus amputetur Caranz.
de Partu. C. 2. §. 4. n. 39. prohibet ne fustigetur vel relegetur
si partui sit vicina, vel termini relegationis sint longi Caranz.
dict. loc. imo impeditur ne mater mortua, antequam exima-
tur, humetur l. 2. ff. de Mort. infer. sequitur potestatem pa-
tris si conceptus est post emancipationem ab avo factam §.
9. l. quib. mod. patr. post. toll. constituitur verò sub potestate
avi si ante emancipationem conceptus sit §. eod. transit in
potestatem patris adoptivi eodem hoc casu d. §. & §. 12. de
Adopt. instituitur nomine ejus actio præjudicialis de partu a-
gnosendo, qua uxor agit adversus maritum ad partum ex
se edendum agnoscendum tanquam suum & legitimum tit.
ff. de Agnos. & alend. lib. Ex SCto namque Plauciano requi-
ritur ut uxor divorcio facto intra mensem continuum l. 1.
§. 9. d. 1. marito vel ejus patri cui subiectus est ad domum
denunciet se esse prægnantem l. 1. §. 1. 2. 3. b. t. ut maritus
alternativè vel custodes ventris mittat necessariò admitten-
dos vel protestetur fæminam ex se non esse prægnantem d. l.
1. §. 6. si uxor neget protestationem vel custodes repellat,
marito liberum erit an partum admittat nec ne alleg. §. 6. sic
mater partum alere tenetur. Sin mariti protestationem vel
custodem admittat tacitè, nasciturus habetur pro agnito at-
que alendo §. 4. & 8. salvâ tamen marito actione negatoriâ
præjudiciali §. 13. & 15. ne verò, dum mater custodes ad-
mittit, fraus fiat certis solennitatibus venter inspicitur t. t.
de Ventr. in spic. pater etiam huic dat tutorem cum comprehen-
datur sub posthumis, si modò suus heres aliquando sit futu-
rus §. 4. l. de tutel. nempè testamentarium §. 5. l. qui test.
tut.

nur. dar. poss. Lex legitimum *t. t. de Legit. agn. tut.* etiam cognatum *Nov. CXVIII.* Magistratus dativum §. 5. *l. de Atil. tut.* non tamen curatorem *arg. pr. l. de Curat.* nisi forsan in casu §. 3. *l. de Auth. tut.* desideratur etiam ejus nomine satisfactio *t. t. de satisf. tut.* quia quoties de illorum utilitate agitur, posthumi habentur pro natis. Potest ejus nomine accusatio quoque institui contra suspectum §. 5. *l. de susp. tut. & Cur.*

§. II. Ex Embryone dum nascitur fit infans qui hanc appellationem magis habet à nativitate quam conceptione *arg. l. 1. §. 8. ff. und. cognat.* Addatur Gæddeus *ad 161. de V. S. n. 3.* usque ad VII. annum completum *l. 18. pr. & §. 4. C. de Jur. delib. l. 1. §. 2. de Adm. & peric. tut.* Dicitur infans quasi fandi impos à fando h. e. cum intellectu loquendo additâ tamen privatione, quod licet verba quædam vel maximè Articulata proferre aliquando valeat sine tamen intellectu plerumque proferat *arg. d. §. 2. de Adm. & peric. tut.* Græci vocant *νήπιον.* Germani *Ein unmündig Kind.* non enim infantem hoc loco accipimus pro eo qui vitio quodam aut casu loquendi facultate destitutus est *l. 65. §. 3. ff. ad Scrum Trebell.* Nec Excellenter, quo vocabulum hoc tribuitur filiis Regum Hispaniæ *arg. extrav. Joan. 22. cap. unic. de Judæis & Saracen. in pr.* Brevibus *infans est homo VII. annis minor,* quo ipso ab aliis quibus alias comparatur, poterit discerni. Infantum ætas refertur inter miserabiles *t. t. C. quand. Imp. int. pupill. vid. vel miserab. pers. Jus dic.* quia propter cum ex intellectu loqui non possint, LLatores eorum nativitati, educationi, bonorum administrationi, & defensionî prospexerunt, ne capiantur aut damnum incurrant, & ut commodius vivere possint. Infantes hi, si servilis sunt conditionis, suis subsunt Dominis proprietariis *arg. §. 19. l. de R. D.* Si verò sint conditionis liberæ & nascantur ex coitu legitimo, patriæ subsunt potestati §. 3. *de P. P.* quibus propterea pater imperat illosque alere vel educare tenetur *pr. l. de l. N. G. & C. leg. un. §. 5. vers. Sileat. C. de R. U. A. l. 8. §. 5. C. de Bon. qua. lib. t. t. de Agnosc. & alend. lib.* hoc est non solum victum præ-

præbere l. 43. & 44. ff. de V. S. sed etiam vestimenta cum habitatione l. ult. ff. de Alim. legat. in moribus & Artibus statui convenientibus informandos curare l. 2. C. de Alim. pup. præstand. & reliqua liberorum onera præstare l. 5. §. 12. ff. de Agnosc. & alend. lib. si forsan circa filiationem lis oriatur, potest mater in eo educando præferri l. 1. §. 3. l. 3. §. 5. ff. de lib. exhib. Si verò hæc suspecta sit poterit extraneus ad educationem adhiberi arg. t. t. ubi pup. educ. vel morar. deb. quod si exponatur tunc sui fit juris l. 2. §. 3. C. de Infant. expos. C. un. extr. de infant. & languid. expos. etiam si exponatur à Domino. Nov. CLIII. Sicut non minus si ex P. P. liberatur, t. t. l. quib. mod. P. P. solv. multò magis sui juris sunt si ex illegitimo coitu procreati sint infantes l. 5. §. 4. de Agnosc. & alend. lib. etiam incestuosi, quamvis talis coitus nec nominari debeat arg. §. 1. l. de Nupt. illis mater alimenta præbet, his Magistratus l. 17. §. 2. l. 19. 22. & 23. C. de ff. Eccles. l. 32. 35. 42. §. 6. l. 46. §. 1. C. de Ep. & Cler. constituuntur iis tutores vel à patre vel ab avo §. 3. l. de Tutel. vel à lege t. 1. de legit. agnat. tut. vel à Magistratu t. 1. de Atil. tut. qui petendi sunt à matre & libertis, adeò ut si non petierint à hereditate filii mater repellatur, libertis verò imponatur pæna corporis afflictiva §. 6. l. de SCto Tertull. l. 2. §. 1. ff. qui pet. tut. l. 8. & ult. C. h. t. l. 2. §. 23. ff. ad SCtum Tertyll. nec non ab avia, l. 2. §. 28. ff. eod. imò successoribus proximis. l. 10. C. de legit. hered. Horum nomine præstanda est à tutore administratio sub juramento l. 27. C. de Episc. aud. l. ult. §. 5. & 6. C. de Curat. furios. cum satisfatione, t. l. de satisf. tut. hypothecâ legali, l. 20. C. de Adm. tut. & l. un. §. 1. C. de R. U. A. nec non inventario Constit. Caroli V. & Rudolphi II. Tit. Vonder Pupillen 32. §. Daß Er nach beschehener Verwaltung qui propterea magis administrat arg. t. t. ff. de Auct. & consens. tut. possunt etiam arrogari arg. §. 3. l. de Adopt. si servilis conditionis sunt possunt manumitti l. ult. §. 3. sin verò C. de testam. manumiss. si autem sub P. P. sint, emancipari, l. 5. C. de Emancip. lib. vel in adoptionem dari l. 5. ff. de Adopt. nequeunt tamen sponsalia celebrare l. 14. ff. de sponsal. & C. ubi. 1. C. 30. q. 2. C. literas. 4. C. accessit. C. duo pueri, C. ad dissolvendum

dum x. de despons. impub. c. 1. eod. in 6to. addatur Nov. Leon. CIX. multò minus matrimonium *pr. 1. de Nupt. & l. 24. C. eod* Si tamen de facto inierint, possunt iusta ætate confirmare *l. 68. ff. de Jure Dot. possunt legitimari arg. §. ult. 1. de Nupt. l. 10. C. de Nat. lib.* Aliqua hic addenda sunt ex Dispositione Juris Canonici, Feudalis, & Publici. Certè infans ad nullum ordinem, neque minorem adhiberi potest *c. 7. §. inferiora. x. de Elect. & elect. potest.* Et si à patre ordini Monachorum oblatus fuerit, ista oblatio non aliter valet, quam si pubes factus sponte professus fuerit *c. illud autem. & c. sicut C. 20. q. 1. nec monasterium præter voluntatem parentum ingresso, si parentes intra annum reclament, ibidem permanere licet. c. 2. x. de Regul.* Potest tamen baptizari, *c. qui in maternis 115. de Consecr. d. 4.* non baptismo fluminis, Abbas *in cap. 2. de presbyt. non baptizat.* bene baptismo fluminis & sanguinis ad Exemplum St. Innocentum *c. baptismi. 34. c. catechumenum. 37. de Consecr. d. 4.* non tamen confirmari, *c. ut jejun. c. 6. de Consecr. d. 5.* nec Eucharistiam accipere, cum ad communicandum sacramentaliter ætas debeat esse legitima & judicium distinguendi & judicandi hoc sacramentum ab alio cibo quotidiano, seque probandi. Paul. *priori ad Corinth. 11. vers. 28. cum seqq.* in Jure Feudali infans natus per tutorem accipit feudum matri delatum Hartm. Pistor. *lib. 2. q. 35. n. 11.* Confer. Alph. à Caranza *Tr. de partu c. 2. sect. 4. §. 2. & seqq.* non ut per se, sed per substitutum servitia præstet. *II feud. 26. §. si quis decesserit.* Ex Jure Publico quæstio non ignobilis est, num infans ut vocant ad Imperium ordinari possit? quam non dubitamus affirmando decidere, cum prostant exempla Infantum ad Imperium ordinatorum. Sic Arnulphi filius Ludovicus IV., dictus Infans saltem septennis erat cum Imperiale solium conscenderet Imperium interim administrantibus Ottone Saxone, & Hattone Moguntino. Aventin. *l. 4. Annal. Boj. pag. 285.* Sic Henricus IV. quinquennis vivente adhuc patre Henrico III. ordinatus, educationem ejus ad tempus promovente matre Agnete, donec à quibusdam principibus ad sese transferretur. Otto IV.

E

qua-

quatuor annos tantum habebat cum à quibusdam Imperator declararetur. De his vide Historicos & post alios Hübnerum Tom. 1. *Quæst. historic. pag. 878. 839. 798.*

§. III. Infantiam sequitur Pueritia seu impubertas in specie sic dicta. Si namque late accipitur pueritia, quoque infantiam comprehendit §. 10. I. de Inut. stip. Nov. 72. in pr. Hæc definiri potest quod sit *Ætas à VII anno usq. ad pubertatem currens, & in masculis anno XIV. in feminis XII. completo finitur* pr. I. quib. mod. tut. fin. c. pueri. C. 22. q. 5. Dicitur etiam *Ætas pupillaris l. 16. ff. de jur. fisc.* atque hinc deducitur pupillus, qui num à puppo i. e. parvo puero vel aliunde derivetur Grammaticorum arbitrio relinquo. Est nobis is, qui impubertatem nondum complevit vel ultimum diem non attigit *l. fin. ff. de V. O. l. 7. §. 3. ff. de Pecul.* accipitur aliquando pro eo qui P. P. vel D. liberatus non est §. 3. J. de Pup. subst. frequentius pro eo qui potestatibus prædictis solutus est. *l. 239. pr. ff. de V. S.* Cum autem personis ad pubertatem vergentibus majores animi atque intellectus dotes in sint quam quæ proximæ sunt infantia, dividuntur in classes duas proximarum Infantia, & proximarum pubertati §. 10. I. de Inut. stip. infantia proximæ fermè jure Infantum censentur nisi aliqua benignitas moveat interpretationem pro eis faciendi ampliorem, potissimum in rebus, quæ ætati eorum magis convenientes sunt. *arg. d. §. 10.* Definitur Infantia proximus ab Hunnio *lib. 1. Resolut. Tr. 4. q. 16.* quod sit persona dicta intelligens, non tamen satis perspecta habens *l. 9. de Acq. vel. om. hered.* Pubertati proximus, qui intelligit quod dicitur vel agitur. *l. 14. de Scro Silan.* Quinam verò sint anni, qui hos duos pueritiæ gradus distinguant, diversa diversorum est opinio. Alii namque asserunt Infantia proximum omnem eum esse qui Infantiam excessit, nec tamen pubes est *l. 1. §. 2. ff. de Adm. & peric. tut.* pubertati verò proximum, qui pubertatem accessit, i. e. quando masculus jamjam annum Ætatis decimum quartum, fæmina XII. absolverunt & seqq. attigerunt. Verum hanc sententiam non ita justam reperimus

ex eo, quod hac ratione proximus pubertati jam esset pubes, non impubes & consequenter impubertatis non tres, sed duo tantum gradus essent, contra §. 10. I. de inut. stip. §. 18. I. de obl. quæ ex delict. nasc. l. 23. ff. de furt. Aliis pubertati proximus est cui VI. menses ad pubertatem restant l. 17. de Excusat. verb. si priorum pupillorum ætas propè pubertatem sit, ita ut semestre tantum tempus reliquum fuerit &c. Sed ad argumentum hoc facilis est responsio, si attendatur JCto in d. l. 17. non fuisse propositum definiendi ætatem pubertati proximam, sed casum tantum ibi allegatum decidendi. Nonnullis pubertati proximus qui doli capax est arg. l. 23. ff. de furt. l. 26. ff. de Jurejur. l. 4. §. 26. v. denique ff. de dol. mal. & met. exc. Sed malè, cum capacitas doli se habeat tantum per accidens. Rursus alii pubertati proximum faciunt qui tribus à pubertate diebus distat arg. l. 3. in fin. ff. de lib. exhib. quorum absque grano falsis facta illatio vix responsionem meretur. Tutior forsant sententia eorum qui iudicis arbitrio committunt ex l. 1. in fin. ff. de Jur. delib. pro Regionum diversarum conditione diversa, sed cum potius in jure spectandum sit id, quod plerumque sit, decisio tum in unaquaque regione juxta casus frequentiores dirigenda foret. Tutissimum arbitror Ætatem hanc dividere in partes duas, atque partem primam concedere proximis Infantia, partem posteriorem proximis pubertati arg. §. 8. I. Pupill. subst. nullis enim partibus expressis, partes præsumuntur æquales §. 8. I. de Hered. Inst. Huc facit §. fin. I. Quib. ex caus. manum. non lic. verb. Nos mediam viam eligentes &c. Quo fundamento posito inferimus fæminam infantia proximam dici anno VIII. IX. & dimidio decimi, masculum insuper X. & dimidio undecimi, reliquum tempus currere utrisque tanquam pubertati proximis. Sententiam hanc nostram tuentur Dd. Hunn. l. 1. Resol. Tr. 4. q. 16. in fin. Locamer. in Not. ad §. 9. I. de inut. stip. Rebhan. in Hodeg. pag. 496. eamque in praxi observari testatur Gomez. 3. variar. Resol. 1. n. 57.

§. IV. His positis, positiones de horum ætate facio duas: nempe quod competit infantia proximis, illud com-

petit magis pubertati proximis si favorable est, sin odio-
sum, quod positum est pubertati proximis, non statim no-
cebit infantiae proximis *arg. §. 10. I. de inut. stip. & pen. de*
obl. quæ ex delict. Utrique tam infantiae quam pubertati
proximi possunt subesse potestati Dominicæ §. ult. *I. de Li-*
bertin. possunt hinc manumitti aut emancipari *a g. d. §. & §.*
6. in fin. Quib. mod. P. P. solv. possunt legitimari si nati ex con-
cubitu illegitimo *arg. §. 13. I. de Nupt.* possunt Arrogari cau-
tione de bonis restituendis ipsorum & insuper quartâ in
casu injustæ exhæredationis aut emancipationis §. 3. *I. de*
Adopt. transeunt si in potestate sunt cu^m suo patre arrogato
in potestatem adrogatoris §. 11. *J. de Adopt.* dantur & in ad-
optionem non contradicentes *l. 5. ff. d. t.* accipiunt tutores
si post mortem patris sui juris sunt futuri §. 3. *J. de Tutel.* si
verò à patre emancipentur, hic eorum tutor fit §. 6. *I. quib.*
mod. P. P. solv. & t. t. de legit. parent. tut. datus his emancipa-
tis tutor sine inquisitione confirmandus est §. ult. *I. de Tutel.*
patre emancipatore mortuo, quondam qui fuissent ex tute-
la agnatorum, fiebant jam tutores fiduciarii *t. t. de fiduc. tut.*
Hodie Magistratus ipsis prospiciunt. §. 1. *I. quib. mod. tut. fin.*
accipiunt aliquando Curatores §. 3. *I. de Auth. tut. & §. 5.*
I. de Curat. si tutor adversâ valetudine laboret, accipiunt a-
ctorem periculo tutoris à Prætoze vel qui provinciæ præe-
rit §. 6. *I. de Curat.* serviunt parentibus ad excusationem à
tutela vel cura si filii sint, aut nepotes ex filio, licet in
adoptionem dati *pr J. de Excus. tut* & licet suspectos postu-
lare nequeant §. 4. *I. de susp. tut.* possunt tamen personæ pro
iis fæminini generis pietate propensâ ductæ §. 3. *I. d. t.* Si
pro alimentis decernendis tutor copiam non faciat. §. 9. *eod.*
plurium pupillorum tutela pro una computatur, §. 5. *J. de*
Exc. tut. aliorum tutelam subire nequeunt, cum incivile sit
eos, qui alieno auxilio in rebus suis egere noscuntur & ab
aliis reguntur, aliorum curam subire §. 13. *d. t.* expectant
à tutore auctoritatem *l. 1. §. 2. ff. de Adm. & peric. tut. t. t. J.*
de Auth. tut. Conceduntur & his sponsalia, quæ tamen
non aliter firma sunt quam si post utriusque pubertatis an-
num amborum consensu confirmantur, unde, si puberibus
spon-

sponsaliorum vinculum displiceat, resolvitur *c. 7. & 12. x. de sponsal. c. 7. x. de despons. impub* nec ullâ pœnâ adjectâ firmari possunt, licet enim de facto adjiciatur, exigi tamen nullatenus potest *c. 29. extr. d. 1.* honestati namque disconveniens est vinculo pœnæ matrimonia sive futura sive contracta adstringi. *l. 134. pr. ff. de V. O.* si tamen ante declaratum post pubertatem consensum urgentissima necessitas interveniat, *c. 2. in fin. x. de despons. impub* vel malitia ætatem suppleat, & concubitus nectat, pœnitentiæ amplius locus non est *c. 3. c. 8. x. b. 1.* Dum porro nexus inter masculos & fæminas matrimonium efficit carnale, non minus nexus Clericorum cum Ecclesia repræsentat conjugium spirituale, *c. sicut vir. C. 7. q. 1.* occasione cujus forsan ad obtinendum beneficium simplex quis non admittitur nisi annum XIV. inchoaverit Concil. Trident. *Sess. 23. c. 6. de Reform.* Collatio verò primæ tonsuræ & ordinum minorum cum Tridentinum Concilium nihil desuper mutaverit, adhuc pueris infantiam egressis fieri posse videtur *C. fin. de Temp. ord. in 6to. Gloss. in Clem. fin. de Ætat. qual. & ord. pres. & in c. super 35. x. de præben.* In Jure Feudali notatu digna nobis occurrunt, quod nempè puer XIII. annorum & VI. hebdomadarum pubes habeatur *J. F. Alem. C. L. § 4. Jus Sax. Feud. c. 18. §. 2.* & ita investituræ capax sit. *J. F. A. c. LII §. 2.* post annum verò XIV. ad jus jurandum in causa propria modò admittatur *d. §. 2.* sub quo & juramentum fidelitatis contineri putamus *J. F. A. C. LI. §. 1. II. f. 26. §. si minori. & seq.* testimonium autem non aliter ferre potest quam si annum XVIII. impleverit *alleg. §. 2. in fin. J. F. A.* Dominum Minorem (quem Bitschius non more Romano pro Adolescente sed etiam pupillo infantiam egresso sumit *Comment. ad Jus Feud. II. f. 3*) absque tutoris auctoritate investituram renovare posse communiter statuunt *Dd. Rosenth. C. VI. concl. 42. C. 3. concl. 14. Struv. C. X. 9. 1.* adeoque investituram ab eo esse petendam. *Schrader. P. 6. C. 2. n. 31. Vultej. 1. c. 3. n. 7. & alii.* Prudentius tamen est tutorem vel curatorem si quem habet, adhiberi, quod & usu servari solet. *Rosenth. d. concl. 42. lit. b.* Non omittenda demum sunt Jura Galliæ & Portugalliæ quæ Reges suos ad

initium anni XIV. Regni capaces atque majorennæ jam agnoscunt. Estienne Pasquier *liv. 5. de Recherches de la France chap. 5. pag. 526.* Le Bret *liv. 1. de la souveraineté du Roy ch. 5.* Bouchel *Tom. 1. de la bibliothèque, ou du Thresor du droit François pag. 1. verb. aage des Rois.* Le Mercure François *tom. 3. pag. 579.* Thuanus *lib. 65. Histor. pag. 147.*

§. V. Transimus nunc ad Adolescentiam, eamque dividimus in Pubertatem & Adolescentiam in specie sic dictam. Pubertas quondam ad inspectionem corporis, hodiè in Masc. XIV. in fæminis XII. anno completo initium capit & in fæm. XIV. in Masc. XVIII. completo absolvitur, quoad veniam ætatis verò in istis ad XVIII. in his ad XX. annum respicitur. *pr. l. quib. mod. tut. fin. l. 2. pr. & §. 1. C. de his qui ven. et. quo respectu supra allatam pubertatis divisionem intelligendam velimus.* Dicitur Ætas hæc adulta *l. 15. C. de Exc. tut.* Pubertas autem à Pube i.e. Pudentia corporis; quia hæc loca primò lanuginem ducunt. *c. 3. x. de despons. imbub.* Calepin. in *Diction. in verb. Pubes.* Cur citius fæminæ quam mares pubescant, nostrum non est disquirere, si tamen ratio à nobis peteretur, naturalem fæminarum imperfectionem assignaremus, Evenit enim in quovis rerum genere ut imperfectius semper citius, quam id quod perfectius est augeat & absolvatur. Hanc & plures vide apud Zachiam *Quæst. medic. Legal. lib. 1. tit. 1. n. 52. & seqq.*

§. VI. Pubertas iterum dividitur à plerisque in plenam & minusplenam. Illa se in fæm. ad annum XIV. in masculis ad XVIII. veniam ætatis si excipias, extendit, *arg. §. 4. l. de Adopt. l. 40. §. 1. ff. eod. l. 14. §. 1. ff. de Alim. leg.* Utrique Puberes hi frequenter Minores vocantur *t. 1. ff. de Min. minus plenè Ephebi, plenè puberes Exephebi.* Calepin. in *Dict. in verb. Ephebus.* Cujac. de *divers. temp. præscr. c. 27.*

§. VII. Observabimus & hîc distinctiones personarum supra allatas. Nam aut tales Puberes alieni juris sunt, aut sui, qui alieni juris si constituti sub potestate Dominica, suis Dominis sunt subjecti *t. 1. de His qui sui vel alien. Jur. & hinc possunt à Dominis suis manumitti, §. 3. Quib. ex caus. manum.*

manum. non lic. ita tamen ut quondam non parva ratio ætatis haberetur §. 3. *l. de libertin. verb. nullo nec ætatis manumissi &c.* si namque ancilla pubes erat pubertate etiam minus plena poterat manumitti, modò intra VI. menses in uxorem duceretur §. 5. *l. quib. ex caus. manum. non lic.* Sed num etiam servus talis manumitti poterat matrimonii ineundi causa? ex Jure relatorum inferendum foret & hoc concedi debuisset, sed cum cives Romani in ferendis LL. non modo ad rationem naturalem sed etiam civilem respexerint, nec matrimonium inter patronam & libertum concesserint *l. 3. C. de Nupt.* talis manumissio in masculo forsan non obtinuit. Poterat tamen servus manumitti procuratoris habendi gratia, si modo pubertati plenæ proximus erat h. e. non minor XVII. annis *alleg. §. 5. de quonam procuratore* verò id accipiendum controvertitur inter Dd. ? Nos de utroque tam ad negotia, quam ad litem accipi posse putamus, tum quod textus *d. §. generalis* sit, adeoque generaliter accipiendus *arg. l. 8 ff. de Publ. in rem act.* tum quia hujus ætatis hominibus postulare, litem intendere atque prosequi concessum sit §. 7. *l. quib. ex caus. manum. non lic. l. 1. §. 3. ff. de postul. l. 2. C. qui legit. pers. stand. &c.* quamvis communem Dd. opinionem à Jure Canonico in *c. generaliter §. 2. de Procur. in 6to.* ubi ad judicia non nisi majorem XXV. annis procuratorem deputari posse asseritur probatam esse non diffiteamur cum Rittershusio *de differ. Jur. Civ. & Can. lib. 5. c. 12.*

§. VIII. Si verò sub P. P. constituti sunt, apti jam habentur ad ineundas nuptias *pr. l. de Nupt.* obtento tamen consensu parentum §. *eod.* poterant & hi in adoptionem dari, non tamen aliis, quam qui ipsos superarent XVIII. annis §. 4. *l. de Adopt. l. 40. §. 1. ff. eod. l. 23. ff. de lib. & postb.*

§. IX. Si verò sui erant juris, servos suos manumittere poterant §. 3. *ad fin. l. de libertin.* inter vivos per vindictam causâ justâ apud Consiliū probatâ §. 4. *l. quib. ex caus. &c.* testamento verò quondam non nisi post annos XX. tempore medio post annum XVII. §. 7. *l. d. t.* Jure Novissimo eo statim momento quo incipiunt testamenta facere *d. §. 7. N. CXIX.*

cap. 2. Poterant & liberos habere sub potestate, modo tantum temporis intercesserit ut ex matrimonio gigni potuerint §. 3. *pr. l. de Patr. Pot.* nec minus adoptare si annis XVIII. adoptandos præcesserint §. 4. *de adopt.* extra matrimonium procreatos legitimare. §. 13. *l. de Nupt.* Liberi sunt à tutoribus cum hi impuberibus dentur, *pr. l. Quib. mod. tut. fin.* nec tamen tutores esse possunt ob supra allegatam rationem. Sed num dare tutores queant hinc inde altercari posset? Ratio dubitandi quod nemo dare possit quod ipse non habet, jam autem tutelam in alios ipsis denegavimus, quomodo igitur tutelam in suos alii transcribent? Concludimus tamen affirmativè, quod, cum major potestas sit Patria quam tutoris, vi P. P. plenè puberi id denegandum non sit. *arg. §. 3. l. de Tutel.* Exempti pariter sunt à tut. legitima juxta *text. supra cit.* siue tutelam agnatorum ex *l. 12. Tabb.* siue cognatorum ex *N. 118. c. §.* spectemus. Sed an non in eum cadere poterat patronorum & parentum tutela propter successionem & contractam hinc fiduciam? §. 6. *l. Quib. mod. P. P. solv. t. de legit. Patron. tut.* videretur quidem asserendum: cum eum quem sequuntur commoda, sequantur & incommoda, sed tutius hoc negatur propter particulam *plerumque.* Tutissime igitur facient si libertis Manumissis vel emancipatis à se liberis impuberibus à Magistratu petant tutores exemplo matris & propinquorum, qui simile quid facere tenentur ne hereditatis emolumento excidant *l. 6. 9. & 10. C. qui pet. tut.* in eo tamen Adolescentes hi majorem administrandi potestatem habent, quod invitis ipsis non obtrudi possit curator §. 2. *l. de Curat.* nisi in certis casibus, veluti propter litem, *d. §. 2. Inst. l. 1. C. qui pet. tut. vel cur.* & propter rationes à tutore reddendas *l. 7. C. qui pet. tut. vel cur.* nec non in recipienda pecunia à suis debitoribus. *l. 7. §. 2. ff. de Min.*

§. X. In Jure Canonico dispositum reperimus de anno XVIII. quod qui hunc impleverit Subdiaconatum consequi queat *Clem. fin. de Æt. & qual. pres.* cui autem ordini cum Tridentinum Concilium aliam ordinaverit ætatem loco congruenti adhuc de illo agemus. Ex principiis Juris Publi-

Publici constat ætatem XVIII. annorum justam esse EE. secularibus ad negotia Imperii personaliter subeunda & administranda *Cap. 7. Aur. Bull. Arumæus ad A. B. disc. 4. qu. 14. & 15. Mævius ad Jus Lubec. p. 1. tit. 7. art. 6. n. 6.* ad quam præscribendam forsan inde commotus Imperator, quod annus XVIII. qui Jure Alemannico legitimus constitutus, *Jus prov. Alem. cap. LXIII. §. fin.* Jure deinde Longobardorum etiam pro tali agnitus fuerit per *Constit. Luitprandi Regis lib. 2. t. 29. c. 1.* referente Magnif. Dno Schilter. *in Comm. ad J. F. A. cap. L. §. 2. ad fin.* Hujus Juris dispositionem cum in multis aliis, ita in hoc quoque capite secutum fuisse improbabile non est. An verò eadem Ætas requiratur pro Imperatore, dubitari quidem posset ex eo quod Aurea Bulla nullibi hoc innuat, minoris autem ætatis Imperatores extitisse ex supra allatis videamus; illam tamen & Imperatori justam esse colligere licet ex Capitulationis Josephi Articulo 47. sic se habente: *Ne Regimen vel administrationem Sacri Romani Imperii, eodem sorte vacante in præjudicium Vicariorum Imperii ante ingressum anni XVIII. capeffere præsumat.* Nec malè huc trahitur quæstio circa tutelam Electorum usque ad istam ætatem: an dispositio testamentaria, qua certus est constitutus tutor debeat præferri tutori legitimo? quæ acriter inter Dd. jamdudum tractata fuit, his affirmantibus, illis negantibus; verior tamen sententia eorum videtur, qui inferunt tutelam quoque testamentariam inter EE. locum invenire. Fundamentum hujus asserti subministrat Illustr. Dn. Schilter. *in Exerc. 37. ad π. §. 29. seqq.* in eodem annorum termino conveniunt & alia Regna cum Constitutione Caroli IV. siquidem Sicilia ætatem legitimam agnoscat anno XVIII. *Maranta spec. aureo. pag. 6. vers. & quandoque appellatum. n. 80.* & in Svecia idem annus sufficiat Administrationi Regni. *Thuan. lib. Hist. 131. pag. 1031.*

§. XI. Ad gradum Adolescentiæ altiore pergo, qui se extendit usque ad annum XXV. ubi se circa fæminas post pubertatem plenam offert annus XVIII. in masculis verò vigesimus; quorum uterque maximum in jure effectum post se relinquit. Hæc enim Ætas est in qua veniam ætatis

impetrare valent personæ prædictæ l. 2. in pr. & §. 1. C. de
His qui ven. atat. ut hætenus habeantur pro majoribus l. 3.
 §. 4. vers. *Prator.* ff. de *Min.* in subeundis tamen officiis, quæ
 majorennitatem desiderant, majorum nomine non conti-
 nentur l. f. C. de *his qui ven. at.* l. 38. pr. l. f. C. si *advers. vendit.*
pign. ne. quod ipsis loco beneficii concessum est, in eorum
 detrimentum explicetur. Non tamen ad hoc beneficium
 confugere necesse habent Electores, his enim cum ætas
 XVIII. annorum majorennitatem concedat, non opus ha-
 bent ut id quod suo jure tenent, demum per modum dis-
 pensationis impetrent. Ætas hæc Adolescentibus in qui-
 busdam est favorabilis, in quibusdam odiosa. Odiosam
 reperimus in Jure Civili; nam major XX. annis, si se lucri
 participandi causa vendiderit, inæstimabilis libertatis juri-
 bus excidebat §. 4. l. de *Jur. Pers.* arcebantur etiam ab admi-
 nistranda Republ. Minores XXV. annis, nec nisi oretenus
 Decuriones creari poterant l. 6. §. 1. ff. de *Decur.* Favo-
 rabilis apparet ex Jure Canonico: ubi præterquam quod
 ei, qui annum XXII. superavit, dignitates, personatus &
 officia curâ animarum destituta conferri permissum sit;
 Concil. Trid. Sess. 24. c. 12. de *Reform.* etiam XX. annis ma-
 jori dispensatio Episcopi ad illa obtinenda non denegatur
 c. un. de *Æt. qual. & ord. pres. in 6to.* nec beneficia curata ab
 his, qui nondum compleverunt annum XXV., prohiben-
 tur obtineri c. 7. §. *inferiora x. de Elect. & elect. pot.* Si tamen
 in minori ætate constitutis collata fuerint nihil actum cense-
 tur c. 14. & 15. de *Elect. in 6to.* pertinet huc & dispositio cir-
 ca ordines in hac ætate suscipiendos, quæ ad Subdiaconatum
 annos XXII. ad Diaconatum XXIII. ad Presbyteratum
 XXV. saltem inchoatos requirit, Trident. Sess. 23. c. 12.
 abrogato tempore quod inductum erat per Clem. fin. *supra*
allegatam. Si verò de facto contigerit ut minor ordinatus sit,
 ab ipsius executione usque ad ætatem legitimam erit suspen-
 dendus. C. vel non. 14. x. de *temp. ord.* Favorem quoque colli-
 gimus ex reliquis juribus: Siquidem Jus Feudale Aleman-
 nicum post annum XXI. completum Minorem liberat à cu-
 ratore. cap. L. §. 5. in fin. Huic consentit Jus Sax. Feudale
 cap.

cap. XIIX. §. 2. cum Provinciali. Land. Recht. lib. 1. Art. 23. & 42. quod Hispania Reges suos anno vigesimo Regni capaces agnoscat. asserit Limnæus Addition. Tom. I. ad lib. III. cap. 7. n. 38. adducendo Choppinum lib. 2. t. 3. n. 2. ad consuetud. Paris.

§. XII. Ascendimus ad Ætatem virilem ubi vires ingenii & corporis sunt validæ quapropter hæc Ætas quoque legitima appellatur *l. 27. ff. de Neg. gest.* quod leges personas sub hac ætate constitutas ad negotia quæcunque habiles deprehendant. Nonnullibi Matura *l. 50. de Legat. 3.* & ubi Robustæ fit mentio, veluti in *l. 15. §. Lex Julia. de Adulter.* hæc ipsa virilis intelligitur, cum eo tempore virilis vigor compleatur *l. 1. §. 2. de Min.* venit & hæc eadem sub nomine Statûs in *l. 77. §. 14. de Legat. 2.* De initio illius constat, quod, si quis ex lege loqui velit, sit annus XXV. completus *l. 3. §. 2. de Min.* Attamen ætati huic ut antea dictum si non omnimodo par, aliquo modo tamen adæquata est ætas eorum, qui veniam ætatis impetrarunt. Quia verò si in testamento vel dispositione legitimæ ætatis fiat mentio dubitari posset, an tam ex ordinatione legis quam dispositione Principis intelligenda veniat? Priorem potius quam posteriorem intellectam velim, cum ea magis præsumantur quæ ordinaria sunt, quam specialia; de quibus LLator in dubio non censetur cogitasse.

§. XIII. De hac Ætate non est ut jura adducamus specialia *multa*, cum totum Corpus Juris quasi pro his conscriptum & consignatum sit. Namque personæ hæ aptæ sunt ad officia publica Magistratuum, ad habendos liberos in potestate Patria, servos in Dominica, pupillos in Tutelari, minores in Curatoria; imò tutorum & curatorum auctores constitui queant. Attamen aliqua specialia hic occurrunt ex Jure Canonico: ubi nullus in Episcopum promoveri potest nisi compleverit annos XXX. *c. Episcopus 6. dist. 77. c. 7. in pr. c. 19. vers. de legitima. x. de Elect.* Abbatisa Priorissa & quæcunque alio nomine præfecta eligebatur olim etiam XXX. annis Major C. *indemnitatibus. 43. de Elect. in 6to.* Hodie verò non aliter, quam si XL. excesserit, & simul in

monasterio annis VIII. laudabiliter vixerit post professionem. Si tamen in loco talis non habeatur, & aliunde assumere non sit commodum, sufficiet, si sit annorum XXX. & laudabiliter in monasterio vixerit saltem annis V. si ita videatur Episcopo aut Superiori. *Trid. Sess. 25. C. 7. de Regular.*

§ XIV. Restat Ætas ultima Senectæ nempe de qua eò difficilior disquisitio est, quo minus in Jure nostro ejus initium absolute est expressum. Certum equidem est in negotiis aliquibus certam senum Ætatem esse definitam; sed cum hoc non in omnibus factum sit, judicum arbitrio plurimum plures attribuunt, siquidem horum sit in casibus non expressis ex circumstantiis, corporis constitutione & professione qui senis loco haberi debeat aestimare: quo collimat Sichardus ad l. 3. C. qui test. fac. poss. n. 2. Menoch. de A. 7. Q. l. 2. cas. 59. & alii ab eo allegat. hinc si in aliqua Lege Senectæ sit mentio expressa, dum pro isto actu vel negotio senectus incipienda est, ubi verò Lex tacet, judicis eloquio hanc de senectute altercationem esse relinquendam & nos arbitramur. Sed quam incertum est hujus ætatis initium, tam incertus est ejus terminus; præsumptione juris quidem vita hominis centum annis clauditur, utpote quæ ætas finis vitæ longævi hominis appellatur l. 56. de Usufr. & quemadm. l. 8. de Usu & usufr. l. 23. pr. C. de ff. Eccles. Mascard. de Probat C. 1073. quod aliquando tamen hominis vita longius perduret, neminem qui cursum temporum consideraverit, poterit latere.

§. XV. De finiri potest senex, quod sit *homo qui juventutem excessit*. Cujus descriptionem Typice illustrat Ecclesiastes c. 12. v. 2. usque ad 7. quando autem homo dicatur juventutem excessisse dissentiunt adhuc Authores. Hannibal dum se senem appellat apud Livium Hist. 30. teste Polybio quadraginta quatuor tantum annos natus erat: Sic apud Vopiscum in Tacit. Trajanus ad Imperium venisse dicitur Senex, diadema autem Imperiale obtinebat anno XLIV. Cl. Buchner. in Thes. latinit. voce Senex. Alii Senectutem incipiunt ab anno XLV. teste Actio in Tr. de Infirm. I. c. 19. n. 23. forsan exemplo Romanorum, qui hoc anno ætatem milita-

lita

litatem finiebant de quo supra *sect. 1.* Serv. Tullius senio-
 rem quondam appellabat qui annum XLVII. impleverat :
 Florus *l. 1. c. 6.* A. Gell. *10. N. A. 28.* Quinquagesimum non-
 nulli annum pro senectutis principio habebant tanquam
 jubilæum ; ubi septies septimo finito Climacterico quasi
 triumphum quis de prioribus ætatibus reportasset , inter
 quos Cicer. *de Senectute.* Galen. *7. de sanit. tuend.* Farinac. *3.*
de pen. tempor. Q. 32. n. 22. Cardin. Tuschus *7. concl. pract.*
183. Crediderunt quidam anno LV. Senectam inchoare :
arg. l. 11. ff. de Decur. quidam sexagesimum : *arg. l. 68. ff. ad*
leg. falcid. plurimi septuagesimum assignarunt ex *Glossa ad*
l. 69. de Legat. 3. Sed certè ferè impossibile erat universali-
 ter Justum senectuti terminum ponere cum morbi , tum la-
 bores , passiones , zelus , iracundia , curæ , Bacchusque Ve-
 nusque senilem ætatem accelerent , aliqui verò affectibus
 his non ita indulgentes post annum sæpè LX. & plures ve-
 getæ adhuc constitutionis deprehendantur ad officia ferè
 quælibet apti. Nec regerat hic quis vigorem corporis in
 puberibus esse diversum , nec tamen certam ætatem deesse de-
 finitam ; sed responsio in promptu est , quod , cum in pu-
 bertate declaranda respectus habeatur ad matrimonium ,
 in senecta ad plurima alia , facilius sit pubertatis annos
 describere quam senectutis.

§. XVI. Ut Jura Senum jam exponamus , non tam
 respicimus ad ea quæ cum aliis habent communia (siqui-
 dem in nullo Juris Articulo deterioris conditionis sunt
 quam alius hominum priorum) quam ad specialiora. In-
 ter quæ occurrit circa Jus Personarum quæstio utrum seni-
 bus permissum sit contrahere matrimonium ? & sanè nega-
 ri posset , si frigiditatem senum consideremus , cum hæc
 procreationem sobolis impediat , quam qui uxorem ducunt
 intendere debent , *l. 220 §. 3. ff. de V. S.* ex qua ratione impu-
 beres quoque à matrimonio repelluntur *C. quod sedem 2. x. de*
frigid. & Malefic. Hinc LL. Julia & Papia expressâ sanctione
 sexagenariis viris & quinquagenariis sæminis nuptias inhi-
 buerunt vid. Alex. ab Alex. *4. gen. dier. 22.* Tiraquell. *de Jure*
Connub. Gloss. 1. p. 6 n. 20. Coñan. *8. com. 1.* Has tamen Justinianus

tanquam Divinae ordinationi injuriosas sustulit per *l. 27. C. de Nupt. & l. 12. C. de legit. hered.* licet nec hodiernum deficiant rixae ob nuptias inter has personas contractas, potissimum si juvencula jungatur decrepito; talis enim exclamabit cum illa in *Cap. 1. extr. de frigid. & malef. Volo mater esse, volo filios procreare & ideo maritum accepi: sed vir quem accepi frigida naturae est, & non potest illa facere, propter quae illum accepi.* Unde & illud Ovidii:

Qua bello est habilis, Veneri quoque convenit Aetas:

Turpe senex miles: Turpe senilis amor.

Quapropter si jus spectes matrimonium senibus erit licitum: si prudentiam non adeò tutum.

§. XVII. Non inter jura sed magis aptitudinem (ut cum Grotio loquar *de Jure Bell. Pac. Lib. 1. cap. 1. §. 8.*) refero *Reverentiam*, ortā ex eo quod senes Deo sint amabiles, sicut Zosimus Abbas natus 120. annos talis erat, in quo Gratia Dei floruit *Nov. 5. c. 2. §. 1.* imò Deus ipsemet senectutem à contemptu vindicat *Levit. 19. v. 32.* Sic Jure Romano in civibus Romanis Senectus venerabilis dicitur *l. 5. ff. de jur. immun.* imò inter omnes gentes Aetatem senilem venerabilem fuisse testatur D. Ambrosius in *Comm. ad 1. Timoth. 5.* venerabantur eandem Judaei: *Syrac. 8. v. 7. verb. ne ignominia afficias ullum de senectute illius.* Colebant illam Aegyptii referente Herodoto in *Euterpe*: Græci apud Platonem *lib. 9. de LL.* Latini apud Ciceronem *de Senectute* & Justinum *lib. 3. Histor.* apud quos ad instar Magistratum habebantur Senes *l. 5. ff. de Jur. immun.* Parentumve, Valer. Max. 2. *memoral. 1.* imò quasi Deorum. A. Gell. 2. N. A. 15. Septentrionales apud Olaum 4. *Hist. 16.*

§. XIX. Illud magis Juris est, quod Domini Senes liberius manumittere poterant quam qui priorum sunt ætatum *arg. §. 3. l. de libertin.* ob varias in manumissionibus Dominorum adolescentium ambages & difficultates occurrentes; *§. 4. & seq. l. Ex quib. caus. manum. non lic. l. 9. & seqq. l. 19. ff. de Manumiss. vindict.* quæ omnes in sene manumissores cessant. Si verò servierant (licet eorum conditio miserrima, & quadrupedibus exæquantur *l. 2. §. 2. ff. ad leg. Aquil. l. 38. §. 1. & 2. ff. de Aedil. edict.*) à quæstionibus liberabantur. *l. 3. §. 7. ff.*

7. ff. de SCto Silan. Si quis Parens Senex erat, cujus Revere-
 rentia cum barba Senili cresceret à liberis, l. ult. §. 5. v. filiis
 autem fam. C. de bon. qua lib. l. 1. & 2. C. de Alend. lib. & parent.
 Si Patronus Senex, cum parentibus alimenta à dimissis po-
 testate exspectat. l. 5. §. 18. de Agnosce. & alend. lib. competit
 Senibus Jus corrigendi juniores propinquos, l. un. C. de E-
 mend. propinq. imò & alios quoscunque. arg. Nov. 5. c. 3. in fin.
 In nuptiis pro ipsis est innocentiae præsumptio. l. 57. §. 1. de
 R. N. Eximuntur à muneribus corpore & labore implendis
 l. 2. §. 7. de Vac. mun. l. ult. C. qui atat. & prof. l. 10. C. de De-
 curion. l. 3. §. 6. ff. de Mun. & honor. & quidem Decurionatûs
 si sint LV. annorum. l. 2. §. ult. l. 11. ff. de Decur. Excusan-
 tur etiam à tutela & cura, sed non antea quam si LXX. an-
 num excefferint §. 13. l. de Exc. tut. l. 2. pr. ff. eod. l. 3. in pr.
 ff. de Jure immun. l. un. C. qui atat. Ætatis namque senilis
 defectus atque canities labores vix tolerare pos-
 sunt c. 7. extr. de Vet. licet enim in l. 8. ff. de vac. mun. nec
 LXX. anni dicantur excusare à muneribus, intelligendum
 hoc tamen magis est de susceptis, arg. l. 13. §. ult. ff. eod. l. 5.
 §. 7. ff. de jur. immun. l. 3. C. de Decurion. vel honoribus, istis-
 que coherrentibus. l. 2. §. 1. ff. de vac. mun. Quo sensu Decu-
 rio quondam septuagenarius factus oblatum Duumviratum
 legationem & muneris editionem recusare nequibat l. Cir-
 cens. C. de Decurion. l. un. C. de peric. success.

§. XIX. Absoluto Civili, percurrenda & cætera Ju-
 ra, cum circa Feuda de hac Ætate nihil inveniendum, de Ju-
 re Canonico saltem observamus Episcopum, qui munere
 suo propter senectutem commodè fungi nequit, removen-
 dum non esse invitum c. 1. & seqq. c. 6. C. 7. q. 1. imò nequi-
 dem si cessionem ipsemet petierit. c. literas. 1. extr. de Renun-
 ciat. In Jure Publico pariter videmus Solio Imperiali con-
 trariam non esse Senectutem cum Trajano seni annorum
 XLIV. Antonio Pio LII. Pertinaci LX. Tacito denique
 LXX. annis majori gubernationem Imperii non fuisse dene-
 gatam, imò à Senatu iis oblatam ex Historiis constet.
 Nobilis ejusdem ratio hauritur ex acclamationibus Senatûs
 eligentis Tacitum: *Quis melius quam senex imperat?* Impera-
 torens

torem te , non militem facimus ; Tu jube , milites pugnent. Animum tuum non corpus eligimus. Tacite Auguste Dii te servant. Has & plures refert Flavius Vopiscus in vita Tacit. edit. Grut. p. 430. n. 4. & seq.

C A P U T II.

De Jure Ætatis Personarum Quoad Res.

§. I.

QUO Excellentior Personarum dignitas præ Rerum multitudinem, eò fusiores in capite superiori fuimus in Ætatibus singulatim recensendis ; contractius procedemus in harum jure circa Res competente. Cum verò Jus Rerum in earum differentia & modo consistat , videndum nobis quid juris cuique ætati quoad differentias & modum. Certè quantum ad distinctionem *primam* Rerum an sint in-vel extra Patrimonium , nihil notatu dignum inter ætatem foetus , Infantis , huic vel pubertati proximi , adolescentis , juvenis atque senis deprehendimus , quarum namque proprietas uni interdicta est , interdicta censetur & alteri. Quoad *secundam* an Res corporales , vel incorporales , etiam non multum discrepans occurrit , nisi forsan huc quis referre velit solutionem impuberi faciendam , tanquam rem incorporalem in facto consistentem , & circa quantitatem pariter incorpoream occupatam ; hanc enim pupillus sine tutoris Autoritate & judiciali Decreto recipere non potest ut efficaciter liberetur debitor §. 2. I. quib. alien. lic. vel. non. Magis observari meretur distinctio Rerum in mobiles & immobiles , immobilium namque alienatio nulli permittitur infra XXV. annum existenti sine Decreto Magistratûs arg. Tit. de Reb. eor. qui sub tut. vel Cur. sunt , sine Decret. non alienand. Nec plus in recessu reliquæ rerum divisiones habent quapropter ad jura ex *Modo* Rerum accedemus.

§. II.

§. II. Quoad Modum verò Res considerantur tanquam acquirendæ vel tanquam acquisitæ, & hæ posteriores quoad Jus in Rem vel ad Rem. Circa Jus acquirendum occurrit quæstio an Embryoni vel Infanti acquiri possit Dominium? Ratio dubitandi, quia nondum potest fari cum intellectu infans, Embryo planè non, sed acquiri tamen ei potest per patrem cui subjectus, per tutorem si sui juris sit. *arg. l. 1. §. 2. l. 3. pr. & §. ult. ff. de Reb. eor. qui sub tut. vel cur. §. ult. l. quib. alien. lic. vel non.* Cum verò Res sint vel singulares vel Universales, Assertum nostrum clarum esse arbitror de Rebus singularibus. Num verò per universitatem acquirere queat dubitandum est? sed cum modi acquirendi sint vel Juris Civilis vel Gentium, antequam ad modos illos qui Juris Civilis dicuntur accedamus, modos Juris Gentium consideremus: ubi disquirendum an per hos Embryoni vel Infanti quid acquiri possit? quod occupationem attinet, vix ei competere videtur, cum nec venari nec aucupari, nec piscari Infantibus vires permittant, quin tamen per personas Embryoni vel infanti subjectas venatio exerceri & ita acquiri possit, indubitatum arbitror: *arg. tit. Per quas pers. cuiq. adquir.* Adquisitionem prædæ autem ei planè denegamus, cum nec bellum subire, nec servus eorum nomine bello subesse possit. Circa inventionem vero ex benignitate Juris acquisitionis ei deneganda non videtur sive *ipsemet* inveniat tam rem ætati infantili convenientem, quam Thesaurum, pecuniæ namque splendorem infantiae placere experientia docet; sive *servus ejus*, & tunc in totum infantis erit, sive *tertius*, atque tum Jure fundi dimidiam partem obtinebit *arg. §. 39. l. de R. D.* Per Accessionem Embryoni vel Infanti aliquid acquiretur, cum etiam quod ex ejus re nascitur, ejus sit, §. 19. *eod.* nec tam mens, quam ens accedens hic in considerationem veniat; sic poterit ejus fundus augmentari Accretione, §. 20. *h. t.* Insulâ in flumine natâ, §. 22. alvei mutatione, §. 23. intexturâ, §. 26. confusione, §. 27. inædificatione, §. 30. implantatione, §. 31. scripturâ, §. 33. vix picturâ; cum pictura ad se trahat tabulam, infans au-

tem pingere vix valeat. à specificatione verò infantem plane excludimus nam ipsemet intentionem specificandi propter defectum intellectûs fovere nequit, & si forsan tutor fecerit, tutoris species erit *arg. §. 25. I. sapius alleg. tit. de R.D.* Quod per Traditionem ei res conferri queant, ex necessitate desumimus, dum enim ipsi alimenta, & aliæ res necessariae subministrari debent, opus est ut ei tradantur, si non ei soli, saltem tutori ejus nomine.

§. III. Hæc de modis Juris Gentium, jam ad Civiles: qui cum vel Universales vel singulares sint de Universalibus prius agemus, inter quos primum locum obtinet Hæreditas, ubi distinctio occurrit inter Paternam, Dominicam vel extranei. De Hereditate Dominica si Dominus Embryonem vel Infantem instituat hæredem *pr. I. de hered. Inst.* tanquam servum & hinc necessarium, ipso Jure hereditas ex voluntate Domini ipsi acquiretur. *pr. I. de hered. qual. & differ.* Pariter, cum pater obstructus sit etiam posthumum institueret, §. 1. *I. de exhered. lib.* nisi testamentum rumpi velit §. 1. *I. quib. mod. test. infirm.* huic quoq; acquirendæ hereditatis via tanquam suo & necessario patebit §. 2. *de Hered. qual. & differ.* undè fit, ut, si pater relinquat uxorem prægnantem & filium vel filiam natam, non nisi quarta pars nato acquiratur reservatis reliquis hereditatis partibus forsan tergeminis nascituris *l. 3. ff. si pars hered. pet.* dependet hinc etiam decisio casus satis vexantis: si maritus instituat uxorem prægnantem in triente, posthumum verò futurum si masculus sit in besse, si fæmina uxorem in besse, posthumam in triente, si gemelli nascantur masculus nempe & fæmina, quænam unicuique ex his tribus portio sit obventura? ex principio, quod ex expressis conjicienda sint in ultima voluntate, quæ non expressa decisio est quod hereditas in VII. partes dividi debeat quarum quatuor concedantur posthumo masculo, uxori duæ, una puellæ natæ. Rationes verò hujus decisionis indè desumuntur, quod mater duplo plus habere debeat ex testatoris voluntate quam filia; accipiet igitur partes duas, si filia acquisiverit unam, & cum rursus posthumus filius duplo plus habere debeat quam mater, dum mater duas partes habet filio dabuntur quatuor, atque
hinc

hinc tota hereditas in VII. partes dividi debet. Sed si de hæreditate agatur Extranei, res difficillima est decifu; nam cum hereditatis aditio sit actus legitimus *l. 77. de Reg. Jur.* qualis per alium expediri non potest *l. 123. pr. d. t.* nec tamen pupillus per se hereditatem acquirere queat, *l. 9. & 49. de Acquir. vel omittend. hered. l. 1. C. Ad SCtum Tertyll.* dicendum videretur Infan-tem & multò magis Embryonem hereditatem acquirere non posse. Sed distinctione res expediri poterit, si dicamus Infan-tem in P. P. constitutum acquirere hereditatem extranei per patrem, quia pro eadem persona habentur & patris vox filii vox dicitur §. 4. *l. de inut. stip.* Infan-tem verò sui juris acquirere per tutorem argumento à contrario sensu desumpto ex §. 1. *l. de Auth. tut.* verb. *neque (pupilli) hereditatem adire, nisi tutoris auctoritate possunt.* Ergo pupilli quorum consensus auctoritate tutorum suppleri potest, ex horum auctoritate acquirent. Infantes autem, quia in his consensus nullus est, ex tutoris aditione hæreditatem obtinebunt, adeò ut si tutor non adeat, Infanti Jus suum reservetur *l. 18. C. de jur. delib.* Attamen eo forsan modo quo curator furiosi furioso acquirit, ita ut si furiosus sanæ mentis fiat, liberum sit hæreditatem adire vel repudiare, non minus Infanti libera potestas competit si debitæ ætatis fiat se declarandi de illa retinenda vel repudianda. Nec obstaculum ponet *lex ultimò adducta de Reg. Jur.* illa enim restrin-genda est ad procuratorem non ad tutorem *arg. pr. l. de iis, per quos ager. poss.* ubi quondam prohibitum erat procurato-rem mittere, non tamen inhibitum ne tutor vel curator no-mine pupilli vel Minoris experiretur. Non nescio equidem rege-ri posse aliud esse nomine alieno agere in re controversa, aliud in re voluntaria; quia tamen utraq; actio ex lege di-citur, *arg. text. antea cit.* nec tutor hereditatem extranei pu-pilli nomine aditurus ab acquisitione erit repellendus.

§. IV. Quia verò hereditas defertur vel instituto vel substituto & tam directè quam indirectè, Infan-tem à nulla harum acquirendarum hereditate excludimus: imprimis infans capax est substitutionis Vulgaris, quæ ut cuicunque fieri potest, ita etiam quiscunque substitui poterit. *arg. t. t.*

de Vulg. subst. quod etiam substitui possit in substitutione pupillari demonstrat *arg. §. 6. l. de Pupill. subst. verb. Si Jus legitimarum hereditatum integrum inter eos custodiri velit.* quod verò quasi pupillariter substitui possit exhibet *§. 1. l. h. t.* Quod autem fidei commissariam accipere queat, apparet ex *§. 1. l. de Auth. tut. verb. neque hereditatem ex fidei commissio suscipere aliter possunt, nisi tutoris auctoritate.*

§. V. Secundus Modus per Universitatem acquirendi est bonorum possessio, quæ non minus Embryoni debetur quam Infanti, sed quomodo ea ipsi adquiratur disputationem meretur. Quod Embryoni competat docet *integ. tit. de Ventr. in possess. mittend.* vi cuius mittitur uxor vel nurus defuncti prægnans tempore mortis mariti, missione antea petita, si venter ejus est præteritus *l. 1. §. 1. d. t.* vel hodiè exheredatus *arg. N. 115. cap. 3.* modò si editus fuerit ex aliqua edicti parte successurus fuerit defuncto *l. f. d. t.* atque hoc ipso constituitur curator ventris pro administrandis interim bonis, uxoriq; præstandis omnibus, sine quibus partus salvus esse non potest, *l. 1. §. 19. b.* quod beneficium tam diu durat, donec partus edatur aut certò constet personam immissam non esse prænantem *l. 1. §. 27. eod.* tum enim, si calumniam mater in hoc admiserit, ad expensarum usuras tenebitur. *d. l. 1. §. fin.* Si verò bona fide prænantem se putaverit, fructus tum perceptos non restituit *l. 3. eod. tit.* quod insuper Embryoni bonorum possessio competat hauritur ex *§. 1. l. de Exhered. liber.* ubi dicitur quod si præteritus fuerit posthumus & vivus nascatur rumpat testamentum; quo sanè rupto succurrendum erit ei per possessionem contra tabulas. Colligi quoque bonor. possessionem Infanti competere poterit ex *Tit. de bon. possess. furios. infant. Mut. Cæc. competent.* in quo cum tempus possessionis utile sit *l. 10. de bonor. possess.* Infanti non curret *arg. tit. antea alleg.* Competit pariter bonor. possessio Carboniana quæ Decretalis est, & cum causæ cognitione instituitur, si liberis impuberibus, atque inter hos infantibus quæstio status moveatur *l. 3. §. 4. & 5. de Carb. Edict.* non tamen per calumniam petatur, sed ipsorum nomine de bonis restituendis

dis caveatur si appareat filium non esse vel non justum. Quoad modum obtinendi dum Infans intellectus exercitio caret, per se obtinere non poterit, benè per tutorem *l. 1. §. 20. de Acquir. vel amittend. possess.* non quidem per tutoris Authoritatem fieri stricto Jure potest, utilitatis tamen causa receptum ut adquirat per tutoris administrationem *l. 32. §. 2. alleg. tit.*

§. VI. Inter modos acquirendi universales est & Arrogatio; Infantem verò bona ex Arrogatione adquirere posse dilucidè demonstrat *§. 3. l. de Adopt.* ubi plures circa bona quæstiones resolvuntur: nempe si infans Arrogatus moriatur, ut tunc bona infantis reddantur proximè successuris, sed in hoc casu nihil est quod ab Arrogatore sibi adquirat, cum ipsi præmoriatur. Si autem vivat rursus duæ species obvenire possunt: aut enim ex justa causa dimittitur, & pariter nil bonorum sibi acquirit, aut verò ex causa injusta inter vivos emancipatur, vel in ultima voluntate exheredatur, & tum præter bona, quæ Arrogatori attulit quartam bonorum ex Arrogatoris bonis obtinere debet. Clarissimè hinc apparet quod occasione Arrogationis aliquid obtinere possit, non quidem per se sed per personam publicam, quæ ipsius nomine Arrogationi adstitit & actum nomine Infantis celebravit.

§. VII. Additionem bonorum libertatum conservandarum causa, in infante multò magis Embryone cessare forsitan non malè inde colligitur, quod ipsemet hanc petere nequeat, & si tutore ejus nomine hoc faciat, patrimonium Infantis periculis non levibus exponeretur. De Venditione omnium bonorum, per quam quis olim emptor universa alterius bona adquirere poterat nil dico si tamen quid moveretur, prioris de Additione decisionis partem velim hic repetitam. Nec aliquid subjungo de Adquisitione per Scutum Claudianum, siquidem illud per Justinianum est sublatum, quod tamen si adhuc in usu foret, etiam fæmina fervili amore bacchata cum servo Embryonis vel Infantis huic addici posset. *arg. tit. de success. sublat. quæ fieb. &c.*

§. VIII. Hæc de Modis Universalibus. Paucis con-

siderabimus Modos acquirendi singulares , quo referuntur
 Usucapio , mortis causa donatio , jus accrescendi singulare,
 legata & fideicommissa. Quoad Usucapionem Infans per
 se nihil adquirere potest cum non habeat intellectum adeo-
 que nec possidendi , nec acquirendi Domini intentionem,
 Tutor tamen in ipsius utilitatem possessionem apprehendere
 atque rem usucapere valet. *l. 1. §. 3. & l. 32. §. 2. ff. de Acquir.
 vel Amitt. possess.* Mortis causa ipsi donari potest non tan-
 quam periculi socio , sed intuitu mortalitatis aliquando
 subventuræ argumento desumpto à legatis quibus mortis
 causa donationes sunt relictæ , modò alius ejus nomine ac-
 cipiat cum alias pro absente habeatur *arg. l. 124. §. 1. de Reg.
 jur.* Legari autem ipsis posse atque fideicommissa relinqui
 quia hæc prioribus sunt exæquata §. 3. *l. de legat.* textus cla-
 ri affirmant : nam , si speretur filia posthuma , illa tamen ex-
 hæredari debeat inter cæteros , expressè cautum est , ut a-
 liquid ei legetur , ne videatur per oblivionem præterita
 §. 1. *l. de Exheredat. lib.* cum quo conferri potest §. 26. *l. de
 legat.* ubi asseritur quod hodiè alieno posthumo utiliter le-
 gari queat. Accedit quod infans dicatur habere testamenti
 factionem §. 4. *l. de Hered. qual. & diff.* in testamento autem
 non solum hæreditates sed & legata relinquuntur §. 10. *l. de
 fideicomm. hered.* Quod Jure antiquo insuper Domini pars
 in servum accrescere potuerit desumi potest *ex §. ult. l. de
 Donat.*

§. IX. Hæc de Acquirendi modis & rebus acquiren-
 dis. Sequuntur Res acquisitæ spectandæ quoad Jus in re
 & ad rem : quantum ad Jus in re , cum ex acquirendi mo-
 dis appareat ipsos acquisivisse Dominium tam singulare
 quam universale , gaudere hinc possunt non solum infan-
 tes Dominio Rerum corporalium , hereditate & huic æqui-
 pollente bonorum possessione , sed etiam posses-
 sione ad usucapionem destinata , observatis tamen supra
 adductis requisitis ; Servitutibus tam Realibus quàm Per-
 sonalibus : imò & pignoribus. Pignora namque obtinent
 in bonis tutoris ut & minores in bonis Curatoris *l. 20. C. de
 Admin. tut. & Cur.* ex tempore suscipiendæ administrationis
arg.

arg. l. 6. §. fin. C. de bon. quæ lib. nec non in bonis protutoris, ex tempore administrationis susceptæ, atque in rebus eorum pecunia emptis l. 7. ff. qui potiores in pign. item in bonis vitrici cui mater tutrix nupsit alio tutore non petito, & tutelæ rationibus nondum redditis l. 6. C. in quib. Caus. pign. tac. contrab. quò referri potest & pignus quod ipsis competit in bonis patris ratione bonorum maternorum, maternique generis quorum pater est administrator legitimus. l. 6. §. fin. C. de bon. quæ lib. Multò magis hæc jura in re ob perfectionem majorem competunt pupillis reliquis, magis adhuc minoribus, maximè viris & senibus.

§. X. Quoad Jus ad Rem regulam præmittimus generalem: quod Embryoni & Infanti, si servilis conditionis sit nullum nec intercedente Domino Jus ad rem competit *arg. ejusdem quod servi nihil proprii habeant nec possint acquirere. §. 3. l. per quas person. cuique adquir.* Si verò subsit P. P. obtinere valeat viam ad proprietatem relicto patri usufructu *pr. l. per quas. pers. nob. oblig. adquir.* Supplente interim hujus defectum parente; si verò sui juris nasciturus speretur, vel jam natus existat, intra septennium ad Jus aliquod ad rem illi conducet tutor. de quo videri potest *t. t. de Adm. & peric. tut.* sed cum Jus ad rem vel ex contractu sit, vel ex delicto, alii ipsi obligari possunt, *pr. l. de Auth. tut.* ita ut tutoris auctoritas penuriam intellectûs ejus suppleat. Hinc tutori infantis nomine credi potest pecunia mutua, res commodari, pignori committi, hujusque res apud alios deponi, deductum aliquid in stipulationem obtineri, obligatio chirographaria comparari, res ex empto, pecunia ex vendito deberi, usus ex conductione, merces ex locatione, procurator eidem adstringi, extrajudicialis omnimodò, judicialis si litis contestatio à tutore facta est; ante hanc verò constitutus à tutore Decreto Magistratûs actor; ad lucrum quoque obligatum habet socium, nec non ad refundendum damnum. Habet adhuc jus ad rem ex contractibus innominatis regularibus & irregularibus. Non minus ipsi jus ad rem competit ex quasi contractibus: nam jus habet adversus negotiorum gestores, contra tutores, collegatarios, cohæredes, & si legatarius sit, con-

contra heredes, & contra eos qui ab ipso indebitum acceperunt. Prout omnia hæc asserta probari possunt ex *pr. I. de Auth. tut. verb. ipsi quidem, qui cum his contrahunt, obligantur*. Ex quibus à potiori inferre licet, quod qui in pupillum deliquerunt, ipsi teneantur ex delicto : sic obligabuntur pupillis fures, res horum lucrifacuri, raptores, vim afferentes rebus vel personæ, damnosi quocunque demum modo damnum hoc inferant sine jure, injuriosi & contumeliosi, pupillarium servorum corruptores, metum inferentes, mali contra eum iudices, hospites eorum qui aliquid ex cænaculo effuderunt, dejecerunt, suspenderunt, exercitores navium, caupones & stabularii, quorum famuli subtrahendo, aut damnum dando peccarunt.

§. XI. Dum pupillis jus ad rem concedimus, quæstio suboritur an etiam pupilli aliis obligentur, aliisque jus ad rem debeant? pro cuius decisione distinguendum est inter negotia licita vel illicita : circa priora subdistinguiamus an tutor intervenerit, an verò non? Certè si tutor non intervenit, & contraxerunt pupilli, non erunt obligati *pr. I. de Auth. tut. verb. ad invicem pupilli non obligantur*. quod tamen intelligimus si obligationem consideremus pupillarem in se, adeò ut nec naturaliter teneantur *l. 28. ff. de pact. l. 41. ff. de Condict. indeb. l. 59. de Obl. & Act.* licet enim in pupillis scintillule aliqua particula intellectus, ex qua concurrente aliquali voluntate oriri posse videtur obligatio; istius tamen vis suppressa est à LLatore, ne ullum indè damnum sentiant, fermè exemplo mulierum fidejudentium, quarum obligatio SCto Vellejano improbata est. Si verò pupillorum obligatio consideretur respectivè vel ad patrimonium, quatenus locupletiores facti sunt, omninò tenebuntur *l. 1. pr. & §. 1. de Auct. & consens. tut. l. 13. §. 1. & 14. ff. de Condict. indeb. l. 3. pr. commodati. l. 1. §. 15. ff. deposit. l. 66. f ff de solut. pariter tenebuntur si contrahendo dolosè egerint d l. 1. §. 15. & l. 3. C. si min. se maj. dix. nec non obstricti erunt, si agatur de præjudicio Tertii, l. 127. de V. O. l. 1. §. 1. ff. de Novat. & §. 3. l. quib. mod. toll. obl. non quidem ad hoc, ut quid ex suo solvant, sed*

sed ut naturalem obligationem sustineant, quæ vel novando antecedentem solvat, vel fidejussor accedere possit, ad hoc ut, si facilitate lapsi sint, fidejussor teneatur solvere, ita ut si solverit, nullum regressum contra pupillum habeat. *l. 3. pr. ff. de Min. l. 2. §. 1. de Adm. & peric. tut. l. 95. §. 3. ff. de solut.*

§. XII. Ut verò materiam hanc specialius deducamus: si Mutuum quis dederit pupillo sine tutoris auctoritate & adhuc existat, aut inde factus locupletior pupillus, repeti poterit *arg. §. 2. I. quib. alien. lic. vel non.* non quidem actione ex contractu formali, sed ex constitutione D Pii *arg. l. 10. ff. de Obl. & Act. l. 16. §. 4. ff. de fidejuss. & mandator.* Si verò malè consumptum, vel vi aut furto amissum repetitio adversus eum cessat. *arg. d. §. 2. Inst.* si quis commodaverit rem quandam pupillo, nullatenus eum ad culpam levem, multò minus levissimam ex *l. 1. §. 2. ff. Commodati* adstrictum arbitramur, cum ut supra retulimus, solus tantum dolus pupillos sine tutoris auctoritate obliget. Sic quoque si pignus pupillis datum sit, culpâque eorum perierit levi, ab ejus præstatione erunt absolvendi; cum non præsumantur didicisse, quomodo quilibet in rebus alienis versari debeat, seque reum faciat, aliter alienas, aliter proprias observando. Ex verborum obligatione adstringi non poterit propter textum expressum *pr. l. de Auth. tut. verb. quod si aliis promittant necessaria est tutoris auctoritas.* Si ergo pupillus non poterit obligari ex stipulatione, quomodo obligabitur ex fidejussione, quæ obligationis species est? Sic non tenetur ex constituto, quod pro persona aliena fidejussioni quodammodo æquipollet; nec magis ex juramento quod alteri derulit, ne ullo modo conditionem suam reddat deteriorem. Huc facit *l. 17. §. 1. l. 35. §. 1. ff. de jurejur.* Nec obligatur ex obligatione literali, cum plurimi hac ætate nec scribere queant, multò minus subtilem illum contractum intelligere, omnium verò minimè obligari: si quid emerunt pretio nimis magno, non poterunt ad istud præstandum adigi, aut si vendiderunt pretio nimis vili ad rem præstandam obstringi, nec merces magna ab ipsis pro usu parvo exigì potest ex conductione, nec usus magnus pro parvula

mercede ex locatione; immunes sunt à damno ab ipsis societati de facto magis quam de jure initæ citra dolum illato refundendo *arg. desumpt. ex §. 9. l. de societ.* si namque quis de se queri debet, sibi que imputare quod parum diligentem socium assumpserit, conqueratur de se quoque, qui socium assumpsit pupillum, si damnum inde sentiat. Si porro pupilli susceperunt mandatum indeque aliquid ad eos pervenit, hoc si extet solum restituere cogentur, ne ipsis in alienis rebus reddendis damnum inferatur. Atque idem dicendum si alterius rem ex permutatione, contractu æstimatorio vel alio innominato acceperint eos non obligari. Quid verò dicendum de quasi contractibus? in his cum obligatio ad rem magis respiciat, tenebuntur tunc si res ista extet, vel ut clarius dicam: si quid ex negotiorum gestione, quæ tamen in pupillis admodum parvula esse videtur ad eos pervenerit, sive ex tutelæ administratione aliquid penes ipsos ex bonis tutoris relictum fuerit, sive legatum quod cum aliis commune habent, aut bona hereditaria communia citra ipsorum dolum perierint, non tenentur: nec ex acceptione indebiti, si sine utilitate eorum hoc consumptum sit, §. 1. l. quib. mod. re contr. obl.

§. XIII. Disquirendum nunc an Infantes ex delicto obligari possint? sed cum ratio dubitandi, quæ forsan ex *tit. de delict. pueror.* desumi posset, non adeò valida sit; decidimus Infantes ab obligatione hæc esse immunes, ita ut nec incarcerari nec torqueri debeant l. 10. 15. §. 1. ff. de quest. nec ex delicto teneantur. l. 23. l. 90. §. 1. de furt. cum Proæresis in infantem non cadat l. 53. pr. ff. de furt. unde fit, ut pro invitis habeantur l. 5. ff. de servitut. præd. urb. ex quibus jam inferimus, si quid contrectent moti rei splendore, veluti pecuniæ, ipsos non teneri tanquam fures: & cum ad rapinam committendam violentia requiratur, & coactio; quam tenera infantum membra inferre non possunt; nec tenebuntur ex rapina. Si quid fregerint, combusserint, excusandi sunt à damno l. Aquiliæ; cum vim doli vel culpæ cognoscere nequeant. Multò minus obligantur ex injuriis; cum æstimationem & famam nondum dijudicare possint. In delictis publi-

publicis unicum occurrit ferè, quod circa infantes observari meretur : nempè L. Cornelia de Sicar. quæ homicidas persequitur : si quis enim Infantum hominem occiderit , ex hac lege non obligabitur ; cum ipsum excuset innocentia consilii. *l. 12. ff. ad leg. Corn. de Sicar.* De Crimine læsæ Majestatis, quod ipsimet committere nequeunt, saltem observandum, si parentes ipsorum hoc patrarint per obliquum eos tangi : nempè bonis parentum privari, existimatione cadere, nec pro ipsis facta testamenta valere, & ab omni demum successione arceri ; ne exempla paterni sceleris aliquando prosequantur, atque ut liberorum charitas parentes Reipublicæ reddat amiciores. Quod de Masculis tamen solis statuitur in *l. 5. §. 1. C. ad leg. Jul. Majest.* Mitior autem sententia fertur circa fæminas, siquidem illis adhuc ex bonis Maternis falcidia conceditur, ut habeant mediocrem aquam alimoniam, cum de ipsis tale quid ob infirmitatem sexûs tam facile non timeatur *d. l. 5. §. 3. Aur. Bulla Tit. 24.* Percurrenda hîc sunt adhuc quasi delicta, ex quorum primò, nempè imperitiâ malè judicantis nullatenus erunt obstricti ; cum officium judicis aut hujus exercitium in ipsos cadere nequeat. Si verò ipsorum domestici aliquid effundant, ejiciant, suspendant, vel hospitibus in navi, caupona vel stabulo infantum proprio subtrahant, omnis hæc culpa ex facto alieno profluens potius ipsorum tutori adscribenda erit, atque infantes manebunt impunes ; cum tutor eos, qui de familia infantili sunt, monere debuisset, ne tale quid committerent.

§. XIV. Vidimus modos acquirendi, res acquisitas ; spectandum nunc quomodo rursus infantes istis privari, aut in alios eas transferre queant : huic magnum disquisitioni lumen affundit §. 2. *l. quib. alien. lic. vel non.* ubi pro regula traditur de pupillis in genere & consequenter de Infantibus quoque in specie : quod nullius rei alienatio his sine tutoris autoritate concessa sit. Ex quo infertur quod, mutuam pecuniam si dederint, non contrahant obligationem, nec illam faciant accipientis, sed vindicare possint sicubi extat ; si verò bonâ fide consumpta sit, condicere, si malâ fide ad ex-

hibendum agere ; si verò ab ipsis debitam absque tutore solverint, repetere posse, quia non facta est accipientis.

§. X V. De Impuberibus qui infantiam superarunt, in multis quidem similis ratio est, sed non eadem ; nam quod infantibus præstat tutoris administratio, idem hisce efficit autoritas ; possunt tamen facilius quid acquirere, cum aliquis jam eluceat in ipsis intellectus : possunt aves capere, pisciculos ex aqua extrahere, quod inveniunt apprehendere, suumque facere, modò res sit nullius aut alicujus esse defuerit. Accedit ipsis quidquid naturaliter vel industrialiter obvenire potest, & quæ ipsis traduntur accedente tutoris voluntate eorum fiunt ; possunt etiam usucapere, quamvis sine tutoris autoritate possidere cæperint, quia animi possidendi capaces sunt *l. 4. §. 2. ff. de Usurp. & usucap.* possunt sine tutore possessionem nancisci *l. 32. §. 2. ff. de Acquir. poss.* contra ipsos tamen nec usucapio incipit nec contra defunctum cæpta currit, sed durante hac ætate cessat atque dormit *l. 10. ff. quemadmod. servit. amitt. l. 3. vers. sed pupillari C. de præscript. 30. annor.* Duo tamen hic casus notabiles : quod nempe si pupillus rem alienam inveniens, bonâ fide possidens postmodum vendat alicui in facto ex justa causa erranti, emens eam usucapere queat *l. 3. §. 15. ff. pro Empt.* Cujus ratio quod indè damnum non sentiat, cum non tam suam quam alienam, quæ facile evinci potuerit distrahat. Alter casus si usucapio cæpta sit adversus defunctum poterit illa compleri antequam posthumus nascatur *l. 45. ff. de Min.* movit forsan ad hoc jus constituendum incertitudo adhuc posthumi ex una parte, ex altera diligentia usucipientis jam certi. Possunt & iidem acquirere per donationem tam mortis causa quam inter vivos ; cum conditionem faciant meliorem. *pr. l. de Auct. tut.* nequeunt tamen res suas alienare sine tut. auctoritate §. 2. *l. quib. alien. lic. vel non. l. 17. §. 1. ff. de jurejur.* nequeunt mutuò dare, nequeunt creditoribusolvere *l. 19. §. 1. ff. de R. C.* nec liberare debitores solventes aliter possunt, quam si tutoris autoritas interpositâ judicis sententiâ sine omni damno accerserit *l. 25. C. de Adm. tut.* Decreto tamen opus non habent sed tutore solo in accipiendis pensionibus & usuris *d. l. 25.*

& 27. C. eod. possunt acquirere per suos servos l. 24. ff. de
 Acquir. vel amitt. poss. per eos, in quibus usumfructum ha-
 bent, & quos bonâ fide possident arg. tit. l. per quas person.
 cuique acquir. obvenire potest ipsis hereditas tam extranei
 quam parentum, horumque voluntate tam solenni quam
 privilegiata, potest ipsis substitui vulgariter t. l. de Vulg. sub-
 stit. necnon pupillariter & quidem verè à patre qui ipsos in
 potestate habet t. t. l. de pupill. subst. atque quasi pupillariter
 à parentum utroque §. 1. l. d. t. potest ipsis legari etiam si
 futuri sint posthumi alieni § 27. l. de Legat. possunt fideicommissa
 ipsis relinqui, succedere ab intestato, obtinere bonorum
 possessionem tam Edictalem, quam ex Decretalibus Car-
 bonianam l. 1. & t. t. ff. & C. de Carb. Edict. possunt con-
 trahendo alios sibi obligare etiam sine tut. Auctoritate pr. l.
 de Author. tut. atque hinc sibi stipulari si Infantiaè proximi
 sint propter utilitatem ex benigniori juris interpretatione;
 si verò pubertati proximi ipso jure possunt etiam alios sibi
 obligatos habere ex quasi contractu: nempe negotiorum
 gestorem, tutorem, socium *necessarium*. Multò magis erga
 ipsos delinquitur & quasi delicta committuntur, ipsi tamen
 non obligabuntur ex contractu sine tut. Auctoritate §. 1. l.
 de Auct. tut. hinc nec stipulantibus possunt promittere d. §.
 obligabuntur ex quasi contractu quatenus obligatio ex re
 venit, hinc si indebitum acceperint, illudque adhuc extet,
 vel indè locupletior facti sint, §. ult. l. quib. al. lic. vel non. ad-
 stricti erunt. Tenentur quoque ex delicto, veluti furto §. 18.
 l. de obl. quæ ex delict. nasc. l. 23. ff. de furt. damno dato, d. l. 23.
 injuriâ illatâ l. 111. ff. de Reg. Jur. nec non ex quasi delicto
 quatenus ipsorum famuli peccarunt, ut tamen regressum
 habeant contra tutorem; nec ab omni pæna si pubertati
 proximi sint excusandi erunt si malitia ipsorum ætatem
 suppleverit contra Leg. Jul. de adult. vel si insidias fecerint
 contra Leg. Corn. de Sicar. ita tamen ut non puniantur pæ-
 nâ ordinariâ cum semper ratio habenda sit ætatis. l. 108. de
 Reg. Jur. l. 16. §. 3. inf. ff. de pœnis.

§. XVI. Ascendimus ad puberes; & quidem horum
 acquisitio longè liberior est quam priorum (nam contrahe-
 re possunt etiam sine curatore, cum ipsis curator non detur

invitis §. 2. *I. de Curat.* exceptis quibusdam casibus jam supra allatis) ita ut si Masculini generis sint ferè jure gaudeant majorum, si verò fæminini jure suo modo debiliori: possunt enim non solum acquirere ex Jure Gentium, sed etiam ex Jure Civili, modis tam singularibus quam universalibus, & si læsi sint rursus restituuntur §. 5. *I. de hered. qual. & diff.* cum hujus ætatis hominibus sicut in cæteris causis omnibus deceptis Prætor succurrat, quamvis damnosam susceperint hereditatem. De Acquisitis quoque disponere possunt tam inter vivos quam mortis causa; cum possint facere testamenta. §. 7. *I. quib. ex caus. manum. non lic.* nec amplius obligabuntur ad substitutionem pupillarem §. 8. *I. de Pupill. subst.* atque hinc non solum instituere, sed etiam exheredare, legare, bona sibi addici curare §. 5. *de eo cui libert. caus. bon. addic.* alios sibi obligare ex contractu vel quasi contractu, ex delicto, vel quasi; imò ex omnibus his quoque obligari poterunt, ita tamen ut si læsi sint ex contractu, restituantur in integrum *t. t. de Min.* Si verò ex delicto doloso, non æquè *l. 9. §. 2. & 5. de Min. l. 37. §. 1. eod. l. 1. C. si advers. delict.* ubi tamen contra confessionem etiam restituuntur. *arg. l. 6. §. penult. ff. de Confess.* Si verò curatorem spontè acceperint, jus fermè habent simile cum pupillis qui infantiam excesserunt: namque dum Minoribus administratio negotiorum quamquam benè gerentibus ante tempus legitimum committenda non est *l. 1. §. fin. de Min.* distinguendum tamen hic est inter actus inter vivos, & ultimæ voluntatis: priores absque sui curatoris consensu perficere nequeunt, ita ut nec quidquam possint alienare, neque ex contractu aut quasi contractu obligari, *l. 3. C. de in int. restit.* benè tamen ex delicto; cum curator non datus sit ut delinquentes adjuvet, sed à delictis repellat. Actus verò ultimæ voluntatis non solum Curatore absente sed etiam invito possunt absolvere: possunt enim testari *l. 5. ff. qui test. fac. poss. l. 4. C. eod.* atque hinc legare & mortis causa donare *arg. l. 15. & 25. ff. de Mort. caus. donat.* quod nec fæminæ minorenni denegandum erit. Unicum addendum de Minoribus utriusque generis, quod res imobiles sine decreto alienare non magis valeant quam qui

qui ætatis sunt inferioris *t. t. ff. de Reb. eor. qui sub tut. vel cura.* aliquibus tamen in casibus valebit alienatio sine decreto: Si nempe defunctus hoc permiserit *l. 1. §. 2. d. t. l. 1. & 3. C. quand. Decret. op. non est.* Si teneantur vendere propter antecedens pactum de retrovendendo *l. 3. §. 2. & 3. ff. de Reb. eor. qui sub tut. & c. arg. l. 1. de fund. dot. l. 13. ff. famil. ercisc.* Si iussus principis interveniat *l. 19. C. de testam.* convalescit etiam aliquando talis alienatio si major factus illam ratam habuerit *l. 5. C. arb. tut. l. 2. C. si Maj. fact. alien. rat.* ex titulo oneroso post quinquennium *l. f. C. si Maj. fact. junct. l. 1. & f. C. si quis ignorans rem minor.* ex lucroso post annum X. inter præsentēs post XX. inter absentes. *dict. l. fin. C. si Maj. fact.*

§. XVII. Minoribus succedunt majores de quibus regulam supra adductam repetimus, nam cum jura fermè hujus ætatis personis exactè sint constituta, nihil ipsis deerit tam quoad acquisitionem, quam alienationem, tam quoad jura in re quam quoad jus ad rem, quod non possint per se, vel per alios veluti procuratores peragere; quapropter & regulam de senibus datam hoc loco repetimus: quod ea quoque possint quæ homines ætatis antecedentis. Quæstionem tamen unicam apponere licebit: an nempe senes mitius puniri debeant quam juvenes? quam distinguendo decidimus: ex *Carpzov. Crim. part. 3. q. 144.* aut sunt integræ mentis, & ordinariâ pænâ erunt puniendi, si verò præ senio delirent, ut senectus altera ei pueritia sit, mitius punientur *arg. l. 7. C. de Pen.* quod si autem pæna ultimo supplicio sit minor, veluti relegatio, tunc senex, qui corpore est validus longius relegari poterit, qui verò viribus fractus, non debet deferri ad limites longinquiores.

CAPUT III. *De Jure Ætatis Personarum Quoad Actiones.*

§. I.

FRustraneum foret considerasse personas, quarum causa jus constitutum est, §. 12. *l. de J. N.G. & C.* nisi cognoscantur

scantur res quæ ab eis acquiri possunt vel teneri, atque oppellâ indignum opus res cognoscere si nesciantur media, quibus personæ eas obtineant. Quapropter examinandum hic erit Jus Ætatis Personarum quoad remedia suum ab alio obtinendi per actiones tam ordinarias quam extraordinarias, implorationem nempe officii judicis & persecutionem extraordinariam *l. 178. §. 2. ff. de V. S.* Considerabimus ante omnia personas circa actiones occupatas & modum procedendi. Personæ hîc occurrentes sunt vel Principales vel Accessoriæ. Principalium tres sunt, judex Actor, & Reus; de omnibus inquirendum.

§, II. Imprimis si personam judicis consideramus excluduntur à potestate judicandi Embryones, Infantes, infantiâ majores, atque pubertati proximi propter expressum juris textum *l. 12. §. 2. vers. natura. ff. de judic.* quia judicio sufficienti carent, sine judicio autem judicare absurda res est. Excipit Glossa Personas eas quæ simul Magistratus sunt arbitrantes *ad l. 57. ff. de Re Jud.* has rectè cujuscunque sint ætatis, judicare; sed illatio Glossæ nervo caret, licet enim largiamur valere sententiam Magistratûs quamvis Minoris, num valebit sententia Infantis? non equidem negamus ex speciali principis gratia etiam Infanti committi posse Magistratûs officium *arg. d. l. 57.* dum non desunt exempla eorum, quibus pueris delatus legitur Consulatus *l. 14. C. de Religios.* ubi hæc in subscriptione verba habentur: *Honorio nobili puero & Evodio Consulibus.* leguntur & pueri Decuriones facti *l. 21. §. 6. ff. ad Municipal.* imò quod plus est officia pueris militaria collata observantur *in l. ult. C. de Testam. milit.* Sed distinguendum arbitror inter officii potestatem & potestatis Exercitium; sit quod pueris his publica potestas sit delata, non tamen propterea dicendum erit Consules istos Consulatum, Decuriones Decurionatum atque officiales militares militiam exercuisse per se, sed ipsis honor magis fuit concessus, onus verò per alios administratum est; id quod apparet exemplis Regum atque Principum qui majori potestate adhuc præditi sunt; horum enim sub nominibus de-

designantur acta & promulgantur edicta, quæ Tutores & Tutrices, Cancellarii cum Consiliaribus tutelaribus expediunt, honorem verò Principi relinquunt. Simile observamus in Jure Feudali, ubi Vassallus ob ætatem servitia præstare impeditus non propterea feudo caret, nec Juribus Vassalli: Sed quod ipsemet præstare nequit, per substitutum exhibere solet. Quod autem exercitium judicis aut quod plus est Magistratûs illis committi non debeat exindè apparet quod in administratione rei privatæ aliorum auxilio & directione opus habeant §. 13. *I. de Exc. tut.* quo autem pluris est res publica præ privata, eò minus rei publicæ exercitium committendum erit personis, quæ privatis bonis præesse nequeunt. Ad quid verò conducet talibus potestas si potestatis desit exercitium? Proderit ad res varias: ut nominum splendore ducti impuberes ex familia illustri suborti ad futuræ vitæ dignitates Civiles & Militares eò magis excitentur & quod alias horridum videretur, cum lætitia suscipiant. Sic Drusus Imp. Tiberii filius in Illyricum cum exercitu missus est (loquente Tacito 2. *Annal.* 44.) ut militiam cum Illyricis expertus facilius cum aliis, Germanis potissimum manum conferre addisceret. Qua propter personas has impuberes dignitate magis quam administratione officiorum gavisas fuisse cum Godofredo ad *leg. ult. C. de Test. mil.* asserimus. Observatur quidem Lex dictis adversa, nempe 11. ff. *de Decur.* nequis ante 25. annum Decurio fiat inhibens; ex qua multò magis inferri deberet, quod, si Magistratus minor & Municipalis esse non posset, multò minus Magistratus major in ipsos caderet. Sed conciliatio ex antedictis haberi hæc potest: Minor 25. annis non potest fieri Decurio nec Magistratus major Exercitio, benè tamen potestate seu potentiâ; quod suo modo illustrari potest ex §. 2. *I. qui test. tut. dar. poss.* Si verò impuberes judices esse nequeant circa limitationem prædictam, an non ipsis committi poterit officium Arbitri? Distinguendum hic puto inter arbitros nudè tales, eosque solitarios; hos enim impuberes fieri posse planè negamus, cum nec processum judiciale, nec jura intelligant. Si verò cum Majoribus honoris causa conjun-

gantur, utrorumque nomine laudum promulgatum videtur subsistere : siquidem hi diversi Arbitri quasi cum clausula *sambt/und sonderß* videntur dati, ut absentibus Impuberibus separatim rem expedire queant. Nec aliud forsan dicendum de Arbitris legalibus, quo Austregas refero. Namque si certis familiis Principum sunt assignati & Infantes adhuc sunt propterea non repelluntur, sed qui ex eadem familia ipsis dati sunt tutores, rem expedient.

§. III. De Adolescentibus an iudices vel Arbitri esse queant discrepare videntur inter se Juris Civilis & Canonici Sacerdotes : illi enim puberibus post annum XVIII. intra XX. judicandi potestatem deferunt *arg. l. 12. §. 2. ff. de Judiciis.* cum hac tamen restrictione si Magistratum gerant *l. 57. ff. de R. I.* vel à scientibus & volentibus electi sint, *d. l. 57.* hocque officium spontè susceperint *l. 41. de Recept. qui Arbitr.* hi verò desiderant vigesimum annum completum, nisi Minores ex partium consensu adsumantur *cap. 41. x. de offic. deleg.* Si tamen Lex Civilis juxta Canonicam accipiatur, major discrepantia evanescit. Sed num & hi arbitriū exercere possint fortior est quæstio ? videtur hoc ipsis quidē concedere *Lex 41. de Recept. Arbitr.* tutius tamen negatur. Si autem ratio diversitatis assignanda foret, hæc forsan danda esset, quod is, cui Magistratūs officium committitur, & hinc potestas publica, probè tentatus ac publicè probatus habendus sit, adeoque idoneus ; qui arbitrio partium, non *sadeò.* Quapropter, cum ab arbitri sententia ex voluntate partium lata tanquam actu voluntario non possit appellari, à Personæ verò publicæ inferioris sententia ad superioris cognitionem appellatio fieri, facilius minori committetur potestas judicandi quam arbitrandi.

§. IV. De Juvenibus atque senibus dubium nullum est quin possint esse iudices atque suscipere arbitrium, quia in illis Juris scientia, in his insuper prudentia rerum judicialium inveniri solet, habitâ tamen (ne judiciorum limites confundantur) dignitatis ratione : ne laicorum quispiam usurpet potestatem in clericos nisi à Clerico acceperit mandatam, *C. decernimus. 2. C. qualiter. 17. x. de jud. C. nullus. 2. C. con-*

C. conquestus. 16. x. de For. Compet. C. seculares. 2. eod. in 6to
C. 8. junct. seq. x. de Arbitr. neque Clericorum quis sibi arro-
get potestatem in laicos ex nudo Clericatu suo. C. si Clericus
5. C. licet. 10. & 11. Ex tenore. x. de For. Compet.

§. V. A judicè transimus ad partes Litigantes Actorem
 nempè & Reum. Actoris verò personam nullus infantiae
 vel pubertati proximus, imò nec minor ante XVII. annum
 completum sustinere per se potest *arg. §. ult. l. ex quib. caus.*
manum. non lic. cum tamen vel ipsis vel iis quorum subsunt
 potestati, eorum nomine competat actio, quis eam insti-
 tuat videndum est? quæstionem hanc decidit distinctio an
 Potestati Dominicæ subsint, vel Patriæ, vel an sui sint ju-
 ris: nomine eorum qui Dominis subjecti sunt, iudicium in-
 stituit Dominus, actiones movendo tam *Reales*: si per tales
 Dominis acquisitum sit Dominium vel servitus personalis,
 veluti usufructus, vel constituta sit occasione prædii, quod
 in peculio profectitio habet, servitus realis. Ubi & obser-
 vandum, quod si factum personæ cohæreat, veluti si iter sti-
 pulanti servili puero personaliter promissum sit, Dominum
 quidem agere ad suum interesse, non ut ipse sed ut servus
 eat §. 2. *l. de stipul. servor.* quam *Personales*; si ex contra-
 ctu Dominis jus ad rem acquisiverint emendo, ven-
 dendo, locando, conducendo, societatem contrahendo:
 aut facti sunt collegatarii aut coheredes: si ex deli-
 cto, dum eorum peculio rem quampiam quis subtraxit, da-
 mnum inde intulit, atrociter verberavit §. 3. *l. de injur.* ali-
 quid in eum effudit vel deiecit; cum in omnibus his alias
 Domini conditio fieret deterior. Sed cum contingere queat
 ut servus sit cõmunis, vel ad unum spectet quoad proprieta-
 tem, ad alterum quoad usumfructum, ecquis tunc aget? ager
 in societate servi cõmunis quilibet Dominorum pro sua par-
 te; dum enim per servum communem pro Dominica parte
 acquiritur Jus ad rem, hinc etiam acquiretur eis actio pro
 eadem parte. In secundo casu distinguendum putamus:
 an actio sit de re hereditaria in qua institutus servus est, vel
 re servo legatâ, nam tunc Dominus aget: an verò de o-
 peris, quas usufructuario vel alii ejus nomine præstitit, &
 tunc usufructuarius actionem instituet: an ex delicto ubi vi-

ce geminatâ subdistinguendum : an percussus sit alterius nomine , & tunc is aget, cujus intuitu atrocem injuriam passus est. §. 6. *I. de injur.* aut non constat utrum usufructuarii nomine percussus an proprietarii , & tunc magis injuriarum actio proprietario competet §. 5. *I. eod.* cum pæna indè persoluta frustra intra fructus reputetur; & hinc magis persolvi præsumitur propter eum cujus jus est perpetuum, quam usufructuarium qui Jure aliquo gaudet temporali. Non solum nomine harum personarum actionem instituit Dominus ordinariam, quarum aliquas recensuimus; sed etiam interdicta, veluti adipiscendæ hereditatis, in qua instituti sunt, quod titulo *Quorum bonorum* venit. imò etiam instituet accusationem, veluti in leg. Cornel. de Sicar. si servus occisus fuerit hujus ætatis, cum lex illa non distinguat an servus occisus fuerit, an liber homo *l. 1. §. 2. ff. ad L. Corn. de Sicar.* an peremptus sit adultus vel Infans, *l. 8. C. d. t.*

§. VI. Si verò Infans subsit P. P. tunc distinguendum est inter peculia diversa. Licet enim quondam quidquid liberi acquisiverint, parentum in quorum erant potestate fiebat sine ulla distinctione (castrensibus pecuniis exceptis §. 1. *I. per quas pers. cuique acquir.*) attamen hodiè res aliter se habet distinctione expedienda: certè quod in profectitio horum peculio continetur, illorum nomine patrem agere necesse est, cum non modò proprietas horum bonorum patris sit sed & ususfructus; qui igitur indè commodum percipit, etiam incommodum perferre debet agendi. Huic addi potest *Lex. 9. ff. de O. & A.* & si forsan pater absens sit, propinquorum intercessione utiles proximi ex consanguinitate actiones instituent adito Prætoře tanquam quasi procuratores suorum propinquorum *arg. 35. pr. ff. de procur. junct. l. 18. §. 1. ff. de jud. & l. 9. l. 13 ff. de O. & A.* in peculio adventitio regulari, cum pater usumfructum habeat, filius proprietatem; rursus pater aget etiam sine consensu filii, qui nondum suæ ætatis ante annum XVII. completum magis absenti comparatur *l. fin. §. 3. C. de bon. quæ liber.* Si tamen contingat & patrem absentem esse, nec necessitas moram patiatur, proximi ex familia tanquam quasi procuratores
erunt

erunt admittendi *arg. l. 22. §. 4. ff. solut. matrim.* in adventitio irregulari, quod patre non repugnante ipsi collatum, pater administrationem suscipiet. Si verò dissensu patris tale factum sit, veluti si institutus sit heres paterque repugnet, ne talis qui nondum personam standi in judicio habet agat, Magistratûs tunc erunt partes aliquem constituere, qui bona ista adeat ad similitudinem curatoris bonis dati. Si tamen causa sit spiritualis & beneficiaria, Episcopi erit harum personarum causis prospicere *C. fin. de jud. in 6to. in Castrensibus & quasi, cum patri nihil acquiratur inter vivos, nec tamen personæ 17. annis completis minores personam standi in judicio habeant. l. 1. §. 2. & t. t. C. qui legit. pers. stand. in jud. hab.* ne si de facto egissent, ipsis opponatur exceptio minorenitatis tam ante, quam post litem contestatam usque ad sententiam *l. 11. in fin. C. qui dar. tut. poss. vel ne hac omisâ sententia ipso jure nulla fiat d. l. 1. C. qui legit. pers. &c.* vel pater tum ut quasi procurator *l. 35. pr. ff. de procur. l. 12. C. eod.* agere poterit, vel Magistratus ex officio quempiam constituere, qui ipsorum nomine actoris vices subeat, nec solum contra extraneos, sed etiam aliquando contra ipsum patrem agat. *l. 4. ff. de jud. l. 4. §. 1. ff. de Cast. pec. l. 2. ad Scutum. Maced. l. 6. §. 3. C. de bon. quæ lib. l. 1. §. 15. ff. de Collat.* Si verò qui XVII. ætatis annum nondum complevit actionem haberet, ipsemet experiri non posset, nisi casum excipias petendæ bonorum possessionis, quam si tutor auctor fieri nolit, *l. 7. §. 1. ff. de bon. poss.* Magistratus supplere potest. *l. 7. C. qui admitt. ad bon. poss.* cui non obstat *§. 1. l. de Auct. tut.* ubi expressè asseritur quod neque bonor. possessionem petere sine tutoris auctoritate possit, quamvis lucrosa sit, ne ullum damnum habeat; Respondere enim potest quod hoc veritati consentaneum sit, casu quo auctor fieri velit, quo nolente Magistratus defectum supplebit. Aget igitur hujus nomine si puer sit, tutor debita exigendo *l. 2. C. Arbitr. tut. deposita revocando l. 13. C. de Admin. & per. tut. res furtivas condicendo l. 55. §. 4. ff. de furt. res donatas petendo l. 21. C. de Admin. & per. tut. criminosos infantis nomine accusando; dum enim infans accusare ne-*

quit, l. 2. §. 1. l. 8. ff. de Accus. c. prohibet. C. 2. Q. 1. c. inviti. C. 4. Q. 3. eorum nomine tutores ex officii necessitate reos accusabunt l. 22. ff. quib. ut indign. in causis tamen spiritualibus & beneficialibus Jure Canonico admittuntur etiam sine tutoris auctoritate. C. ult. de jud. in 6to. nec non in causa possessionis momentaneæ l. ult. C. qui legit. pers. quamvis hoc ultimum observari nolit Vultejus de jud. lib. 1. cap. 5. n. 18. Si verò contingat tutorem adversâ valetudine vel necessitate impediri quo minus negotia pupilli administrare possit & pupillus vel absit vel infans sit, quem velit actorem periculo ipsius auctoris Prætor vel qui provinciae præerit §. 6. l. de Curat. constituet. Lite autem contestatâ dum tutor litis Dominus sit, quin procuratorem pupilli nomine constituere queat, communis regula dubitare nos non sinit arg. l. 11. C. de Procur. ad cujus personam legitimandam & mandatum & tutorium sive curatorium exhibere debet Gail. lib. 2. O. 107. n. 1. nisi coram Magistratu litiget qui tutores vel curatores fecit, solo namque tum mandato erit opus arg. l. 1. in fin. ff. de Act. Empt. Gail. lib. 2. O. 107. n. 5. Dicendum hoc loco aliquid foret de casibus quando ex facto tutoris vel curatoris minores agere vel convenire possint toto hoc tit. in Digestis: Sed metuendum, ne si omnes casus recensere velimus, dissertatio in aliqualem tractatum abeat.

§. VII. Actori principaliter opponitur Reus, de quo nunc disceptandum erit (cum enim fieri possit ut Embryo, Infans, & hac ætate superior usque ad annum XVII nomine testatoris vel alterius cui succedit sit conveniendus) quis ejus personam sustinere debeat? decisio verò patebit maximam partem ex antea allatis circa actorem; si namque personæ hæ sint servilis generis, convenientur ipsarum Domini; cum servi per se standi in judicio personam non habeant. Hinc si ipsarum Dominus hereditatem adiverit, ipsemet creditoribus, legatariis & fideicommissariis tam universalibus quam particularibus tenebitur. arg. l. 10. de Reg. jur. Pariter si quid contraxerint (novum enim non est impuberem modo infantiam excesserit, posse contrahere in utilitatem Domini arg. l. 1. §. 4. de Exercit. act. l. 7. §. 1. & 2. l. 8. de insti-
tor.

tor. act.) convenientur Domini vel tanquam exercitores, vel tanquam præponentes, vel tanquam de peculio, vel de in rem verso, vel actione tributoriâ juxta *TT. his actionibus destinatos*. Circa delicta verò ætas horum discernenda est, atque intentio agentis vel accusantis. Si namq; pubertati proximi sunt, cum delictorum habeantur capaces §. 18. *I. de Obl. quæ ex delict. nasc.* horum nomine convenietur Dominus actione aliquâ noxali, ut eos vel noxæ det vel litis æstimationem sufferat *pr. I. de Noxal. act.* ne ultra ipsorum corpora nequitia Dominis sit damnosa §. 2. *I. d. t.* Si verò tales accusentur criminis, ipsimet comparere opus habebunt, ne tutoris vel ipsis assistentis curatoris consilium eorum malitiam vel defendat vel augeat. *l. 12. §. fin. ff. de Accus.* quamquam tum judicis partes sint, ut rationem habeat ætatis, pœnamque ordinariam extraordinariæ commutet.

§. VIII. Si verò XVII. annis minores patriæ subsint potestati, in causis spiritualibus & criminalibus (modò infantiam superaverint) Jure Canonico & Hodierno patris assistentiâ opus non habebunt *C. fin. de jud. in 6to.* In causis verò secularibus actiones intuitu peculii profectitii, quia omne ad patrem spectat, nec non adventitii regularis solus pater suscipiet actiones *arg. §. 1. I. per quas. pers. cuiq; acquir.* cum quo conferri potest *l. fin. §. 3. C. de bon. quæ lib.* Ratione peculii irregularis Castrensis & quasi pater tanquam quasi procurator personis his conventis assistentiam præbebit, *arg. l. 4. §. 1. ff. de castr. pecul.* Cui addenda *l. 8. in f. pr. C. de bon. quæ lib.* si actiones sint reales; in personalibus autem ex delictis, modò pubertati proximi fuerint pariter quondam pater actione noxali conveniebatur, sed cum per filii corpus pater magis quam filius periclitetur, inque filiabus pudicitiae favor hoc excludat, utrique ex suis delictis vel criminibus convenientur. §. 7. *I. de Noxal. act.* & si non habeant undè solvant pœnaque sit pecuniaria, pater de peculio si quod habeant, saltem post condemnationem conveniri poterit, *l. 35. ff. de Noxal. act.* non quidem ex delicto filii, sed ex causa judicati ex qua quasi contrahi constat *l. 3. §. 11. ff. de pecul.*

§. IX. Si tandem sui sunt Juris, ipsorum nomine citantur si infantes sint, soli tutores; cum personam standi in judicio per se non habeant *l. 1. §. 2. ff. de Adm. & peric. tut.* ita ut eos teneantur defendere, omneque id facere aut pati, quod Dominus in litem faceret aut pateretur *l. 35. §. ult. l. 51. §. 1. ff. de procur. l. 63. ff. de jud.* qua defensione si superfeedant, detrimentum infantibus restituere tenentur *l. 28. pr. C. de Adm. tut. & Cur.* adeò ut nisi causa eorum manifestè mala sit, litigare magis teneantur quam solvere *arg. l. 9. §. 9. de Adm. & peric. tut. junctâ l. 7. C. eod. & l. 78. §. 2. de Legat. 2.* Si verò infantiam superarunt & pubertati accedunt, vel hanc quoque compleverunt, nec tamen septendecim annorum sunt, in causis non pœnalibus ad tutoris auctoritatem judici se exhibebunt *d. l. 1. §. 2. de Adm. & peric. tut. l. 1. §. 2. C. qui legit. person. l. 45. de Reg. Jur. l. 6. C. quomod. & quand. jud. l. 4. C. de Auct. præstand.* Si tandem delictum vel crimen admiserint (à quo infantes exclusimus) suam judici personam ipsimet exhibebunt, ut in istos possit inquirere, confrontationem facere, examinare, atque annis convenienter punire.

§. X. Hæc de personis Litigantibus consideratis sub ætate XVII. annis minore; quid verò dicendum de Minoribus reliquis usque ad ætatem legitimam, nunc videbimus. Circa has non amplius adducimus personas conditionis servilis nisi forsan respectu delictorum vel criminum; siquidem horum nomine Dominus agit, & convenitur, paucis casibus exceptis ubi servi agere queunt, veluti in crimine Læsæ Majestatis *l. 7. ff. ad l. Jul. Majest.* aut si necem Domini vindicent *l. 1. C. de precib. Imp. offerend. adde l. 53. ff. de jud.* aut si ipsis exceptio non opponatur *l. 7. C. h. & aliis adhuc aliquibus.* Pariter non latè excurrendum est quis agat, vel quis compareat nomine Minorum intra prædictos annos; siquidem eadem fere decisio est in personis quæ P. P. subsunt: sub hac tamen limitatione, quod horum consensus in adventitio regulari requiratur *l. fin. §. 3. C. de bon. quæ lib. l. 39. ff. de obl. & act. l. 57. ff. de jud.* Circa personas verò quæ sui sunt juris distinguendum arbitramur inter res quæ Minorum sunt, & eas quæ

quæ sunt alienæ: item inter Minores qui veniam ætatis non impetrarunt, & quibus ætatis venia est concessa; nec non inter sexum masculinum & fæmininum, itemque judicia Civilia & Criminalia. Alieno nomine eos postulare posse, expressa §. 7. *I. cui & quib. ex caus.* verba demonstrant, ubi legitur, quod antiquitas hujus ætatis hominibus pro aliis postulare concesserit, adeò ut & litem alterius nomine legitimè ordinatam curatoris assensu juxta *l. 2. & 3. C. qui legit. pers.* procurator qui annum XVII. explevit, persequi nullâ ratione impediatur. Jus tamen Canonicum aliter huic rei prospexit, ut, si procurator judicialis sit, de quo hoc loco sermo est, non nisi Major 25. annis procurator constitui possit. *C. qui generaliter. §. 2. de Procur. in 6to.* Lites verò proprias regulariter suscipere nequit sine Curatoris assistentia §. 2. *I. de Curat. l. 1. C. qui pet. tut.* Multò magis curatorem adhibere debet, qui volens eum accepit *l. 1. §. fin. de Min.* id quod juxta distinctionem antea allatam intelligimus de Minoribus qui veniam ætatis impetrarunt. Ii namque quibus ætatis venia concessa est validè litem inferendo & suscipiendo administrare possunt *l. 1. C. de His qui ven. etat.* Nec sub Minorum numero hic comprehendimus Electores quibus annus 18. pro minorennitatis termino positus est *A. B. Cap. 7.* nec comprehendimus sub his eos quibus jura statutaria citius quam ante annum 25. elargita sunt, ut Jus Saxonicum quod Minorennitatem 21. anno finit. *Carpz. p. 2. Concl. 11. d. 9.* Dictis his vi tertiæ distinctionis adjungimus, quod fæminis vix competat sine curatore juxta mores in judicio agere *Carpz. p. 1. concl. 1. d. 30. Bocer. Class. 6. Disp. 4. th. 41. & 42.* vel sine eodem instar Reæ comparere nisi causa sit spiritualis vel Criminalis *Carpzov. in Tr. de Jure fæmin. singul. Dec. 9. p. 2. & 5. n. 23. & nisi forsan suam vel suorum injuriam persequatur arg. §. ult. I. de Except.* ubi tamen judex ex officio aliquem adjungere solet *Carpz. d. p. 2. n. 27.* quibus non dissonum est jus antiquum, quod mulieres in perpetua tutela constituebat, *Cicero in orat. pro Murena* ob sexûs infirmitatem. *Ulpian. in fragm. de Atil. tut. 11. pr.* Sive tamen fæminæ ex delicto conveni-

antur, sive Masculi, ductu distinctionis quartæ adjutorio curatoris non gaudebunt, ne hujus consilio glaucoma judicis oculis objiciant.

§. XI. Restant adhuc juvenes & senes, qui, si sub fervorum nomine comprehenduntur, actiones Dominis instituendas atque repellendas relinquunt, nisi ex crimine aliquo publico conveniantur, cujus quæstiones ipsimet sustinere debent, aut si actio civilis sit fundata, nec tamen instituta ante missionem, nam tum ubi Dominus conveniendus fuisset noxaliter, Manumissi actione directa jam conveniuntur.

§. 5. *l. de Noxal. act.*

§. XII. Si juvenes quod frequenter, & senes quod rarius contingit, Patriæ subsint potestati, actorem & defensorem in profectitiis, administrationibus navalibus, institutoriis, negotiis parentum jussu initis, & rebus in paternam familiam versis habebunt patrem *arg. eorum quæ supra de filiisfam. adducta sunt.* In adventitiis regularibus verò patri impedimentum ponent, si acturo dissentiant, cum justæ jam sunt ætatis *l. f. §. 3. C. de bon. quæ lib.* in irregularibus verò, cum actio actus inter vivos sit, & multò magis in castrensi & quasi etiam soli invito patre agent, atque convenientur. *l. 4. ff. de jud. l. 4. §. 1. ff. de castr. pecul.*

§. XIII. Distinximus supra inter personas Principales & Accessorias; expositis istis hæ quoque paucis erunt proponendæ. Accedunt autem vel judici: ut consilia suppeditent tanquam assessores *t. t. ff. de Assessor.* vel aliquid consignent tanquam scribæ, vel citationes deferant citando, ut nuncii, apparitores: vel accedunt litigantibus ut advocati & procuratores vel defensores. De quibus omnibus paucas has damus regulas: Servi nec judici assidere cum Jure Civili pro nullis habeantur *l. 107 de Reg. Jur.* nec litigantium advocati esse, cum à judiciis regulariter repellantur tanquam consortio personarum digniorum indigni, nec procuratores aut defensores existere possunt cujuscunque demum sint ætatis.

§. XIV. Aliter sentiendum est de filiisfam & Personis sui Juris. Filii namque familias non solum possunt fieri
judices.

judices, cum officium hoc publicum sit, etiam in causa parentum *l. 77. & 78. ff. de jud.* possunt tamen hoc in casu etiam rejici tanquam suspecti. *l. 10. ff. de jurid. unic. C. ne quis in sua caus.* sed & Arbitri *l. 5. de Recept. qui Arb. recep.* modò tamen ut supra dictum illi post 18. hi post 20. annos sint constituti, multò magis poterunt judici assidere, Magistratibus jura suggere, & si judicanti ita assidere possunt in re excellentiori, poterunt etiam sine dubio officium subire scribarum, quod nec tam magnam ingenii industriam, nec robustum nimium corpus desiderat. Multo minus dubitandum est quin apparitores atque nuncii fieri queant, quorum officium magis in relatione quam judicii acumine constitutum est. Iidem filii fam. postulantium quoque desideria proponere possunt, modo juris non sint imperiti, id quod apparet ex illorum stipendiis quæ peculio quasi Castrensi accenferi solent *arg. l. 4. 8. 14. C. de Advoc. divers. jud.* etiamsi publico salario sint destituti, nam non spectantur bona hæc intuitu causæ efficientis sed potius finalis. Si verò tam nobile officium quod in Camera non nisi Nobilibus, Patritiis, Doctoribus committitur ordin. Camer. p. 1. t. 18. vid. Recess. Imper. de an. 1654. §. *Sintemal aber. in fin.* Subire possunt, cur non officium procuratorum, quod magis facta quam jura respicit, cum nullibi legantur ab eo prohibiti.

§. XV. Restant Personæ sui Juris de quibus hoc assertum facimus: eas si XVIII. annos superarint partibus volentibus posse esse judices *arg. l. 12. §. 2. ff. de jud.* cur non etiam judicum assessores? post annum XX. verò arbitri *arg. l. 41. ff. de Recept. qui arb. recep.* Cur non ad alias arbitrantium partes compromisso possent eligi; & si juxta priorem Regulam filii fam. scribarum, nunciorum, apparitorum vices subire possunt, quare prohiberentur personæ hæc sui juris. Advocatos etiam fieri posse tum exindè constat, quod talis ætas Prætori moderata visa sit ad procedendum in publicum, *l. 1. §. 3. ff. de Postul.* tum quod sæpè minores legantur Juris Doctores facti, non solum juxta praxin, sed & *arg. l. 1. inf. ff. de Min. & l. 1. C. qui & advers. quos.* ita ut ex ignorantia juris lapsi damnum teneantur restituere, beneficioque

restitutionis excidant *arg. l. 2. §. 43. de O. I. arg. l. 30. C. de Transact.* quin fieri quoque procuratores queant dubium non est, siquidem negotia aliorum possunt intelligere, & si fortè litem ante annum 25. perdant, sibi imputent principales qui causam ipsis detulerunt; si enim possunt postulare *§. ult. l. quib. ex caus.* quare procuratores agere non possent. Sed cur illationibus utimur cum textum clarum de hoc observe-
mus in *eod. tit. Inst. §. 5.* Num autem tutorio nomine, vel tanquam actores à tutoribus & curatoribus ante litem con-
testatam constitui, causasque pupillares, aut tanquam cu-
ratores aliarum personarum ordinari queant in judiciis? Respondetur quod ita, modò annum 25. superaverint, alias enim incivile foret aliorum negotia subire *sub prædictis titu-
lis* eum, qui alieno auxilio ipsemet indigere nosceretur *§. 13. l. de Excus. tut.*

§. XVI. Hæc de personis; Si processum inspicimus ipsum multa quidem hic considerata venirent quæ Jura Personarum ætatis concernunt, sed principaliora tantum tangemus eaque *quatuor*: nempè ubi causa ætatis tractari de-
beat tanquam in foro competente. 2. quia fidejussores sæ-
pè interveniunt ne judicium reddatur elusorium, quænam ex personis ob ætatem de Rato vel judicato solvendo inter-
venire possint 3. cum res probetur interdum per testes, inter-
dum per juramenta, interdum per confessionem liberam vel tormentis extortam quid ratione ætatis hic occurrat. 4. A-
ctiones ipsas tam generaliter consideratas quoad pupillos & minores, quam specialiter quoad impetrationem veniæ ætatis, & restitutionem in integrum competentes Minoribus & quibusdam ex causis Majoribus.

§. XVII. Cum vanum sit habere actionem, nec habere judicem coram quo suum quis consequi possit, forum hoc loco competens considerandum erit; ubi ut supra distincti-
onem fecimus inter personas serviles & liberas, hasque vel omnimodo vel saltem à potestate Dominica, constitutas ta-
men sub Patria. Personæ serviles cujuscunque demum sint ætatis cum per se stare in judicio Civili nequeant, con-
veniendæ erunt in foro suorum Dominorum, aut magis ipsi Domini horum nomine ibidem convenientur. Conveni-
untur

untur ita regulariter in Dominorum suorum foro Domicilii, si verò specialiter contraxerint ex jussu Domini, institutione aut præpositione, vel in rem ejus quid verterint, in loco contractus *arg. C. f. x. de for. comp.* Si deliquerint, in loco delicti, *arg. l. 3. de off. Præsid. l. 7. §. 4. l. fin. ff. de Accusat.* licet enim contingere queat, ut alibi habitet Dominus, alibi delinquant servi, quia tamen delicta servorum ossibus inhærent, prehendi & tam diu teneri possunt, donec Dominus se declaret ad institutam actionem noxalem, utrum pro eis æstimationem præstare, an eos noxæ dare velit *arg. pr. l. de Noxal. act.* respectu hereditatis in qua instituti sunt, actionumque in rem scriptarum conveniri ipsorum Domini debent, nec non ratione omnium actionum realium in loco rei sitæ *C. f. x. de for. comp.* ratione debitorum ex hereditate solventorum in loco testatoris qui eos instituit *l. 34. de jud.* Si plures alii cum servo instituti qui diversæ conditionis sunt à conditione Domini, coram judice immediatè superiore propter causarum connexitatem *l. 10. C. de jud.* nec gaudere videntur (si ipsorum nomine Dominus aliquid exposcere velit, ipsique pupilli sint) privilegio pupillorum, qui alias suos adversarios statim ad consistorium principis evocare ibique convenire possunt: sit enim quod sint impuberes, non tamen propterea sunt pupilli, cum titulus hic iisdem propriè tribuatur qui sunt pupilli & sui juris *l. 139. de V. S.* Nec est ut quis hic regerat *l. f. §. 2. de V. O. l. 4. C. de Necess. serv. hered. instit.* ubi pupilli vox etiam impuberibus tribuitur sub potestate constitutis, vocabulum enim in his deprehendimus accipi impropriè. Si denique servus criminaliter conveniatur, dicendum quidem videtur fori Domini vix habendam esse rationem cum in criminibus ipsi conveniantur, æquitati tamen contrarium non esse judico si distinguatur delictum capitale à non capitali & pecuniario: in capitali concedimus fori quod Dominus habet, habendam rationem non esse, in pecuniario verò veluti annonæ forsan Dominus pœnam 20. aureorum persolvendo liberare servum poterit ad modum actionum Noxalium, ne in potestate servi sit, si Majoris potissimum pretii reperiatur crimen hoc vel simile commit-

tere, atque ita Domini conditionem facere deteriore; qui casu hoc plus perderet in persona servi quam servilis corporis æstimationem.

§. XIIIX. Filii familias pariter convenientur in foro suorum parentum, cum quibus pro eadem habentur persona, cujusque pariter sint ætatis, ita ut regulariter in loco Domicilii, magis tamen accidentaliter voluntarii, quam necessarii (ne si pater relegatus sit, in filium quoque pæna relegationis redundet, si eum sequi debeat) & si jussu parentum in alio loco specialiter contraxerint vel tanquam magistri, vel institoris negotium celebraverint, in loco contractus. Si convenientur actione reali, hereditatis petitione vel in rem scripta, in loco rei sitæ, si coheredes diversorum judicum habeant, coram iudice immediatè superiori; quod tamen assertum ita limitatum velim, si sermo sit de peculio profectitio, adventitio vel re quadam in utilitatem versa, cum enim in his omnibus pater ipsorum conveniatur, iisque teneatur assistere, forum paternum veniet observandum. Circa peculium adventitium extraordinarium, Castrense, & quasi liberum erit ipsosmet convenire vel in foro Domicilii paterni, vel si peculium irregulare in immobilibus consistat, veluti in hereditate materna quondam ultra quartam, hodie tertiam vel semissem nomine Legitimæ liberis debitæ, nec non in immobilibus quæ ex præda militari compararunt, vel ex stipendiis & salariis acquisiverunt, in loco rei sitæ. Circa delicta verò aliqua inter jus antiquum atque novum quoad filiosfam. observanda venit fori differentia; dum enim quondam filii cum filiabus noxæ dabantur, idem cum servis delinquentes forum obtinebant §. ult. *f. de Noxal. act.* Cum hodie autem non amplius noxæ dentur, forum ipsorum competens erit locus delicti quoad actiones civiles ubi hoc consummatum est *l. 1. C. ubi de crim.* quoad persecutiones vero criminales tam ubi delictum consummatum, quam ubi inchoatum fuit. *d. l. 1. C.*

§. XIX. Personæ tandem sui juris hoc loco veniunt discernendæ, an sub ætate adhuc constitutæ sint pupillari tanquam Embryones, Infantes, aut infantiâ majores non tamen

men puberes, an verò pubertatem exceſſerint. Si pupilli adhuc deprehendantur, ſingulare privilegium habent in conveniendis ſuis Reis, non itidem ſi ab aliis tanquam actoribus conveniantur; pupilli namque Reos ſuos ſtatim ad conſiſtorium Principis evocare & contra eos agere valent. *l. un. C. quand. Imp. int. pupill.* quod equidem in Camera propter multas incommoditates non amplius obſervatur Gail. *lib. 1. O. 1. n. 40.* in viridi tamen adhuc obſervantia eſt in Regnis exteris, atque apud ſtatus inferiores hodie num frequentatur Carpz. *lib. 2. R. 19. n. 15. & tit. 3. Art. 6. num. 4.* Groenweg *ad d. l. un. C.* Nec diſtinguendum hic eſt an tutores habeant vel non; Carpz. *d. R. n. 5.* ſi namque contingeret horum tutores eſſe ſuſpectos atque à perſonis ad pietatem proclivibus accuſari, quin accuſatio hæc (licet Prætoris in *Tit. de ſuſpect. tut.* item Præſidis provinc. & Legati Proconſulis mentio fiat §. 1. *l. d. t.*) coram Imperatore inſtitui queat, nulli dubitamus; cum dicta lex unica diſpoſitione Legis XII. Tabb. ex qua prædicti Magiſtratus ad cognitionem denominabantur ſit poſterior, & ſi non planè deroget, attamen concurrat. Nec refert an pupilli hi pauperes ſint, an divites, lege namque generaliter loquente noſtrum non eſt diſtinguere, poſſimum cum nobis non diſſentiant Barbos. *ad d. l. un. C. n. 20* Gail. *lib. 1. O. 1. n. 40.* Carpz. *dict. Reſp. n. 18. & dict. Art. 6. n. 18.* ſufficiat nobis quod pupilli parentibus orbatī, etiam ſi ditiffimi, inter perſonas numerentur fortunā miſerabiles.

§. XX. Si Ætatem pupillarem exceſſerunt diſtinguendum eſt inter ſexum, eumque certā qualitate præditum; viduæ namque eodem privilegio gaudent quo pupilli, dum compotes ſunt pariter Reos ad ſupremum Principem evocandi, cum enim viro deſtitutæ ſint, & optimo vitæ adjutore domi privatæ, ab Imperatore tamen aliquod ſolacium habent *l. un. C. quand. Imper. inter pupill. &c.* circa quas viduas quoque non diſtinguimus an ſint ſeniores vel juniores, pauperes vel divites, licet enim juniores forma, divites divitiæ munire videantur, attamen hoc munimentū non eſt tantum, quantū illud quod Majeſtas Imperialis eis elargitur. Nec aliud dicen-

dicendum arbitramur de senibus utriusque sexûs si senio ita confecti, ut plusquam diuturno morbo videantur defatigati; cum enim in his eadem ratio miseriæ, non deneganda ipsis commiseratio gratiæ.

§. XXI. Hæc de foro competenti; in quo dum causa tractatur fidejussoribus sæpè opus est, qui caveant iudicio fisti §. 2. *I. de satisdat.* de Rato & iudicato solvendo. *pr. & §. 1. I. b. t.* Perpendendum hîc an aliqua ratione ætatis discrepantia occurrat? Certè cum persona servilis nec Domino suo obligari possit civiliter ex promissione, sed nequidem ulli alii §. 6. *I. de inut. stipul.* hinc fidejussores in tribus antea dictis speciebus nullatenus existere possunt: in quos enim non cadit civilis obligatio, nec in eos cadet fidejussio quamcunque demum habeant ætatem. Aliud dicendum de filiisfam. qui hoc in casu ne patris conditionem faciant deteriore, ex bonis profectitiis fidejussores aliorum effici nequeunt, adeò ut pater pignus, quod pro mutuo invalidè dederunt, vindicare possit. *l. 14. ff. de R. C.* consumptum verò condicere *l. 9. §. 1. de Scto Maced.* ita fidejussionem de facto forsan interpositam filiorumfam. potest dicere nullam. Nec aliud statuendum de peculio adventitio regulari, quod propter usumfructum patri debitum fidejubendo deterius reddere nequeunt, non tamen fidejubendi potestas ipsis deneganda est in castrensi, & quasi castrensi, modò j. stæ sint ætatis, quia in eisdem pro patribusfam. habentur. Quod extendendum etiam ad adventitium irregulare, cujus dispositio in plenâ possidentium potestate est. Accedit quod filiisfam. aliis obligari dicantur §. 6. *I. de Inut. stip.* si obligari in genere, cur non & in specie ex fidejussione. Circa personas sui juris à fidejussione excluduntur impuberes siquidem conditionem suam indè facerent deteriore, non meliorem; *pr. I. de Auth. tut.* nisi forsan intercedente tutoris auctoritate post litem contestatam procuratoris à tutore constituti personam fidejubendo legitiment. *arg. §. 3. & 4. I. de fidejussor.* Circa personas quæ pueritiam exceßerunt observamus distinctionem inter Minores & Majores. Minores omnimodo à Judiciali hac fidejussione excludimus, cum in judi-

judicio nihil expedire valeant sine Curatore *arg. §. 2. l. de Curat. nisi pariter* (ut in casu antecedenti dictum) suorum procuratorum à Curatore post litem constitutorum personam propriæ utilitatis causa fidejubendo habilem reddant. *arg. §. 3. & 4. l. de satisdat.* Si verò majores sunt, masculos neque à legitimatione proprii procuratoris neque extranei excludimus, cum liberam bonorum habeant administrationem, fæminis verò pro extraneis planè denegamus propter expressum SCtum Vellejanum, ne sexûs Muliebris fragilitas in perniciem substantiæ earum convertatur *pr. l. quib. alien. lic. vel non. & t. t. ad SCtum Vellej.* ni manifesto probetur causam fidejussionis in propriam uxoris utilitatem vergere, veluti si pro procuratore suo intercesserit. *vid. l. 18. junct. 17. §. fin. ad SCt. Vellej.*

§. XXII. Fidejussionem, litisque contestationem tutò indè factam subsequitur probatio regulariter per personas alias, veluti testes aliquando in subsidium per ipsas partes litigantes juramenta præstantes. Servos verò testimonium deponere constat ex *l. 7. ff. de Test. l. 8. C. eod.* modò ætatis sint justæ. Filiisfam. pariter in causis Civilibus non repelluntur, etiamsi nondum 20. annum impleverint: in causis criminalibus autem 20. annis minores regulariter repelluntur; *l. 20. ff. de Test.* casu excepto quo veritas aliter haberi non possit. Majores his annis sive sub P. P. sint, sive sui juris, à testimonio non repelluntur, maximam tamen ob rerum longam experientiam & comparatam inde prudentiam vim testandi habent senes, quippe qui censentur circumstantias magis accuratè observasse, causas in judicio agitatas examinasse, atque veritatem magis ex fundamento cognovisse.

§. XXIII. Probationi per testes subjungimus probationem per juramentum, quod quidem alias varium est, hoc loco autem saltem judiciale, necessarium, calumniæ & in litem ætati convenienter considerabimus: nam licet voluntarium etiam vim probandi & decidendi habeat, quia tamen extra judicium præstatur de eo sollicitos esse nos non adeò necesse est. Cum autem quondam qui servilis con-

L

ditio-

ditioniserant magis per quæstiones ad probationem adhibebantur quam per juramenta, magis hoc loco de personis à potestate Dominica liberis erit agendum. Infantes Jurare non posse certum est, cum individuus juramenti comes in iis desit cognitio, non magis jurare queunt infantia proximi, quia non multum à furiosis distant, nec verum intellectum sufficientem habent *arg. §. 10. de inut. stip.* Pubertati autem proximi jurare quidem possunt in se *l. 26. pr. de Jurejur. C. 1. x. de delict. pueror.* Nec praxis deest eorum qui jurant vid. *Carpz. lib. 2. Resp. 82. n. 1. & l. 5. R. 62. n. 3.* non tamen in omnibus speciebus juramentorum admittuntur, juramentum tunc demum deponunt si velint, tum quod horum ætas adhuc tenera sit, tum quod non diu adhuc debite observasse creduntur *c. parvuli & c. pueri C. 22. Q. 5.* Minores verò jurare posse constat ex *l. 1. & seq. Authent. C. si advers. vendit. arg. l. 26. pr. de Jurejur.* De majoribus & senibus nullum dubium est quin veritatis causa jurare queant, cum qui hujus sunt ætatis, optimam rerum cognitionem habeant. Ut specialia quædam adducam: incipio à juramento Calumniæ, quod *circa principium judicii* præstari solet. Hoc nomine pupillorum regulariter præstatur à tutoribus, nomine minorum à curatoribus aliisque administratoribus, veluti constitutis à tutore vel curatore actoribus *l. 2. §. 2. Authen. principales. §. 6. C. de jurejur. propt. calum. dand. Ord. Camer. part. 1. t. 65. ibi in Ewer eigene Seele schweren.* Reliquæ cujuscunque ætatis personæ per se præstare solent. *arg. l. 2. pr. §. 4. 6. 7. Authen. principal. pr. C. d. t.* In medio litis aliquando deferretur juramentum judiciale, in quo distinctio occurrit inter eum qui juramentum defert, & cui defertur. Deferre hoc nequeunt pupilli ne dum alter jurat & jurando rem suam facit, pupillorum imminuantur facultates. Nec deferre potest minor cum hic per se litigare nequeat *arg. §. 2. l. de Curat.* Cæteri cujuscunque ætatis homines rerum cognitione pollentes illud deferre queunt, cum per modum pacti à judice approbati fiat, à paciscendo autem regulariter nemo depellatur. Benè tamen deferri potest juramentum pupillis pubertati proximis, cum

condi-

conditionem suam indè faciant meliorem, multò magis Minoribus, qui majorem rerum cognitionem habere solent, maxime majoribus & senibus *l. 20. & 26. ff. de jurejur.* tum verò si partes eò non descendant, nec tamen plenas semper habeant probationes suppletorium intervenire solet, & purgatorium auctoritate judicis injungendum. Utrumque deferri posse majoribus & senibus nullum est dubium: dubitari de minoribus & pubertati proximis merito potest; quia tamen in utroque de conditione eorum potius facienda meliore quam deteriore agitur, si non ad illud ex stricta Juris ratione admitti debeant, forsan tamen ex æquitate poterunt *arg. §. 10. de inut. stip.* potissimum minores in causis matrimonialibus, à quibus ineundis ratione ætatis non repelluntur. Circa *finem litium* intervenire solet aliquando Jus jurandum in litem; hoc deferri posse minori constat ex *l. 4. in fin. pr. ff. de in lit. jur.* volenti nomine hujus Curatori, nomine pupilli volenti tutori ex eadem lege colligere licet, non tamen pupillo ipsi *d. l. 4.* cum nondum censeatur rerum pretium, atque æstimationem cognovisse. Juvenibus & senibus deferri hoc posse tam certum quam certissimum est; siquidem ex commerciorum usu pretium hos latitare nequit. Aliquando *confessio* loco probationis est: probat autem confessio pupilli infantiâ majoris cum Tutoris auctoritate *l. 6. §. 5. ff. de Confess.* Minoris cum Curatoris consensu *l. 54. ff. de Re Jud. l. 2. C. qui pers. standi in jud.* ita tamen ut læsi restituantur in integrum *t. t. ff. de Min. & t. C. de Restit. in integ. minor.* qui dum curatorem habent, sine eo confitendo nihil probant *arg. l. 3. C. h. t.* ejus verò qui Curatorem non habet confessio validè probat, modo causa talis sit, ut possit in judicio stare, qui tamen ipse contra læsionem quoque restituitur. In casu verò quo Confessio libera aliæque probationes deficiant, decernenda est tortura. *l. 8. pr. l. 9. ff. l. 12. & fin. C. de Quæst.* in qua, cum res sit periculosa, fragilis & quæ veritatem fallit, *l. 1. §. 23. ff. de Quæst.* ratio ætatis haberi debet, ab ea enim eximuntur impuberes *l. 10. pr. ff. d. t. l. 1. §. 33. ad SCt. Silan.* pariter liberantur senes *l. 2. §. 7.*

ff. ad Sct. Silan. priores tamen ferula vel habena cædi *d. §. 33.* posteriores verò instrumentis torturæ inservientibus terri nihil vetat. *Zang. de Quæst. c. 1. n. 9.* quamvis in Crimine læsæ Majestatis, quod & in pluribus sua habet singularia, omnes omnino tormentis subjiciantur *d. l. 10. §. 1.* Litem decidit *sententia*, decidit rem principalem definitiva, decidit interlocutoria causam incidentem *l. 39. de Min.* quæ cum de Jure Communi necessariò in procuratorem ferenda est, *l. 1. C. de sent. & interloc.* contra pupillum & minorem indefensos lata non subsistit *l. 45. ff. de Re jud. l. 6. C. quom. & quand. jud. l. 1. C. qui legit. pers. stand.* Cum & hi interveniente Tutore vel Curatore agere & conveniri debeant *l. 2. C. qui legit. pers.* nequidem pro Infante, nisi legitima persona pro eo intervenerit, siquidem infans habetur pro absente *l. 209. de V. S.* nec non furioso comparatur *§. 10. l. de Inut. stip.* quibus nulla sententia dici potest *l. 6. §. 3. ff. de Confess. l. 9. ff. de Re jud.* at pro pupillo vel minore lata, favore istorum subsistit *l. 14. C. de procur.* Sententiam excipit *executio* atque in bona immissio, respectu hujus si bona autoritate judicis possidenda sunt, admodum favorabilis pupillorum conditio est: habent enim hypothecam cum privilegio personali pupilli quorum pecunia est *l. 7. ff. qui potior. in pign. hab.* qui tamen si cum ejusdem classis personis concurrant, ex tempore collocantur; *l. 2. & 8. C. qui pot. in pign. hab. & C. 45. de Reg. Jur. in 6to.* cum privilegiatus contra privilegiatum non utatur privilegio. *l. 11. §. pen. de Min. l. 8. pr. ff. de Excusat. l. 12. §. 1. in f. C. qui pot. in pign. Nov. 91. cap. 1. ferè in med.* præter hanc Classem ut supra in Jure rerum deduximus pupilli prælatione gaudent ratione hypothecæ in bonis tutoris & vitrici cui mater tutrix nupsit, alio tutore non petito nec rationibus redditis. *l. 19. §. 1. ff. de Reb. auth. Jud. & c. l. 42. de Adm. & peric. tut. l. 6. C. in quib. caus. pign. tac. contr.*

§. XXIV. Superfunt demum actiones quas dixi me traditurum primo generaliter, deinde specialiter. Generaliter hanc regulam damus: contra pupillos actionum præscriptionem nec incipere, nec contra defunctum cæptam currere *l. 3. vers. sed pupill. C. de præscript. 30. annor.* contra minores verò saltem currere

currere præscriptionem 30. annorum. *l. 3. C. de præscript. 30. an. l. 3. C. quib. non obicitur long. temp. præscript.*

§. XXV. Circa actiones specialiter occurrit veniæ impetratio & restitutio. De causis veniam ætatis elargientibus supra actum est; hoc loco saltem in considerationem venit id, quod circa actum impetrandi occurrere solet, in actu hoc occurrit persona quæ veniam ætatis desiderat, quæ pupillorum non solum minus plenam sed & plenam ætatem regulariter debet excessisse, masculus namque metas implere debuit anni XX. aut ut verbis Constantini Imp. utar ex *Leg. un. Cod. Theodos. tunc minores obtinebunt veniam, cum XX. anni clausa ætas Adolescentiæ patefacere sibi janua cœperit ad firmissimam juventutis ingressum.* Fæmina verò annum XVIII. non inceptum sed completum *l. 2. C. de his qui ven. et.* quod verò Constantino placuerit annum 20. in Masculis desiderare, forsan eum hæc ratio movit quod ætas hæc media sit inter Adolescentiam & juventutem; quod verò fæminis duobus integris annis citius veniam elargitus sit, illud fortè dari potest fundamentum quod fæminæ naturâ citius augeantur, citius crescant, citius perficiantur quam mares sicut etiam duobus annis citius pubescunt, uti supra memoravimus. Moveri hinc posset quæstio: quia tempus hoc legale est, adeoque pro forma observandum *l. 13. §. 4. ff. de Exc. an caput Reipubl. ante annum 18. fæminæ, ante vigesimum masculo veniam ætatis concedere queat?* id quod omnino fieri posse statuimus, cum enim ætas hæc positivi sit juris ab eo qui potestatem concedendi Jus habet, etiam dispensatio contra Jus hoc dari potest. Exempla eorum qui veniam ætatis citius impetrarunt desumi poterunt ex Sectione Ima. Sed num dispensatio talis etiam obtinebit contra *Ll. fundamentales*, ita ut Imperator contra Aureæ Bullæ dispositionem Electori ante annum 18. veniam dare queat? Negandum hoc omnino videtur, cum enim *Ll. fundamentales* caput membris, membra capiti obligent, solus Imperator dispensare nequit statibus, vel ad minimum *EE. dissentientibus arg. l. 35. ff. de Reg. Jur.* Cum verò Ætas successivè non præsumatur, sed probanda veniat, injunctum est masculo ut anno-

rum numerum scripturâ probet Gratian. in *Consiliis* 42. n. 24. l. 1. desumendâ ex libro parochiali, in quo pueri intra paucos à nativitate dies baptizati consignantur, in Gallia verò ex effato consanguineorum probatur, ut annotavit Rebuffus de *Regest. cap. 1. Gl. 1. n. 130.* in Dno. de Rohan, cui Rex veniam ætatis elargitus est deponente Archiepiscopo Lugdunensi ejus patruo, assistentibus pluribus magnæ nobilitatis viris. Fæminæ mittere solent procuratorem, ne contra sexûs muliebris decorem cætui se publico demonstrent l. 2. C. de *His qui ven. at. & l. 2. §. 1. C. de Jurejur.* à quo verò tempore venia hæc effectum suum obtinebit, utrum ex eo, quo preces veniam impetraturus Principi insinuavit, an ex eo ubi Judex probationibus assumptis sententiam declaratoriam dixit? à posteriori veniam incipere credibilis est; si namque Judex probationes non deprehendit sufficientes, minorem veniæ pronunciaffet in capacem. Quæ quæstio eò conducit ut si durante hac causa negotium quoddam celebraverit indeque læsus sit, restitutionem habeat salvam. Cum verò pro beneficio Ætatis venia concedi soleat, eam obtinentes in causis, ex quibus præjudicium propullulare posset, majorum nomine non continentur; nec enim punitur talis pænâ verè Majoris. arg. l. 41. C. de *Transact. junctâ. l. 16. §. 3. ff. de Pœnis.* licet enim suo modo dolosus dicatur, infirmitate tamen adhuc quadam laborat pœnam exspectans mitiorem. l. 37. §. 1. de *Min.* Pariter si quid legetur impetranti si ad legitimam ætatem pervenerit; non intelligenda hæc erit, sed potius plena XXV. annorum. arg. l. 50. de *Legat. 3. l. 1. ff. de condit. & demonstr.* Siquidem verisimile est testatorem magis cogitasse de ea ætate quæ Juris Communis est; quam de illa quæ juris specialis. Cui addi potest: ne quod beneficii loco impetranti concessum est, in ejus explicetur præjudicium. Rursus si ætas majorennis requiritur ut aliorum quis fiat tutor vel Curator §. 13. l. de *Exc. tut.* nec hic impetrans curator constituendus est; venia namque ætatis magis obtinetur, ut quis propria bona, aut ut cum Llatore loquar, *Paternam frugem vel avorum patrimonia* gubernet. l. 2. pr. C. de *his qui ven. atat.* Sed num repellendi ab honoribus, qui majoribus

joribus destinantur? videtur ita quidem ex *l. 8. ff. de Mun. & honor.* quæ annos desiderat naturales; cum tamen *XX.* annis major Judex fieri queat *l. 41. ff. de Recept. qui arbitr. recep. junctâ l. 57. ff. de Re Jud.* & insuper honores sint favorabiles nollem hos impetrantes ab honoribus excludi. Speciale illud adhuc est, quod, dum aliis minoribus post legitimam ætatem conceduntur anni *IV.*, masculis impetrantibus hic concedantur *V.*, fæminis *VII.*, si statim post determinatam ætatem veniam impetraverint, ad restitutionem. Cum porro si minorum quis bonum alienaverit aliquod immobile sine decreto post annum *25.* quinque habet annos si vendiderit, *X.* si donaverit. Decennium hoc vel quinquennium impetranti non currere ex tempore veniæ impetratæ, sed demum post annum *XXV.* naturaliter completum colligimus ex eo, quod per veniam major sit in immobilibus minoris instar, *l. 3. C. de His qui ven. et.* & negotium hoc tam impetrantem quam alium tangat.

§. XXVI. Agmen claudit circa Jura Ætatis Personalia Restitutio in integrum, quæ duplex est alia minorum, alia majorum, de restitutione minorum prius agemus. Datur hæc Ætatis facilitate, vel adversarii malitiâ læsis *l. 1. pr. l. 11. §. 4. l. 17. l. 24. §. 1. l. 44. in f. de Min. l. 5. C. de int. rest. min.* si sub *P. P.* sint, si sui Juris *l. 3. §. 4. h. t.* etiam si posterioribus tutor adstiterit, & Judex Decretum imposuerit *l. 11. C. de Præd. Min.* non solum contra eos qui cum ipsis contraxerunt *arg. l. 1. C. si advers. Cred.* Sed etiam contra fidejussores, qui pro ipsis solverunt tanquam facilitate lapsi *l. 13. pr. de Min. l. 1. & 2. C. de fidejuss. min.* solis tamen, non sociis *l. un. C. si in commun.* nisi causa sit connexa *l. 10. ff. quemadm. servit. amitt.* etiam quasi contumacibus & delictum aliquod temerè confitentibus *arg. l. 6. §. ult. ff. de Confess.* ad quadriennium post Majorennitatem naturalem computandum quæ omnia Jura etiam competunt impuberibus *l. pen. de Min. l. 2. 3. & fin. C. si tut. vel Cur. interv.* etiam si in utero exilant, *l. 45. de Min.*

§. XXVII. Quoad Restitutionem in integrum majorum saltem hoc tangimus, quod illam intelligamus quæ propter

propter absentiam aliquam l. 124. §. 1. de Reg. Jur. l. 2. §. 3. de Jure Codicill. l. 17. §. 11. de Injur. l. 26. de capt. & postlim. l. 28. Ex Quib. caus. major. aut justam causam ignorantiae facti l. 1. §. fin. Quod fals. tut. Auct. gest. & l. 15. §. 5. quod vi aut Clam. §. 33. l. de Action. aut propter adversam valetudinem, l. 1. pr. Ex Quib. caus. maj. vel propter casum aliquem fortuitum, l. 35. de servit. prad. rustic. l. 1. §. 9. de itin. act. priv. vel per procuratorem competit qui non est solvendo, l. 3. §. 1. de eo per quem fact. erit. &c. nam si minoribus talis casus occurrat, non ad hunc titulum opus habent confugere, cum specialioribus juribus & privilegiis muniti sint. extit. de Min. Discrepantiam tamen aliquam inter Jus Civile Rom. & inter Jus modernum deprehendimus ratione Belli: nam qui bello impeditus Jure Rom. suum persequi non poterat, contra usucapionis cursum ipso Jure tutus non erat l. 18. C. de Postlim. sed opus habebat restitutione in integrum ex quibus causis majores. l. 4. h. Hodie verò ipso jure tutus est, nec restitutionis remedio opus habet qui propter bellum Jus suum exigere non potest tam propter Jus Canonicum c. 13. & 14. C. 16. Q. 3. quam propter expressum Imperii Recessum de Anno 1654. §. so viel nun diese Capitalien.

TANTUM PRO SPECIMINE INAUGURALI

Ex quo

SOLI DEO GLORIA.

Nullus potest naturam sic retinere ut non peccet nihil, hoc enim proprium est solum Dei. Nov. 133. cap. 5.

Generoso atq; Nobilissimo Domino

W I G A N D O

Gratulabundus applaudit

J O. S C H I L T E R.

NOmen & omen habes! miles, † WIGANDE,
vocaris.

Hoc Tibi non satis est; rem statuisse cupis.
En præstas! Themidis miles per castra togatus.
Gloria Te maneat: Gratia diva regat!

† Wigand, pugnator: Glossæ veteres, Anonymus Poëta de Caroli M. bello Hispanico contra Sarracenos, v. 3006. de Samson, Heroe Caroli M.

*Tho kerte ther vvare Wigant
Vaste in die helm thikke
Sine ortpike.*

M

Genero-

Generoso ac Eruditissimo

D^{NO} WIGANDO

^{D E}
JURE ÆTATIS

Inauguraliter Disputanti.

Q Uid pueri, infantes, adolescentesque, virique,
Junior atque Senex Juris habere queant,
Curato scripto dum docte exponis & hocce
Juris propugnas fortiter è cathedra ;
Hucq; adhibes leges, tum quas Deus ipse perennes
Sancivit, tum quas constituere homines ;
Jure TIBI laudes *omnis* sic accinet *etas*,
Junior & Senior Teque virique colent.
Perge itidem in praxi; quæ tradis, jura cuique
Adsere ; sic cultus lausque perennis erit!
Sic MAGNI exemplum rarumque sequere
PARENTIS ;
Sic comitem sistet Gloria perpetuum !
Sic *doctus justusque omni* celebraberis *ævo* ;
Ulla *etas* Temet nec reticere volet.

l. mque p.

JOHANNES HENRICUS FELTZ,

U.J.D. & P.P. Ord. p. t, Fac. Jurid. Decanus.

Sug-

Ad Clarissimum Dn. Candidatum.

Applaudis sibi læta Themis, quod bellica Martis
 Buccina non placeat, sed sua signa legas:
 Jamque Tibi innocuo meritam certamine laurum
 Præparat Ingenii vis aciesque tui.
 Non equidem Tu bella Deæ, non arma, nec artes
 Ignoras, pugnam, vincere certus, adis.
 Hinc superest, ut cum patriæ sis vividus hæres
 Doctrinæ, vitâ Patrem imitêre tuum:
 Nec minus eximios dignus merearis honores,
 Felixque optatâ forte fruâre diu.

Ita vovet Tibi addictissimus

GERARDUS HENRICUS GRONEFELT.

Jure tibi Juris donanda est laurea, cum que
 Personis Leges Jura dedere doces.
 Dent superi, summa Triados sub honore triumphes,
 Personamque tuam tu quoque digne geras.

Nobilissimo ac Doctissimo Dn. Disputationis
 propugnatori ex imis peroptat

PHILIPPUS HAMM.

F I N I S.

Ad Clarissimum Dn. Candidatum.

Applaudis sibi læta Themis, quod bellica Martis
 Buccina non placeat, sed sua signa legas:
 Jamque Tibi innocuo meritam certamine laurum
 Præparat Ingenii vis aciesque tui.
 Non equidem Tu bella Deæ, non arma, nec artes
 Ignoras, pugnam, vincere certus, adis.
 Hinc superest, ut cum patriæ sis vividus hæres
 Doctrinæ, vitâ Patrem imitêre tuum:
 Nec minus eximios dignus merearis honores,
 Felixque optatâ sorte fruâre diu.

Ita vovet Tibi addictissimus

GERARDUS HENRICUS GRONEFELT.

Jure tibi Juris donanda est laurea, cum qua
 Personis Leges Jura dedere doces.
 Dent superi, summa Triados sub honore triumphes,
 Personamque tuam tu quoque digne geras.

Nobilissimo ac Doctissimo Dn. Disputationis
 propugnatori ex imis peroptat

PHILIPPUS HAMM.

F I N I S.

Wigandt, Franz A.

<<Diss. inaug.>> de iure aetatis personarum

Argentoratum 1701

4 Diss. 1763#Beibd.7

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10821626-6

VD18 15197808-001